

SOSYAL BİLİMLER

WITNESS

OSMANLI TÜRKÇESİ DERS KİTABI

WITNESS

SINIF

Doç. Dr. Ömer İŞBİLİR

Metin UÇAR

Murat DARICI

Yakup ŞENOL

Erkan TAŞDELEN

DEVLET KİTAPLARI
BİRİNCİ BASKI

....., 2014

İçindekiler

İÇİNDEKİLER	6
TANITIM ŞEMASI	8

1. ÜNİTE

TÜRKÇE-FARŞÇA-ARAPÇA İLİŞKİLERİ	11
1. Dillerdeki Ses Özellikleri	12
2. Türkçe-Farşça-Arapça Arasındaki Kelime Geçişleri	25
3. Arapça ve Farşçadan Dilimize Giren Kelimelerin Nitelikleri	32
Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	40
1. Okuma Metni (کوتوک)	42
2. Okuma Metni (آغستوس بوجگی ایله قارینجه)	46

2. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNDE KULLANILAN ARAPÇA VE FARŞÇA KÖKENLİ KELİMELERİN YAPI ÖZELLİKLERİ	49
1. Farşça Türemiş İsim ve Sıfatlar	50
2. Farşça Tamlamaların Yapı Özellikleri	57
3. Arapça Tamlamaların Yapı Özellikleri	65
Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	69
1. Okuma Metni (پاپوشی طامه آتيلمق)	71
2. Okuma Metni (اسکی سرایده کی حیات صوی)	72

3. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNDE SIK KULLANILAN ARAPÇA MASTAR, SIFAT VE ÇOKLUK KALIPLARI	75
1. Osmanlı Türkçesinde Sık Kullanılan Arapça Mastar ve Sıfatlar	76
2. Osmanlı Türkçesinde Sık Kullanılan Mastar Kalıplarının İsm-i Fâ'il ve İsm-i Mef'ûlleri	95

3. Arapça Çokluk Kalıpları	105
Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	111
1. Okuma Metni (شيخ ادباليك نصيحتي)	113
2. Okuma Metni (حكايه)	114
3. Okuma Metni (تركلكڭ ايجادلرى)	115

4. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNDEKİ TAMLAMALARIN ANLAM ÖZELLİKLERİ	117
1. Farsça Tamlamaların Anlam Özellikleri	118
2. Arapça Tamlamaların Anlam Özellikleri	129
Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları	139
1. Okuma Metni (يوللر)	141
2. Okuma Metni (گلخانه خط همايونندن)	142

SÖZLÜK	145
KAYNAKÇA	157

Tanıtım Şeması

Ünite Kapağı

Ünite görseli yer alır.

Ünite numarası yer alır.

Ünite ismi yer alır.

Ünitede yer alan konuların isimleri toplu olarak yer alır.

Konu isimleri yer alır.

Öğrencilerin derse motive olmalarını, ön bilgilerini harekete geçirmelerini, işlenecek konuyu sezmelerini amaçlayan bir ya da birkaç sorunun yer aldığı bölümdür.

Konuyla ilgili incelemenin yapılacağı metinlerin yer aldığı bölümdür.

Dikkat

- Türkçemizde isim ve fiil kök ya da gövdelerinin sonuna yapım ekleri getirilerek yeni kelimeler türetilir. Farsça kelimelerde ise kelimenin önüne ve sonuna ekler getirilerek kelime türetilir. Yukarıdaki parçalarda geçen "گذرگاه", "پرغم", "ناچیز" Farsça eklerle yapılmış kelimelerdir.
- Farsça türemiş bazı kelimeler cümlede isim olarak kullanılabileceği gibi sıfat olarak da kullanılabilir.

Okuyalım

"Seçme Metinler'i, Farsça kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

Yazalım

Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını altlarına yazınız.

Şiir Aktaralım

Aşağıdaki beyitleri günümüz Türkçesiyle defterinize yazınız.

سچمه متلر
باغ دهرن هم خزانن هم بهارن گورمشز

Sınıflandıralım

"Seçme Metinler" başlıklı parçada renkli yazılmış mastarları, kalıplarını dikkate alarak tablodaki uygun yerlere, okunuşlarıyla yazınız.

استفعال	اففعال	افعال	تفعیل

Sözlükten Araştıralım

Farsça eklerle türetilmiş aşağıdaki kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak karşılıklarına yazınız.

درگاه	بیخبر
جولانگاه	بیچاره

Eşleştirelim

Aynı eklerle türetilen kelimeleri, örnekte verildiği gibi eşleştiriniz.

درخاطر	1	بیجان
--------	---	-------

Bulalım-Yazalım

1. "Seçme Metinler" başlığıyla verilen şiirleri okuyunuz. Bu şiirlerde kullanılan Arapça tamlamaları bularak günümüz Türkçesiyle aşağıya yazınız.

Bu kutucuklarda öğrencilerin derse etkin katılımlarını sağlayıcı farklı özelliklerdeki etkinlik çalışmaları yer alır.

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneklerini bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi Farsça ek almış bir kelimedir?

- A) گذرگاه B) مجلس C) زغماً D) منور E) هدایت

2. Aşağıdakilerden hangisinde Farsça ek almış bir kelime yoktur?

- A) گلستان B) بی گناه C) درحال D) مردانه E) حیاتی

3. Aşağıdakilerden hangisi Farsça bir tamlamadır?

- A) نظام الملك B) دار فانی C) جهان شمول D) ردتیه E) دار البیاع

4. Aşağıdakilerden hangisi Farsça bir tamlama değildir?

- A) آتش دل B) باد صبا C) سهام قضا D) انیس القلب E) افکار عمومی

5. Aşağıdakilerden hangisi Arapça bir tamlamadır?

- A) ارمالیه B) خاک درگاه C) نسیم سحر D) ابو السعود E) بوى ازهار

6. Aşağıdakilerden hangisinde Farsça ve Arapça tamlama aynı seçenekle verilmiştir?

- A) اوج کمالات، دار المعلمین
B) آتش هول، زنجیر اسارت
C) کلاب ظلم، فعلا
D) ی وفا، دیدار حریت
E) دار الشفا، داء الفسده

B. Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

- () Farsçada yalnızca sona gelen eklerle yeni kelimeler türetilir.
() Farsça ve Arapça tamlamalar en az üç kelimeden oluşur.
() Farsça tamlamalarda kelimeler arasında bir ünlü (okutucu) bulunmaz.
() Farsça tamlaması Arapça kurallara göre yapılmış bir tamlamadır.

Bilgilerin öğrenilme düzeyinin ve kazanımların gerçekleşme durumunun kontrol edildiği bölümdür.

Açıklama

Test (çoktan seçmeli), doğru yanlış ve boşluk doldurma sorularının çözümü kitap üzerine yapılmalı; açık uçlu soruların cevapları ise deftere yazılmalıdır.

1. Okuma Metni

پاپوشی طامه آتلیق

عثمانیلیلر دورنده اصناف تشکیلاتی، اخیلک گلهنگنگ توزاتیسسی اولاراق بللی بر نظام ایتریسند و فوق العاده صالحقلی ایشلهمشدر. هر اصناف تشکیلاتی بر کنخداسی بولونور و

Okuma metinleri yer alır.

Performans Görevi

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	11
Kazanımlar	Farsça tamlamaların yapı özelliklerini kavrar. Arapça tamlamaların yapı özelliklerini kavrar. Osmanlı Türkçesiyle yazılmış düzeye uygun metinleri okur.
Beklenen Performans	Araştırma
Süre	3 Hafta
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı
	Performans Görevi Konusu

Sizden, Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserlere ulaşmanız, bu eserlerdeki metinlerden yararlanarak Farsça ve Arapça tamlamaların yapı özelliklerini

Ölçme değerlendirme amaçlı çalışmalarını kapsar.

Proje Görevi

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	11
Ünite Adı	Osmanlı Türkçesindeki Tamlamaların Anlam Özellikleri
Beklenen Performans	Araştırma, İş Birliği
Süre	1 Ay
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı
	Proje Konusu

Sizden Tanzimat, Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Âlî dönemlerine ait manzum ve mensur eserlerden bazılarını belirleyip bu eserlerde geçen Farsça ve Arapça

Derslerle ilgili yapılacak örnek proje konularını ve proje basamaklarını kapsar.

1. ÜNİTE

TÜRKÇE-FARŞÇA-ARAPÇA İLİŞKİLERİ

1. Dillerdeki Ses Özellikleri
2. Türkçe-Farşça-Arapça Arasındaki Kelime Geçişleri
3. Arapça ve Farşçadan Dilimize Giren Kelimelerin Nitelikleri

1. Dillerdeki Ses Özellikleri

Hazırlanalım

Türkçede, Farsça “çerh” kelimesi “çark”, “pil” kelimesi ise “fil” şeklinde; Arapça “kitâb” kelimesi “kitap”, teahhüd” kelimesi ise “taahhüt” şeklinde söylenmektedir. Kelimelerdeki bu ses değişikliklerinin sebepleri hakkında beyin fırtınası yapınız.

Okuyalım

Aşağıdaki metni, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

قوجه قارى ايله **عمر** دن

...

اوزاقمى يول؟ داها چوق وارمى؟

-آنچق اوج بش آديم.

بحالى قالماش آرتق **زوالينك**... باقدم:

اولانجه **عزمنى** **جبر** ايله يوب، نفس نفسه؛

ياواش ياواش يورويور. گلدى بيك بلا نه ايسه!

صوقولدى خيمه يه، اينديردى آرقه سندن اونى:

-بيراق ده دستى يي يرلشديرک کناره شونى.

همن چاقيللرى چوملکدن اينديروب آتدى،

اوزاندى **دستى** يه، ياغ قويدى، صوگره اون قاتدى.

اوتورمق ايسته دى، لکن بلايه باقکه: اوجاق

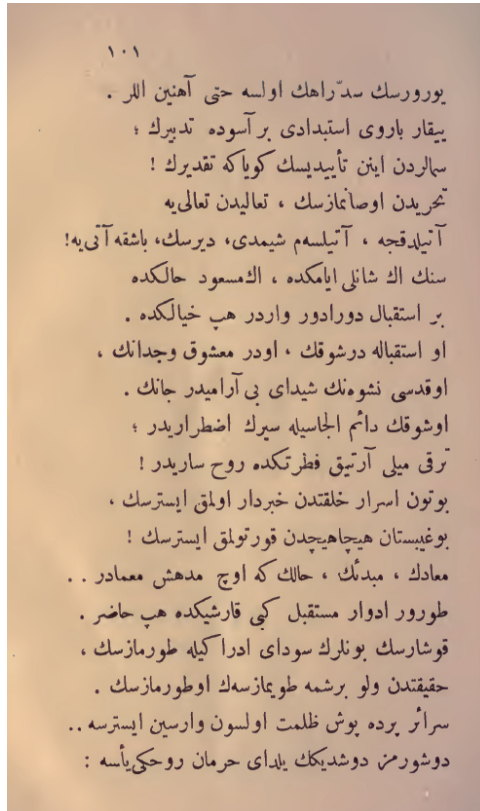
همن سونوب گيده جک...

-تيزه، يوقمى هيچ ياقاجق؟

قادين گتيردى بش اون **پارچه** ياش ديکن عمره؛

عمر ده ياقمق ايچون بوس بتون سريلى يره.

...

صفحاتدن بر صحيفه

Yazalım

Metinde Arapça ve Farsça kökenli, renkli yazılan kelimeler ses değişikliğine uğramış kelimelerdir. Bunlardan bazılarını birer cümlede kullanınız.

• Türkçede Arapça ve Farsça Kelimelerin Aldığı Şekiller

Osmanlı Türkçesine Arapça ve Farsçadan geçen kelimeler, çeşitli ses ve telaffuz değişikliğine uğramıştır. Bu değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz:

Arapçanın “ظ، ض، ذ، ح، ث، ن” ünsüzleri, Türkçede, “s, h, z, z (bazen d), z” şeklinde, bu seslerin dilimize has söyleyişleriyle kullanılmıştır.

ثابت-sâbit	ذات-zat	ضالât-dalalet
حال-hâl	ضابط-zâbit	ظلم-zulüm

Ayin (ع) harfi de Türkçeye özgü bir telaffuzla söylenmiştir.

عقل-Akıl

Osmanlı Türkçesine, Farsçada bulunan fakat Arapçada olmayan “p, ç, j, g” harfleri için “ب، ج، ر، و، ك” gövdelerine üçer nokta ve keşide ilave edilerek “ڤ، چ، ژ، گ، ک” harfleri katılmıştır.

Kısa “a” Türkçede genellikle “e” şekline girmiş, ancak kelimede kalınlığı muhafaza edecek bir ses, bir fonetik sebep varsa o zaman “a” olarak kalmıştır. Kısa “u” da umumiyetle “ü”ye çevrilmiş ancak kalınlığı muhafaza edecek bir ses, bir fonetik sebep varsa “u” olarak kalmıştır. Nadir olarak da “o” veya “ö” şekline girmiştir. Kısa “i” umumiyetle “ı” olarak kalmış, fakat kalınlaştırıcı unsurların yanında bazan “ı”ya çevrilmiştir. Uzun vokallere (ünlüler) gelince bunlar vokal olarak değişmemiş, yalnız birçok kelimede kısalmıştır. Kapalı hecelerde (ünsüzle biten heceler) umumiyetle kısa söylenir.

Bütün bunları şu misallerde görmek mümkündür: machûl-meçhûl, ma'lûm, mufrad-müfret, munâkaşa-münâkaşa, mutlak, umr-ömür, Usmân-Osman, mantik-mantik, râzî-râzî, rizâ-rızâ, muhim-mühim, kitâb-kitap, maktûb-mektup, Ahmad-Ahmet, cavâb-cevap

Arapçadaki kelime ve hece sonundaki “b, c, d” ünsüzleri Türkçede “p, ç, t” şeklinde söylenmiştir. Arapça kelimelerde farklı söyleyişler görülür. Arapçadan Türkçeye geçen bazı kelimelerin sonunda bulunan “yuvarlak te” bazen “t” sesi ile bazen de “e” sesi ile okunur ve yazılırlar. Mesela Arapça hikâyetün ve nisbetün kelimeleri Türkçeye hikâye ve nispet olarak geçmiştir.

Arapça unsurlar gibi Farsça unsurlar da Türkçede bir takım söyleyiş değişikliklerine uğramıştır. Farsçada kısa "a, i, u"; uzun olarak "â, î, û"; "e ve o" ünlüleri vardır: Şikast, çun, du, agar, mard, panc, dard, şayad, cang, rang, madar, gul, horşit gibi kelimeler Türkçede şu şekillere girmişlerdir. Şikest, çün, dü, eğer, mert, penç, dert, şayet, cenk, renk, mader, gül, hurşit.

Türkçede Farsçanın bu vokalleri değiştirilerek umumiyetle kısa "a", "e"ye; kısa "i", bazan "ı"ya; kısa "u, ü"ye; uzun "e", "i"ye; uzun "o", "u"ya çevrilmiştir. Böylece vokal bakımından geniş ölçüde Türkçeleştirilmiştir.

Ayrıca pâdşâh, âşyân, târmâr, kâmrân gibi kelimelerin ortasına vokal (ünlü) girmiştir. Padişah, aşıyan, tarûmar, kâmuran gibi. Bazen kelimenin yapısı bazen manası değiştirilmiştir.

Hülasa bütün bunlar ve daha başka bu gibi değişikliklerle Osmanlıcada (Osmanlı Türkçesinde) Osmanlı Arapçası gibi bir çeşit Osmanlı Farsçası da meydana gelmiştir.

*Prof. Dr. Muharrem Ergin, Osmanlıca Dersleri
(Kısaltılarak ve sadeleştirilerek alınmıştır.)*

Eşleştirelim

Aşağıda bazı Farsça kelimelerin Farsçaya özgü telaffuzları ve bazı Arapça kelimelerin Arapçaya özgü telaffuzları ile bu kelimelerin Türkçedeki telaffuzları verilmiştir. Kelimeleri ses özelliklerine dikkat ederek örnekteki gibi eşleştiriniz.

Türkçe söyleyiş		Arapça ya da Farsça söyleyiş
mümkün	a	Umer
testi	b	azm
parça	c	cebr
Ömer	d	macâl
azim	e	desti
cebir	f	hemân
mecal	g	mümkün
hemen	h	parçe

İnceleyelim

“Eşleştirelim” etkinliğinde verilen kelimeleri tek tek inceleyerek bu kelimelerde meydana gelen ses değişikliklerini gösteriniz.

mümkün-mümkün: i-ü değişikliği

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri, renkli yazılmış kelimelerin ses özelliklerine dikkat ederek okuyunuz.

عثمانجق رومانندن

...

”عثمان بك، موتليدى: اورخانك بشيگى باشنده اوتورديغى
اوزون **دقيقه** لردە عثمان بك موتليغك تا كنديسيدي.

عثمان بك، گونده، اك آزندن بش **وقت**، بشيگك ياننده ديز
چوكويوردى... و عثمان بك، بشيكده صانكه اورخانى دگل
ده اورخانك گوندره جگى **مژده** لرى گورويوردى.“

...

طارق بوغره، عثمانجق

نشاطی

گیتدڭ اماكه قودڭ حسرت ايله جانى بيله
ايسته مم سنسز اولان صحبت يارانى بيله

اوجاق توتر، عمر اوفلر زفير خاريله؛

محمد عاكف ارسوى

بلبل گله بر گول ديدى گل گولدى گيتدى.
گل بلبه، بلبل گله يار اولدى گيتدى

لا ادري

Öğrendiklerimizi Değerlendirelim

- Metinleri inceleyerek aşağıdaki kelimelerin günümüz Türkçesiyle okunuşlarını karşılarına yazınız.

Usman

dekîka

vakt

mujda

suhbet

gul

bulbul

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Eşleştirelim

Aşağıdaki görselleri; isimlerinin, Arapça veya Farsçadaki söylenişleriyle eşleştiriniz. Bu isimlerin günümüz Türkçesindeki söylenişlerini de boş bırakılan yerlere uygun biçimde yazınız.

	Arapça ve Farsçadaki söylenişi	Türkçedeki söylenişi
	hâce	
	dest-gâh	
	matbah	1 mutfak
	dîvar	
	hoş-âb	
	akl	
	kâzı	
	zुकak	

Okuyalım

Aşağıdaki metni, ses değişikliğine uğrayan kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

ترياکى سوزلرى

يوكسك تپەلردە ھەم يىلانە ھەم قوشە تصادف ايده بيليرسڭ،
فقط برى او چارق اوتەكى سورونەرك اولاشمشدر.

معدە ايچون لقمە نەيسە دماغ ايچون دە فکر اودر. ھېسى
بسلەمز. بر قسمى صحتە طوقونور و بعضيلرى زەرلر.

ھرکس باشقەسنە حقيقتە کندی لايىق اولديغى معاملەيى
روا گورور.

بربرينى طانيانلر و آڭلايانلر آراسندە سکوت، سوزدن
داھا چوق درينلرە و داھا چوق اوزاقلرە گيدر.

الکدن گلنى ياپمديغڭ مدتجە اومديغڭى بولماديغڭدن
شکائيدە حقسزسڭ.

منفعت صنداليه بگزر: باشکده طاشيرسەڭ سنى
کوچولتور، آياغڭڭ آلتنە آيرسەڭ سنى يوکسلتير.

يالگز سنى سونلرى سومك محبت دگل، مبادلەدر.

گوندوز قنديلنى حاضرلامايان، گيجە قراڭلغە راضى
ديمکدر.

سعادت او قدر نسبيدرکە سنى مسعود ايدن حال قومشوڭى
بدبخت ايده بيلير.

جناب شهاب الدين، ترياکى سوزلرى

-
fekat: fakat		

Okuyalım

Aşağıdaki şiirleri, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

شرق

اولماز علاج سينه صاد پاره مه

چاره بولونماز بيليرم ياره مه

باقسه طبيبان جهان چاره مه

چاره بولونماز بيليرم ياره مه

قصه ايدييور تير مژكان جانمه

گوزلری اڭ صوڭ گيره جك قافمه

شرح ايده مم حالمی جانانمه

چاره بولونماز بيليرم ياره مه

...

گفته: نامق کمال

بسته: حاجی عارف بك

نامق کمال

حاجی عارف بك

نولدی بو گوڭلم

نولدی بو گوڭلم نولدی بو گوڭلم

درد و غم ایله طولدی بو گوڭلم

یاندی بو گوڭلم یاندی بو گوڭلم

یانمه ده درمان بولدی بو گوڭلم

حاجی بایرام ولی

فضولی

یان ای گوڭل یان یان ای گوڭل یان

یانمه دن اولدی دردینه درمان

پروانه گبی پروانه گبی

شمعه عشقک یاندى بو گوڭلم

گرچه که یاندى گرچه یاندى

رنگنه عشقک جمله بویاندى

کنديده بولدى کنديده بولدى

مطلبنى خوش بولدى بو گوڭلم

بایرامی ایمدی بایرامی ایمدی

بایرام ایدرسک یار ایله شیمدی

حمد و ثنالر حمد و ثنالر

یار ایله بایرام قیلدی بو گوڭلم

حاجی بایرام ولی

دوست بی پروا فلک بی رحم دوران بی سکون

درد چوق هم درد یوق دشمن قوی طالع زبون

فضولی

پروف. در. عبدالقادر قره خان، فضولی

Bulalım-Yazalım

Yukarıdaki metinlerde renkli yazılmış kelimelerden bazılarıyla yeni ve anlamlı birer cümle kurarak aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A portrait of a man with a full, dark beard and mustache. He is wearing a white turban with a black tassel hanging from the front. He is also wearing a garment with a dark, patterned collar. The background is dark.

غزل

خلق ایچنده معتبر بر نسنه یوق **دولت** گبی
اولمایا دولت **جهانده** بر نفس صحت گبی
سلطنت دیدکلری آنجق جهان غوغاسیدر
اولمایا بخت و سعادت دنیا ده وحدت گبی

محبی

الف

اینجه جکدن بر قار یاغار،
توزار الف، الف دییه...
دلی گوئل **آبدال** اولمش،
گزر الف، الف دییه...
...

الف قاشلرینی چاتار
غمزه سی سینه مه باتار
آق اللری قلم طوتار،
یازار الف، الف دییه...
...

قراجه اوغلان

(غمزه: ۱. گولومسه مه یله یاناقده بلیرن کوچک چوقور
۲. یان باقیش، گوز سوزمه، ستملی باقمه)

ای اوغل!

...

طارق بوغره

صبرایتمه سنی بیل، وقتندن اوڭجه چیچک آچماز.

شونی ده اونوتما!

انسانی یاشاتکه **دولت** یاشاسین.

ای اوغول!

آناڭی، آتاڭی صای! برکت بیوکلرله برابردر.

بو **دنیا**ده اینانجکی غائب ایدرسهڭ، یشیلکن چوراق اولور،
چوللره دونرسڭ.

عزمگدن دونمه، چیقدیغڭ یولی، طاشییاغڭ یوکی ای بیل.
هر ایشڭ گرگنی وقتنده یاپ. انسانلری یاشاتکه، دولت
یاشاسین!
...

طارق بوغره

(دولت: ۱. زنگینلک، موتلولق.

۲. تشکیلاتلارغش ملت)

Cümle Kuralım

Metinlerde renkli yazılmış kelimeler dilimize Arapça ya da Farsçadan geçmiş kelimelerdir. Bu kelimeleri iki ayrı anlama gelecek şekilde birer cümlede kullanınız.

Halk:

1. cümle:
2. cümle:

Devlet:

1. cümle:
2. cümle:

Cihan:

1. cümle:
2. cümle:

Abdal:

1. cümle:
2. cümle:

Gamze:

1. cümle:
2. cümle:

Dünya:

1. cümle:
2. cümle:

İnceleyelim

Metinlerde renkli yazılmış kelimelerdeki anlam değişikliğini, metinleri esas alarak inceleyiniz.

Araştıralım

Arapça "hayvan" kelimesi "canlılar" anlamına gelirken Türkçede "canlılardan bir grubu" karşılamakta; yine Arapça "zeval" kelimesi "ölmek, yok olmak" anlamında kullanılırken Türkçede bu kelime "zavallı" şeklinde "zayıf, garip, kimsesiz" gibi anlamlar kazanmıştır. Farsçada "pâre" kelimesi "parça" anlamını karşılarken Türkçede alışverişte kullandığımız "para" anlamını kazanmıştır. Siz de Türkçede anlam değişikliğine uğramış Arapça ve Farsça kelimeleri araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. Türkçe–Farsça–Arapça Arasındaki Kelime Geçişleri

Hazırlanalım

Diller arasında kelime alışverişinin nedenleri neler olabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.

1. kalem → Arapça

2. saray → Farsça

3. yoğurt → Türkçe

Yabancı Kelime Almak

Yabancı kelime almak yeni bir nesnenin veya kavramın geldiği yerden ismini de beraber almak demektir. Alınan yabancı kelime ya dilde karşılığı olmayan kelimedir veya dilde karşılığı olan fazladan bir kelimedir.

Birinci hâlde yeni bir nesne veya kavramla karşılaşılır. Dilde onun kelimesi yoktur. Bu durumda ilk tabii yol onun ismini de beraber almaktır: Kur'an, ayet, cami, minare, namaz, ezan, ramazan, gazel, kaside, otomobil, tren, telefon, posta, banka, istavrit, lüfer, motor, jet...

Eşyanın beraberinde getirdiği bu gibi kelimelerin dile süratle girme ve tam yayılma gücü vardır. Eğer adını önceden hazırlamamış ve o adla girişi sağlamamışsanız eşyanın kendi kelimesini beraber getirmesine engel olamazsınız. Zaten hazırlıklı olmak da kolay ve mümkün değildir. Yenilik ve yeni kelime çok defa dili ansızın bastırır. Böylece dile bu yolla birçok kelime girer. Dilde gümrük yoktur.

İkinci olarak dile, karşılığı mevcut olsa da yine fazladan yabancı kelime girebilir:

hendese-geometri

saç-zülûf

yemiş-meyve

ak-beyaz

kişi-insan

iktisat-ekonomi

kara-siyah

siyaset-politika

hela-tuvalet

teşekkür-mersi

teminat-garanti

Böyle kelimelerde çeşitli amiller rol oynar. Bunların başlıcaları çeşit ve değişiklik arzusu, özenme, taklit, nüans farkı, kısalık, yaygınlık, kibarlık ve tesadüf olarak tespit edilebilir. Fakat hepsinin müşterek bir sebebi vardır ki o da kültür münasebetleri, dil alışverişleridir. Dünya küçüktür ve bu dünyada milletler iç içe yaşarlar. Şüphesiz en iyisi bir dilin mümkün olduğu kadar kendi kaynağından beslenmesidir. Ancak dile yabancı kelime girmiş diye yakınmak için de bir sebep yoktur. Yabancı dilden kelime almak ilmî bir vakıdır. Bu vakıyı, bu gerçeği kabul etmek zorundayız.

Esasen yüzde yüz saf dil yoktur. Dillerde yabancı asıllı kelimeler daima bulunur. Ayrıca dil o kelimeleri kendi yapısına uydurur. Böylece yabancı asıllı kelime artık yabancı kelime değildir.

Türkçe de İslam medeniyeti çerçevesinde yabancı iki dilden pek çok kelime almıştır. Bugün de Batı medeniyeti çerçevesinde Türkçeye birçok yabancı kelime girmektedir.

Türkiye Türkçesi için Cumhuriyet'ten sonra doğudan yani Arapça ve Farsçadan kelime almak yolu tamamiyle kapanmıştır. Elli yıldır oradan artık tek bir kelime girmemiştir diyebiliriz. Buna karşılık bugün Batı'dan gelen kelimelerin kapısı açıktır.

Şimdi Türkçeye düşen şey bu açık kapıda ölçüyü kaçırmamak, kendi kelimelerini atıp ulu orta Batılı kelimelere kapılmamaktır.

Kısacası yabancı kelime almak yine kelime için dilin başvurduğu yollardan biridir. Bu yol oldukça kolay bir yoldur. Onun için de bu kestirme yolun önüne kolay kolay geçilememektedir. Gerçekten kolay yoldur fakat çok da makbul yol değildir.

Prof. Dr. Muharrem Ergin, Türk Dili

...

Arapça ve Farsçadan Türkçeye dinî alanda; edebiyat, hukuk, ekonomi, tarih, coğrafya ve felsefede; tıp, fizik, kimya, biyoloji, astronomide; matematik, mühendislik ve mimarlıkta; askerlik, denizcilik ve müzikte pek çok kelime ve terim geçmiştir.

...

Türkçenin başka dillerden aldığı sözcüklerin çoğunun bilim dallarına ait sözcükler oldukları dikkatten kaçmaz. Bilim dallarıyla ilgili sözcüklerin sadece belli dillerden değil de hemen hemen bütün dillerden alınmış olması ve sözcüklerin büyük oranda fen ve doğa alanlarına ait olmaları daha da dikkat çekicidir.

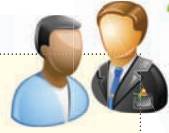
Hüseyin Ersoy

(<http://www.turkoloji.cu.edu.tr>)

Cevaplayalım

- Bir dil başka dilden niçin kelime alır?
- Hayatımıza giren yeni nesne ve kavramlar nasıl adlandırılır?
- Diller arasında kelime alışverişi nasıl gerçekleşir?
- Arapça ve Farsçadan Türkçeye girmiş kelimeler hangi alanlarda kullanılmaktadır?

Tartışalım

"Hangi dilde yabancı söz yoktur? Almanca ve İngilizcenin yarısından fazlası Fransızcadan ve yabancı dillerden alınma kelimelerdir."

Peyami Safa, Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca

"Kelime hazinesi bakımından Farsçada Arapça kelimeler Farsça asıllılardan daha fazla bir miktara erişmiştir."

Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, Osmanlı Türkçesine Giriş

"Yabancı Kelime Almak" metni ve yukarıdaki sözleri göz önüne alarak diller arasındaki kelime alışverişinin sebeplerini tartışınız. Ulaştığınız sonuçları defterinize not ediniz.

Okuyalım

Aşağıda verilen metinleri okuyunuz.

January 2007						
Pazartesi Monday	Çarşamba Wednesday	Perşembe Thursday	Cuma Friday	Cumartesi Saturday	Pazar Sunday	
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Farisi; çarşamba ve perşembe kelimelerinin çarşamba ve perşembe olarak, nerediban kelimesinin merdiven olarak veya Arapça mihak kelimesinin mihenk olarak dilimize yerleşmesi gibi halk diline yerleşmiş öyle kelimeler var ki asıllarından oldukça farklı okunup farklı yazılırlar.

*Muhammed Ali Ensârî,
Osmanlıca İmla Müfredatı*

Farsça dil unsurları, Osmanlı Türkçesi tarih ve edebiyat metinlerinde geniş ölçüde kullanılmıştır. Özellikle edebî metinlerde ağırlıklı kullanıldığı kabul edilmekle birlikte tarihî metinlerde edebî anlatımı kuvvetlendirmek üzere kullanılmıştır. Aynı zamanda Osmanlı arşiv belgelerinde özellikle mali kayıtların siyakat yazı türünde yazılmış olan bölümleri Farsça unsurlarla formüle edilmiştir.

*Yrd. Doç. Dr. Recep Ahıskalı, Prof. Dr. Nihat Toprak, Prof. Dr. Muzaffer Doğan,
Osmanlı Türkçesi II*

Yazalım

Metinlerde işlenen düşünceleri aşağıya yazınız.

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

غزل

بنی جانندن اوصاندىردى جفادن يار اوصانمازمى؟

فلكلر ياندى آهمدن **مرادم** **شمعى** يانمازمى؟

قامو بيمارينه **جانان** **دواى درد** ايدر احسان

نيچون قيلماز بگا درمان بنی بیمار صانمازمى؟

شب هجران يانار جانم، دوكر قان **چشم گريانم**

اويارير خلقى افغانم **قره** **بختم** اويانمازمى؟

گل رخسارينه قارشى گوزمدن قانلى آقار صو

حييم **فصل گلدر** بو آقار صولر بولانمازمى؟

غمم پنهان دوتاردم بن، ديديلر ياره قيل روشن

ديسه اول بي وفا بيلمن اينانيرمى اينانمازمى؟

دگلدن بن سگا مائل سن ايتدڭ عقملى زائل

بگا **طعن** ايله ين غافل سنى گورگچ اوتانمازمى؟

فضولى **رند** **شيدادر** هميشه خلقه رسوادر

صورڭ كيم بو نه سودادر بو سودادن اوصانمازمى؟

فضولى، بيوك ترك قلاسيكلرى

لطيفه

بر فقيرڭ اوينه بر خيرسز گيرر. او صاحبي ده دويوب

كنديني اويوره ويرر. خيرسز هر نه قدر آرايوب طراسه ده

النه بر **جبه** گيرمز. و مقصدى اولان شيلردن هيچ برى كنديني

ال ويرمز. صوڭنده بر چوال اون بولور. الى بوش گيتميهيم

دییوب ایچنه اوندن بر مقدارینی قویمق ایچون باشندن تولبندینی
چیقاریر. خانه صاحبنڭ دویمه سندن قورقارق **نازکجه** تولبندی
یره سرر. او صاحبی ایسه دورومی قوللامقده و اوغرنڭ
(خیرسزڭ) یاپدقلىرى سیر ایتمکده در. او آنده سسسزجه
خیرسزڭ سریلی تولبندینی آلیر و یرینه قاچوب او دگلمش
گبی اولور. اوغری اون دوکمک ایچون یرده کی تولبندینی
بولاماینجه نه یه اوغرادىغنى آڭلار. و طیشاری چیقمق ایچون
قاپی بویلا. او صاحبی ایسه آردندن چاغیروب
-خیرسز، خیرسز! دیر.

خیرسز ده:

-ای اوغورسز، خیرسزڭ کیم اولدیغی بللی، دیر.
لامعی زاده عبد الله چلی، لطیفه لر

Öğrendiklerimizi Değerlendirelim

Metinlerde Arapça ve Farsçadan dilimize geçen bazı kelimeler renkli verilmiştir. Bunların hangi bilim ya da sanat alanına ait olduğunu aşağıya yazınız.

- Bu etkinliğin birinci bölümü için seçtiğiniz kelimeleri, birer cümle içinde kullanarak cümlelerinizi aşağıya yazınız.

Araştırma

Arapça ve Farsça kelimelerin yer aldığı edebî metinleri araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız. Yaptığınız çalışmayı sınıf panosuna asınız.

Hikâye Okuyalım

Aşağıdaki hikâyeyi, diller arasındaki ses geçişlerine dikkat ederek okuyunuz.

اشك اولماسه یدی

آدمك برينك گوزی آغریومش؛ **بیطره** گیدرك بگا
علاج ویر، بو آجیدن قورتار دیمشدی.

بیطر، حیوانلره یاپدیغی علاجك عینیسندن ویردی
آدمه. قوللانجه گوزلری کور اولدی آدمك. **قاضی** یه
گیدرك بیطردن دعواجی اولدیغنی سویلهدی.

- گوزك قارشیلغی اولماز، دیدی قاضی. اشك اولماسه یدی
بو آدم، بیطره گیتمزدی.

شیخ سعدی شیرازی، گلستان

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

معرفنامه دن

...

دومان (سیس): بونك مادی سببی **هوايه** چیقان آز و **حرارتی**
دوشوك صو **بخاری** صوغوق **طبقه** یه چیقمان یره اینمه یه
باشلار. اگر او صیره ده کندیسنه صوغوق اصابت ایتمه دی
ایسه طاغ باشلرینه صاروب یریوزینه یاییلار **دخان** گبی
أوته سنی أوتر. و آز بر صیجاققلقه هوايه چوریلیر.

قیراغی: یوقاری چیقان صو بخاری یینه صوغوق طبقه لره چیقامدن آشاغی اینرکن بر صوغوقله قارشیلانوب طوگان صو بخاری طامله جقلری اوفاق، براق دانه لر حالنده یره اینمه لرینه دینیر.

...

چیک (چیسه، شبنم، ژاله): حرارتی دوشوک و مقداری آز صو بخاری صوغوق طبقه یه چیقامدن آشاغی اینرکن آز صوغوق ایله قارشیلانوب طوگمدن صویه چوریلوب بیتکیلرک یاپراقلری اوزرینه اینه رک اینجی دانه لری گبی طامله جقلر حالنی آله سنه چیک دینیر.

...

ارضروملی ابراهیم حقّی، معرفتنامه

Öğrendiklerimizi Değerlendirelim

- Arapça ve Farsçadan dilimize geçen kelimelerden bazıları farklı bir renkle yazılmıştır. Bunların hangi bilim ya da sanat alanına ait olduğunu aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

- Metinde farklı renklerle yazılmış olan kelimeleri anlamlarına dikkat ederek her birini ayrı cümle içinde kullanınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Araştırma

Siz de edebiyat, coğrafya, hukuk ve tıp alanında kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin yer aldığı metinleri araştırarak sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Arapça ve Farsçadan Dilimize Giren Kelimelerin Nitelikleri

Hazırlanalım

Sınıf arkadaşlarınızın isimlerinden Arapça ve Farsça kökenli olanları belirleyiniz ve bu isimlerden hangilerinde uzun ünlü bulunduğunu söyleyiniz.

Okuyalım

"Otuz Beş Yaş" isimli şiiri, renkli kelimelerdeki ses özelliklerine dikkat ederek okuyunuz.

اوتوز بش ياش

ياش اوتوز بش! يولڭ ياريسى ايدر.

دانته گې اورتە سنده يز **عمرڭ**.

دليقانلى چاغمزدە كى **جوهر**،

يالوارمق، ياقارمق **نافله** بوگون،

گوزيڭڭ ياشنە باقمەن گيدر.

شاقاقلريمە قارمى ياغدى نە وار؟

بنمى **اللهم** بو چيز گيلى يوز؟

يا گوزلر آلتندە كى مور حلقەلر؟

نەدن بويلە دشمان گورونور سڭز،

يىللر يىلى **دوست** بيلديگم **آيينەلر**؟

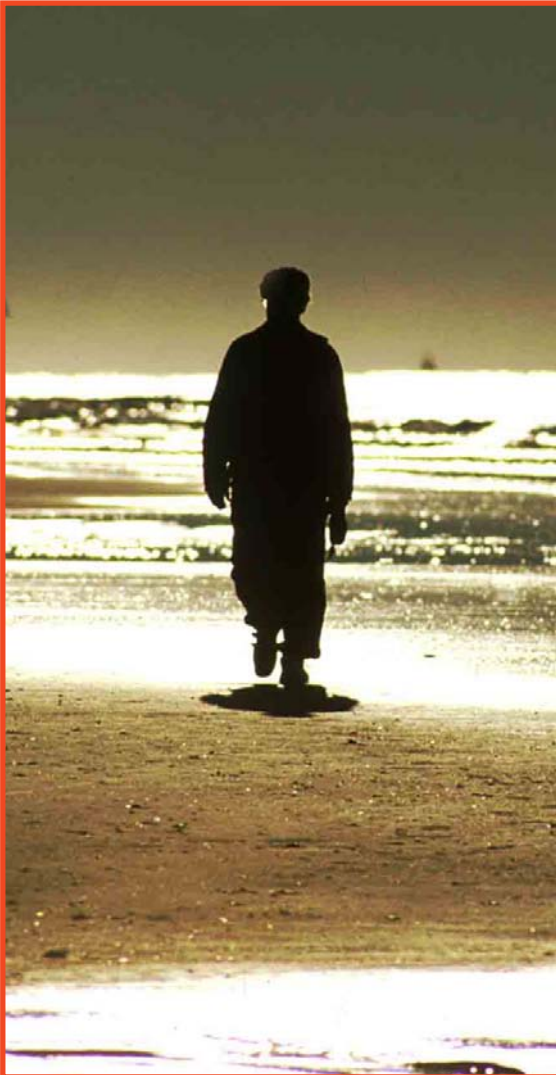
زمانلە ناصل دگيشيور انسان!

هانگى **رسمە** باقسەم بن دگلم.

نردە او گونلر، او **شوق**، او هيجان؟

بو گولر يوزلى آدم بن دگلم؛

يالاندر قايفوسز اولديغم يالان.

خیال میال شیلردن ایلک عشقمز؛

خاطره سی بیلە ییانجی گلیر.

حیاته برابر باشلادیغمز،

دوستلرله ده یوللر آیریلدی بر بر؛

گیتدکجه آرتیور یالکزلیغمز.

گوک یوزینک باشقه رنگی ده وارمش!

گیچ فرق ایتدم طاشک سرت اولدیغی.

صو انسانی بوغار، آتش یاقارمش!

هر طوغان گونک بر درد اولدیغی،

انسان بو یاشه گلنجه آکلارمش.

آیوا صاری نار قیرمیزی صوگ بهار!

هر ییل بر آز داها بنمسه دیگم.

نه دونوب طورویور هواده قوشلر؟

نردن چیقیدی بو جنازه؟ ئولن کیم؟

بو قاچنجی باغچه گوردم تار و مار؟

نه یلرسک ئولوم هرکسک باشنده.

اویودک اویانامدک اولاجق.

کیم بیلیر نرده، ناصل، قاچ یاشنده؟

بر نمازلق سلطنتک اولاجق،

تخت مثالی او مصلی طاشنده.

جاهد صدق طارانجی، اوتوز بش یاش

İnceleyelim

Aşağıdaki mısralarda Arapça ve Farsça asıllı bazı kelimeler renkli verilmiştir. Bunlardaki ses özelliklerini boş bırakılan yerlere yazınız.

گوك يوزينڭ باشقه **رنگى** ده وارمش
گيچ **فرق** ايتدم طاشڭ سرت اولديغنى
بو قاچنجى باغچه گوردىم **تار و مار**؟

.....
.....
.....

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri, Arapça ve Farsça kelimelerin ses özelliklerine dikkat ederek okuyunuz.

نصرالدين خواجه

گونڭ برنده قومشولرندن برى نصرالدين خواجه يي ييمگه
چاغيرر. خوش بشدن صوڭره سفره قورولور. خواجه ده
طبقة كيلرى عافيتله يير. ييمك فصلى بيتدكن صوڭره او
صاحبى خواجه نڭ اوڭنه قره قوغان بالندن بر طاباق قويار.
بالڭ قاليتەلى اولديغنى آڭلايان خواجه، قاشيق قاشيق بالى
ييمگه باشلاينجه او صاحبى طاياناماز:

— خواجهم اگر بالى اكمكسنز ييرسهڭ ايچكى ياقار دير.

خواجه شويله بر آرقه يه طوغرى ياصلانير و آردندن ده
اكلر:

— والله قومشو، بنم ايچمڭ يانديغى فلان يوق، سنڭ ايچڭ
يانيورسه بيلمم.

پروف. در. صائم سقا اوغلى، پروف. در. على برات آلب تكين،
نصرالدين خواجه

آسلان ايله فاره

اورمانلر قرالى آسلان اينده اويوركن اوڭندن بر فاره گچر و اوني اويانديرر. آسلان چويك بر حركتله حيوانى ياقه لار. پارچه لايوب ئولديرمك اوزره يكن فاره آسلانه حياتنى باغيشلامسى ايچون يالوارير؛ كنديسى گبي اونمسز بر او ايچون او گوركملى پنجه لريني قانه بولامامسنى سويلر. كوچك ياراتيغك بو سوزلرى آسلانك خوشنه گيدر و فاره نك جاننى باغيشلار. بو اولايدين قيصة بر زمان صوگره آسلان آوجيلرك آغنه ياقه لانير. آغدن قورتولمه اميدى اولمايان حيوان چاره سزجه اويله بر كوكرر كه اورمانده كى بتون حيوانلر ايشيتير. حياتنى باغيشلايان آسلانك سسنى طانيان فاره همن قوشارق اونك يارديمه گيدر و آغى كميره رك آسلانى قورتارير. بويله جه آسلان آگلار كه بر حيوان نه قدر كوچك اولورسه اولسون بيوك ايشلر باشارا بيلير.

كوچك دوستلر بيوك دوستلقلر گوستره بيلير.

أزوپ مصاللىرى

İnceleyelim

Aşağıdaki tabloda Arapça ve Farsçadan dilimize geçen kelimelerin bazı özellikleri verilmiştir. Tabloyu, "Nasrettin Hoca" ve "Aslan ile Fare" adlı metinlerden, söz konusu özellikleri taşıyan kelimeler bularak doldurunuz.

Kelimelerin özellikleri	Örnekler
İçinde uzun sesli olan kelimeler	
Elif lam takısı alan kelimeler	
İki ünsüzün yan yana bulunduğu kelimeler	

Fabl Yazalım

“Nasreddin Hoca” ve “Aslan ile Fare” metinlerinde geçen Arapça ve Farsça kelimeleri kullanarak bir fabl yazınız.

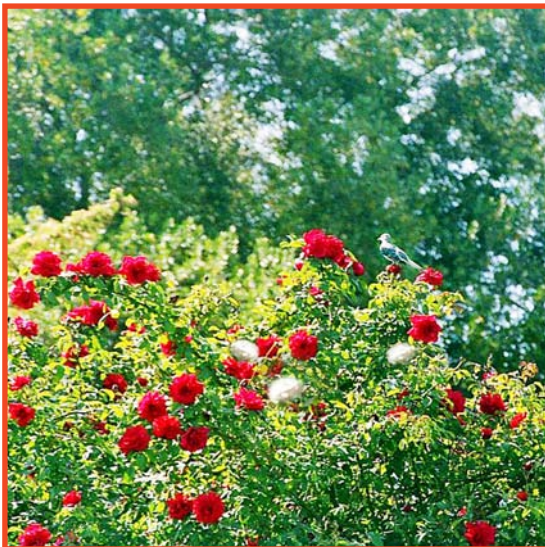
(The page contains faint red markings, possibly bleed-through from the reverse side.)

Okuyalım

“Selam Olsun”, “Mâni” ve “Gel Gör Beni Aşk Neyledi” metinlerini, Arapça ve Farsça kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

سلام اولسون

سلام اولسون بزدن گوزل دنيایه
باغچه لرده حالا گلرلر آچارمی ؟
سلام اولسون صوڭسز گونشه، آیه
ایشیقلر، گولگه لر صوده اوینارمی ؟
هیپی گوزلدی قار، تیپی، فیرطینه
گونلرڭ گچیشی آردی آردینه .
حسرتز بر قنات شاقیرتیسنه
مائى گوکده قوشلر یینه اوچارمی ؟

اوزاق، چوق اوزاغز شیمدی ایشیقدن،
چوجوق سسندن، گل و صارماشیقدن،
دوئمه‌ین گمیلر اولدق آچیقدن،
آدیمزى صوران، آرایان وارمی؟
<http://www.siirleri.org>, احمد حمدي طاڭ پيڭار

مانی

آنا باشه تاج ایش
هر درده علاج ایش
بر اولاد پیر اولسه ده
آنايه محتاج ایش
پروف. در. علی چلیک، ترك خلق شعرى آنطولوژیسی

گل گور بنی عشق نه‌یله‌دی

بن یورورم یانه یانه
عشق بویادی بنی قانه
نه عاقلم نه دیوانه
گل گور بنی عشق نه‌یله‌دی

یونس امره

گاه اسرم یلر گبی
گاه توزارم یوللر گبی
گاه آقارم سیلر گبی
گل گور بنی عشق نه‌یله‌دی

یا الم آل قالدیر بنی
یا وصلنه ایردیر بنی
چوق آغلادڭ گولدر بنی
گل گور بنی عشق نه‌یله‌دی

...

یونس امره
(مصطفی اوصلی، یونس امره دیوانندن سچمه‌لر)

Öğrendiklerimizi Değerlendirelim

- "Selam Olsun", "Mâni" ve "Gel Gör Beni Aşk Neyledi" başlıklı metinlerdeki uzun ünlü taşıyan kelimeleri bulup aşağıya yazınız.

Selam

- “Selam Olsun”, “Mâni” ve “Gel Gör Beni Aşk Neyledi” metinlerinde geçen, Türkçe yardımcı fiillerle birleşik fiil oluşturmuş Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri okunuşlarıyla aşağıya yazınız.

taç imiş

- “Selam Olsun”, “Mâni” ve “Gel Gör Beni Aşk Neyledi” metinlerinden seçeceğiniz Arapça ve Farsça kökenli kelimelerle isim ya da sıfat tamlaması yaparak aşağıdaki noktalı alana yazınız.

gülün yaprağı

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneklerini bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Türkçede, Arapça kelimelerdeki "ض" harfi bazen "z" bazen de "d" sesiyle okunur.
- B) Arapça kelimelerin sonundaki "ب", "ج", "د" harfleri, dilimizde sertleşerek "p", "ç", "t" sesleriyle okunur.
- C) Arapça kökenli kelimelerdeki "ع" ve "ء" harfleri, bugünkü imlamızda "a" ve "e" harfleriyle gösterilir.
- D) Türkçede, iki ünsüzle biten Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin, bu iki ünsüzü arasına bir ünlü getirilir.
- E) Türkçeye geçen Arapça kökenli kelimelerin bazıları, kalınlık-incelik uyumuna uymuştur.

2. Arapça kökenli "fena" kelimesi "yokluk, yok olma, devamlı olmayan" anlamlarında kullanılırdı.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde fena kelimesi yukarıda verilen anlamıyla kullanılmıştır?

- A) تنیس اوینارکن بیلگم بورقولدی، فنا آجیور
- B) منت خدایه دولت دنیا فنا بولور
- C) علمله اوگونمک مال و موقع ایله اوگونمکدن داها فنادر
- D) بر داها بو فنا سوزی سویله دیگکی دویماییم
- E) بو صاواش ییللری او قدر فنا و آغیر فلاکتلر اوگرتمشدیکه

3. Aşağıdaki altı çizili yabancı kökenli kelimelerden hangisinde farklı bir ses değişikliği meydana gelmiştir?

- A) دوشسون اولورمی طوپراغه گوچمش جهان گبی
سونسون او ماوی گوزلری بر آسمان گبی
- B) اؤڭ همن آشاغیسنده بولونان بوگون آشیان مزارلغی اولارق ییلدیگمز
مزارلق ده قیالر مزارلغی دییه آگیلیوردی او دورده
- C) پادشاه، عثمانلی دولتنده دولت باشقانه ویریلن بر عنواندر
- D) تک بر یودوم بیله آلمایوردی بارداغندن اما ذاتاً یترنجه ایچدیگی آشکاردی
- E) یاردن آیریلشمم باغرم دلینیر،
کاتب عرضحالم یاز یاره بویله

4. Aşağıdakilerden hangisi Türkçe, Arapça ve Farsçanın ortak bir özelliğidir?

- A) Üç dilin kelimelerinde de kısa ünlüler bulunur.
- B) Her üç dilin kelimelerinde kalınlık-incelik uyumu vardır.
- C) Üç dil de sondan eklemeli dillerdendir.
- D) İsim tamlamalarında önce tamlayan sonra tamlanan gelir.
- E) Her üç dilde de gırtlak sesleri ortaktır.

5. I. Grup

II. Grup

I. Siyaset	جرم مشهود، مذکره
II. Felsefe	تشبيه، تشخیص
III. Edebiyat	اقتدار، حاکمیت
IV. Din	فرض، واجب
V. Hukuk	

Yukarıda I. grupta verilen bilim ve sanat alanları, II. grupta verilen Arapça kökenli terimlerle eşleştirildiğinde I. grupta sıralanan bilim ve sanat alanlarından hangisi dışarıda kalır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

B. Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

- () Arapça ve Farsça kelimeler dilimize girerken herhangi bir ses ve anlam değişikliğine uğramamıştır.
- () Uzun a (â), uzun i (î) ve uzun u (û) sesleri Arapça ve Farsçadan dilimize girmiştir.
- () Türkçe, Arapça ve Farsçadan kelime almış ancak bu dillere herhangi bir Türkçe kelime vermemiştir.
- () Türkçe, ünlüler bakımından Arapça ve Farsçadan daha zengin bir dildir.

C. نف (nef) - ع (ayn) - ظ (zı) - ض (dad) - ژ (je) - ذ (zel) - ح (ha) - چ (çe) - ث (se) - پ (pe)

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere, yukarıdaki harflerden uygun olanları yazınız.

Türkçe ve Farsça kelimelerde bulunan, Arapçada olmayan sesler
..... sesleridir.

..... harfleriyle işaretlenen sesler sadece Arapça-
çaya özgü seslerdir.

..... harfiyle işaretlenen ses, sadece Türkçeye özgü bir sestir.

D. Aşağıda Arapça ve Farsça söyleyişleri verilen kelimelerin dilimizdeki şekillerini tablodaki uygun yerlere yazınız.

Arapça kökenli kelime	hâzir	musâfir	Huseyn	va'd	'akd	tâli'	şuhrat	vucûd
Türkçedeki şekli								

Farsça kökenli kelime	gufta	hefte	âşyân	bâğçebân	dûrbîn	gûşe	dûst	padar
Türkçedeki şekli								

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri okuyunuz.

1. Okuma Metni

كوتوك

...

عسكرلر، ضابطلرڭ امريله اولدقلرى يرلرده باغداش قورمش بكله يورلر، گورولتى ياپيورلردى.

نهايت، آسلان بك تردن صيريل صيقلام اولمش آتى ايله دومان ايچنده حرب صيره لرينڭ آراسنده آديم آديم گوروندى. هر آديمده:

• ييگيتلرم!... سيس آچيلمه يه باشلاينجه همن صوصڭ، هپ بردن آياغه قالقڭ. هجوم ايدە جك گبى طورڭ. اما ايلرى گيتمه يڭ. آتش ده آچمايڭ. بن دشمانه تسليم تكليف ايدە جگم... ديبوردى.

طوپجیلرڭ طوپجیلره قاریشان آنغاریه جیلرڭ ”هیه موله“ نعره لری گیتدکجه آرتیور، بویویور، توغلری أورپرتە جك هیجانلی یانقیلرله گورونمه یین طاغلری طاشلری ایگلتیوردی. اؤگله یه طوغری سيس آچيلمه يه باشلادی. عسكرلر، صاللانان سیاهلی بیاضلی بایراغی ايله ”شالقو“ یی بر خیال گبی گوردیلر. سسلر کسیلدی. قوزیدن اسن بر روزگار دومانلری طاغیتیور؛ گریلره، اورمانلره طوغری سورویوردی.

آرتق هرکس بربرینی گورییوردی.

قلعه يه ياقلاشيلمشدی. عسكرلر، گوزلریله قوماندانلرینی آرادیلر. او برج قاپوسنه گیدن یولك گدیگنده آتیه طولاشیوردی. گدیگك اوڭنده بیوك بر مانده سوروسی واردی. برجك تپه سنده، سپرلك آراسنده قالقانلی تفنكلی آدملر گزینیوردی.

جسور آسلان بك، قیر آتی ایلری یه سوردی. قلعه یه یوز آدیم قدر یاقلاشدی. آرقه سنده کی كتخداسیله، گنج ترجمان قوشدیلر...

گور سسیله هایقیردی:

هی، بره شالقو محافظلری!

...

تسلیم اولان قوماندانله ارکاننه آسلان بك؛

“قورقمايڭز. حياتڭز باغيشلانمىشدر. بز ويره يي بوزمايز. گلڭ، سزه اللى مانده ايله بورايه گتيرديگم طوپي سير ايتديرهيم...” ديدى.

ترجمان بونى تکرارلاينجه هپسى بربرلرينه باقىشديلر. بو مدهش، بو قورقونج آلتى ياقيندن گورمه يي هم مراق ايديورلر، هم چکينيورلردى. آسلان بگڭ آرقه سنه طاقيلديلر. بيوك طوپه طوغرى يوروديلر. ياقلاشنجه آسلان بک؛

“ايشته” ديدى، “سزڭ بويله طوپڭز وارمى؟”

دشمان قوماندانى ترجمانله جواب ويردى:

“خير.”

“نيچون ياپميورسڭز؟”

“ييلميورز.”

گنج ايريسى بر شوواليه ترجمانه بر شيلر صوردى. آسلان بک؛

“نه ديور؟” ديدى.

“بک بو طوپي قاچ گونده استانبولدن بورايه گتيرمىشدر، ديور.”

“سن ديكه: استانبولدن گتيرمه مش. بوراده بر هفته ايچنده کنديسى يپمش.”

ترجمان بو سوزلری سويله ينجە اسيرلر آفاللاشديلر. آسلان بك، داها زياده ياقلاشوب اللريله يوقلامه لرينه، داها ياقيندن گورمه لرينه مساعده ايتديگنى سويله دى. مغرور قوماندان، قهرمان اصيلزاده لر، جسور شوواليه لر، بيوك طوپك اطرافنده طوپلانديلر. بر النى خنچرينك الماس صاپنه طايپان آسلان بك، اوتە كى ايله، گولومسە يەرك پالا بيقلرينى بوكويور، آرقە سنده كى كاهيا، باشنى قاشييارق گولمكدن قاتيلييور، ترجمان آبداللاشييوردى. يگر مى آديم اوزاقده طوران مزارقلى نوبتجييلر ده گولوشييورلردى. اسيرلر طوپه النى سورديلر. دليگنى آراديلر. بولامينجه صارارديلر. صوگره قيزارديلر. بربرلرينه باقيشديلر. اويله قالديلر. قوللرينى چاپرازلا يارق يره باقان قلعه قوماندانى تيره يەرك ميريلداندى. آسلان بك، ترجمانه باقدى؛

“نە دييور؟”

“بو مردلك دگل... دييور.”

“اوڭا صوركه: هنوز بر كرە پاتلامايان بر طوپدن قورقارق، همن تسليم اوليويرمكى مردلكدر؟”

ترجمان سوردى.

قلعه قوماندانى، گوزلرينى يردن قالديريوب جواب ويرمه دى. اصيلزاده لر، شوواليه لر، بربرلرينك يوزلرينه باقمە يە جسارت ايده مه دييلر، آنى بر ئولوم ضربه سيله اورولمش گى اولدقلى يردە طوڭوب قالديلر.

بر گله سيله قلعه يي ييقاجق اولان بو قورقونج طوپ، سياهه بويانمش قوجامان بر کوتوكدن باشقه بر شى دگلدى!

عمر سيف الدين، کوتوک

2. Okuma Metni

آغستوس بوجگی ایله قارینجه

قارینجه بی طانیر سگزر،
 مینی مینی بر حیواندر،
 فقط غایت چالیشقاندرد.
 غایت طوتوملیدر، یالگزر
 پک خود گامدر، بو بر قصور:
 خود گام اولان ظالم اولور.
 بر گون آغستوس بوجگی،
 تنبل تنبل اوتوب طور مق
 نتیجه سی آچ قالارق
 قارینجه دن گوره جه گی
 برودته باقماز، گیدر،
 بر لقمه شی رجا ایدر.
 دیرکه:- آجییگزر بزه.
 چولوق چوجق اوده آچز،
 اعانه گزه محتاجز.
 قارینجه بر یور کسزه
 لایق خوشونتله صورار:
 -آچ میسگزر؟ یا او قدر
 اوزون، گوزل گونلر اولدی.
 او گونلرده نه یاپدیگزر؟

بوجک ایگلر:- آچز، آچز...
 باقک بگزم ناصل صولدی!
 او گونلرده گولن، اوتن
 سازله، سوزله اگلن بن
 بوگون باقک نه حالدهیم!
 والله آچز، بالله آچز،
 حاملزه آجییگزر!
 قارینجه اگلنیر:- بگم،
 شیمدی ده رقص ایدک، نه وار؟
 یازین چالان قیشین اوینار.

توفیق فکرت
 (پروف. در. محمد قاپلان،
 توفیق فکرت)

Performans Görevi

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	11
Kazanımlar	Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin kullanım sırasında uğradığı ses ve anlam değişikliklerini fark eder. Osmanlı Türkçesiyle yazılmış düzeye uygun metinleri okur.
Beklenen Performans	Araştırma
Süre	3 Hafta
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı
Performans Görevi Konusu	
Sizden, Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserlere ulaşmanız, bu eserlerdeki metinlerden yararlanarak, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ses ve anlam değişikliklerini tespit edip bu değişikliklerin maddeler hâlinde sıralandığı bir pano hazırlamanız ve çalışmalarınızı arkadaşlarınızla paylaşmanız beklenmektedir. Hazırlayacağınız panoda; Tespit ettiğiniz ses değişikliklerini maddeler hâlinde sıralamaya çalışmalı, Aynı ses değişikliğini gösteren başka örnek kelimelere, Anlam değişikliği tespit ettiğiniz kelimelerin asıl anlamlarıyla kullanıldığı örnek cümlelere, Yararlandığınız Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserlerin bibliyografik bilgilerine, fotoğrafları veya fotokopilerine yer vermelisiniz.	
Görevinizi Hazırlarken Dikkat Etmeniz Gerekenler	
Panoyu hazırlamakta yararlanmak üzere Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış antolojik veya kaynak eserler belirleyiniz. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin kullanım sırasında uğradığı ses ve anlam değişikliklerini gösteren Osmanlı Türkçesi ders veya dil bilgisi kitapları hakkında bilgi edininiz ve bu eserlerden bir veya birkaçına ulaşmaya çalışınız. Osmanlı Türkçesi sözlüklerinden yararlanmalısınız. Tespit ettiğiniz ses değişikliklerini, Arapça kökenli kelimelerde meydana gelen ses değişiklikleri ve Farsça kökenli kelimelerde meydana gelen ses değişiklikleri olmak üzere ikiye ayırınız. Tespit ettiğiniz ses değişikliklerini birkaç cümleyle anlatınız. Tespit ettiğiniz farklı değişiklikleri maddeler hâlinde sıralayıp her birine beş-altı örnek bulunuz. Yararlandığınız eserleri, nasıl ve nereden bulduğunuzu da not ediniz. Osmanlı Türkçesi sözlüğü yardımıyla Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki anlam değişikliklerini belirleyiniz. Bu kelimelerin eski ve yeni anlamlarını öğreniniz. Anlam değişikliği tespit ettiğiniz kelimelerin asıl anlamlarıyla kullanıldığı örnek cümleler bulunuz. Elde ettiğiniz bilgileri düzenleyerek panonuzu hazırlayınız. Panonuzda, uygun görsel materyallere de yer verebilirsiniz. Performans görevinizi, size verilen sürede tamamlayıp arkadaşlarınızla paylaşmalısınız.	

PERFORMANS GÖREVİ DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Nitelikler	Geliştirilmeli (1)	İyi (2)	Mükemmel (3)
Kaynak Kullanma	Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserler ve metinlerden yeterli ölçüde yararlanılamamış, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ses ve anlam değişiklikleri, tam ve doğru tespit edilememiştir.	Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserler ve metinlerden kısmen yararlanılmış, Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ses ve anlam değişiklikleri çoğunlukla doğru tespit edilmiştir.	Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış yeteri kadar eser ve metne ulaşılmış; Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ses ve anlam değişiklikleri, tam ve doğru olarak tespit edilmiştir.
İçerik	Amaca uygun eserler seçilememiştir. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ses ve anlam değişiklikleri, dikkatli ve doğru bir şekilde tespit edilememiştir.	Genel olarak amaca uygun eserler seçilmiştir. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ses ve anlam değişiklikleri çoğunlukla dikkatli ve doğru bir şekilde tespit edilmiştir.	Amaca uygun eserler seçilmiştir. Arapça ve Farsça kökenli kelimelerdeki ses ve anlam değişiklikleri, tam ve doğru olarak sıralanmıştır.
Sunum	Sunuda görsel materyallere yer verilmemiştir. Beden dili, doğru ve etkili kullanılmamıştır. Sunuda kullanılan anlatım, akıcı değildir. Pano, görsel açıdan istenilen özellikleri taşımamaktadır.	Görsel materyallere yeteri kadar yer verilmiştir. Sunumda, beden dili, doğru ve etkili kullanılmıştır. Anlatımın akıcılığı kısmen sağlanabilmiştir. Pano, görsel açıdan istenilen özellikleri büyük ölçüde taşımaktadır.	Dinleyicilerle iletişim sağlanmıştır. Sunum esnasında, beden dili, doğru ve etkili kullanılmıştır. Anlatım, akıcı ve ilgi çekicidir. Pano, görsel açıdan istenilen özellikleri taşımaktadır.

2. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNDE KULLANILAN ARAPÇA VE FARŞÇA KÖKENLİ KELİMELEİN YAPI ÖZELLİKLERİ

1. Farsça Türemiş İsim ve Sıfatlar
2. Farsça Tamlamaların Yapı Özellikleri
3. Arapça Tamlamaların Yapı Özellikleri

1. Farsça Türemiş İsim ve Sıfatlar

Hazırlanalım

Çeşitli ekler alarak yer ve olumsuzluk ifade eden kelimelere örnekler veriniz. Bu kelimelerin kök ve gövdeleri arasındaki anlam farklılığında eklerin işlevini belirtiniz.

Okuyalım

"Seçme Metinler"i, Farsça kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

سچمه متنلر

...

آه، بز کنديمزی بيلمیورز، نرده سلف،
چالیشک هایدی چوجقلر سزڭ اولسون بو شرف!
گچمشه رحمت اوقوتدق بو **گذرگاهده** بز،
باری جانلانديریگز امت مرحومه یی سز...

...

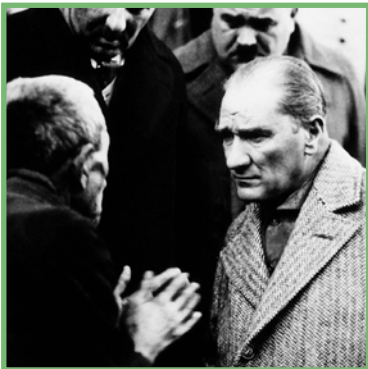
محمد عاكف ارسوی، صفحات

قابلیت داد حقدر هر قوله اولماز نصیب

صد هزار تربیه ایتسهڭ **بی ادب** اولماز ادیب

لا ادری

(اسکندر پالا، دیوان ادبیاتی)

بنم **ناچیز** وجودم البت بر گون طوپراق اولاجقدر.

مصطفی کمال آتاترک

ای دل ای دل نهیه بو رتبه ده پرغمسک سن
گرچه ویرانه ایسه ک گنج مطلسمسک سن

شیخ غالب
(اسکندر پالا، دیوان ادبیاتی)

Dikkat

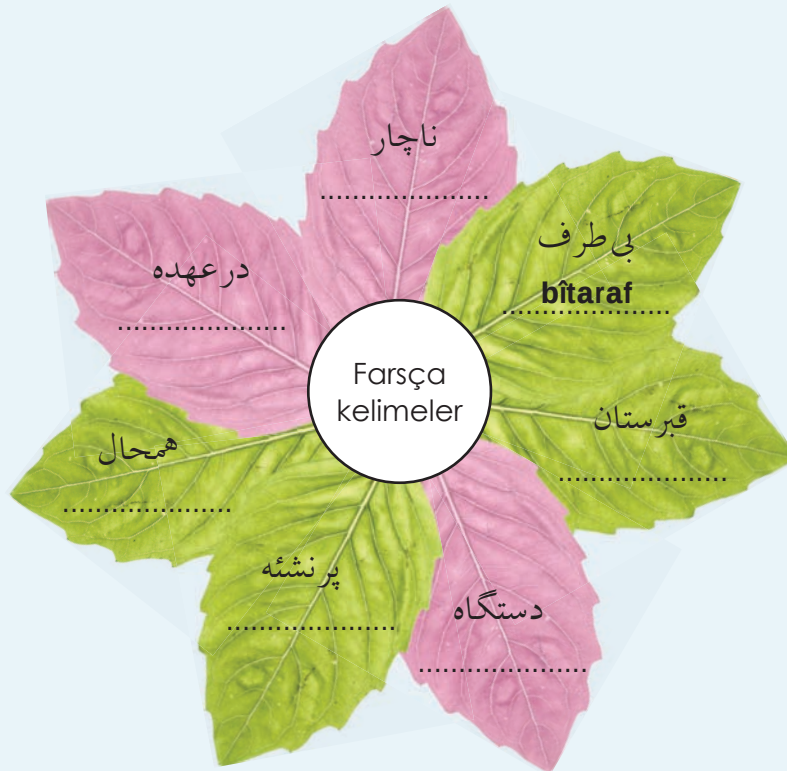
- Türkçemizde isim ve fiil kök ya da gövdelerinin sonuna yapım ekleri getirilerek yeni kelimeler türetilir. Farsça kelimelerde ise kelimenin önüne ve sonuna ekler getirilerek kelime türetilir. Yukarıdaki parçalarda geçen "ناچیز", "پرغم", "بی ادب" ve "گذرگاه" Farsça eklerle yapılmış kelimelerdir.
- Farsça türemiş bazı kelimeler cümlede isim olarak kullanılabileceği gibi sıfat olarak da kullanılabilir.

isim: درعهده ایتدی
بو گذرگاه

sıfat: ناچار آدم
ناچیز وجود

Yazalım

Aşağıdaki kelimelerin okunuşlarını altlarına yazınız.

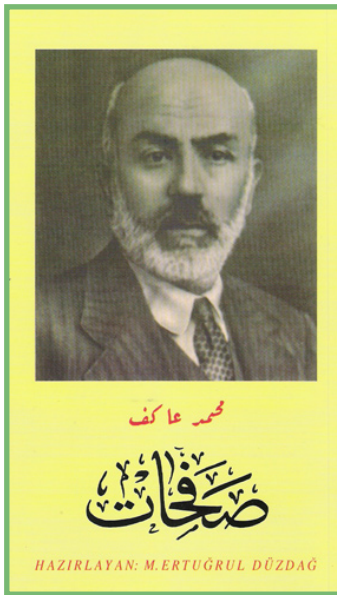

Okuyalım

“Seçme Metinler”i renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

سچمه متنلر

“آرقه مدده قالیرسڭ، بنی رحمتله آنارسڭ.

دیردم سڭا باقدقجه آ **بیچاره** کتایم!

کیم دیردیکه سن چوک ده سنڭ آرقه گه قالسین،

اوغرنده خراب ایله دیگم عمر خرابم؟

محمد عاکف ارسوی، صفحات

ذره ذره خاک **درگاهنه** ایستر صالا نور

دوئمز اول درگاهدن گر اولسه پاره پاره صو

فضولی

(اسکندر پالا، دیوان ادبیاتی)

بر موسم بهارینه گلدککه عالمڭ

بلبل خاموش حوض تهی **گلستان** خراب

کچه جی زاده عزّت ملا

جام صفا گر کمز دنیای دون الندن

مردانه لر شکاری آماز زبون الندن

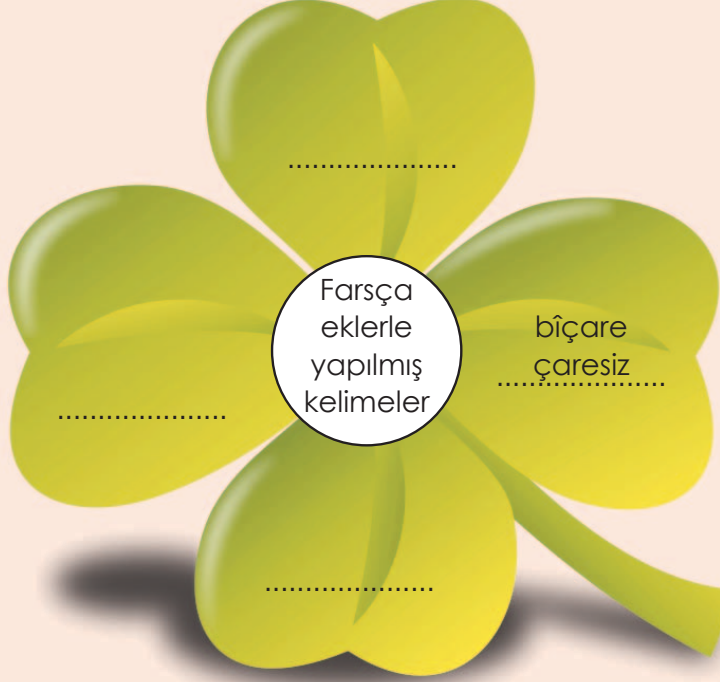
نوعی

(اسکندر پالا، دیوان ادبیاتی)

Yazalım

Aşağıdaki şemada boş bırakılan yerlere, metinde geçen Farsça eklerle türetilmiş kelimeleri ve bunların cümledeki anlamlarını günümüz Türkçesiyle yazınız.

Cümle Kuralım

Metinlerde renkli yazılan kelimeleri birer cümlede kullanınız.

.....

.....

.....

.....

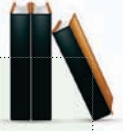
.....

.....

.....

.....

.....

Sözlükten Araştırılma

Farsça eklerle türetilmiş aşağıdaki kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak karşılıklarına yazınız.

.....	درگاه		بیخبر
.....	جولانگاه		بیچاره
.....	گلستان		ناخوش
.....	دوستانه		نا اهل
.....	مردانه		در حال
.....	شاهواری		دردست
.....	طاغواری		همفکر
.....	لغتچه		همشهری
.....	جفاکار		پر حدت
.....	حکمدار		پردقت

Eşleştirelim

Aşağıdaki kelimeleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

mürşide yakışır bir şekilde	
tek, biricik	
çekici	
minnet duyan	
ikram ve iyilikte bulunan	1
hileci, hile yapan	
küçük tarihi bilgi	
ümit ederek	
mucize gibi	
mevlit okuyan	
kıssa anlatan	

1	لطفکار
2	منتدار
3	حيله کار
4	جاذبه دار
5	مرشدانه
6	مولدخوان
7	معجزه واری
8	تاریخچه
9	قصه خوان
10	یگانه
11	امیدوار

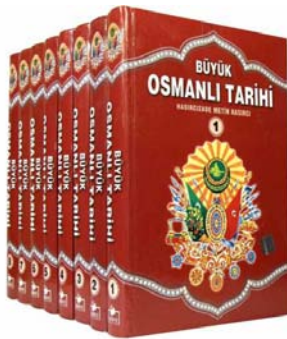

Dikkat

"Gazel-han, kıssa-han ve mevlid-han" örneklerinde görüldüğü gibi bazı Farsça kelimeler Türkçedeki sıfat-fiil ekini ve anlamını karşılar.

Okuyalım

Aşağıda yer alan metinler üzerinde sesli okuma çalışması yapınız.

سیچمه متنلر

تواریخ اولدیغی ایچون فن عالی
آنه رغبت ایدر طبع اهالی
بو فنک صاحبی کامل نظردر
بو فندن غافل اولان بی خبردر
وقایع یازماسه اهل معارف
کیم اولوردی سلف حالنه واقف

نعیما

(نهاد سامی بانارلی، رسمی ترک ادبیاتی تاریخی)

یونس امره

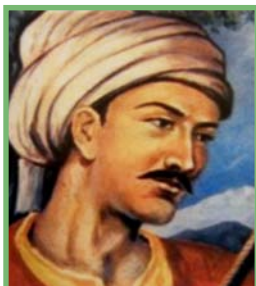
بن یونس بیچاره یم

باشدن آیاغه یاره یم

دوست ائندن آواره یم

گل گور بنی عشق نه یله دی

یونس امره (<http://www.turkudostlari.org>)

قراجه اوغلان

ناچار قراجه اوغلان ناچار

پنجه اوروب گوگسن آچار

قره گوندر گلیر گچر

غملانما گوئل غملانما

قراجه اوغلان (<http://www.turkudostlari.org>)

نامه هم او قوسون هم یار آغلا سین
عشق اودینه دوشسون ناچار آغلا سین
سینه سنی دو گسون هر بار آغلا سین
دیسین ظلم ایتدک ذهنی زاره بز

بایوردلی ذهنی

(<http://www.siirleri.org>) بایوردلی ذهنی

Yazalım

Metinlerde işlenen ana fikirleri kısaca aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Eşleştirelim

Aynı eklerle türetilen kelimeleri, örnekte verildiği gibi eşleştiriniz.

در خاطر		1	بیجان
همدم		2	آتشگاه
مجارستان		3	نامرد
کمانچه		4	در عقب
پرهوس		5	هم عصر
بزمگاه		6	پر خیال
قیمتدار		7	بوستان
بیکار	1	8	کیندار
عصیانکار		9	شاهانه
ناحق		10	خدمتکار
قرداشانه		11	سراچه

2. Farsça Tamlamaların Yapı Özellikleri

Hazırlanalım

İstiklâl Marşı'nda kullanılan "ruh-ı mücerret" sözünün anlamını biliyor musunuz? Bu sözün yazımında niçin kısa çizgi kullanılmıştır?

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri, renkli yazılan Farsça tamlamalara dikkat ederek okuyunuz.

سیچمه متنلر

...
عالمی حقق بر آینه سی بيلمك گرک و اول آینه ده آنی
معاینه گورمك گرک. جهان باغنی آنک نسیمندن بر نفخه
بيلمك گرک و اون سکز بیك عالمی آنک وجودندن بر شمه
بيلمك گرک.

...
أویله اولیجق دنیا کیشی یه خوش دار اولور، اوچدن
اوجه گل و گلزار اولور. هر دمنده باد صبا جان قوقوسن
آلیر. هر نفسده نسیم سحر جانان قوقوسن آلیر.

...
سنان پاشا
(نهاد سامی بانارلی، رسملی ترک ادبیاتی تاریخی)

...
”بعضاً عربجه شعرلر سویله دم و عرب فصیحلرینی
چشیدلی منظومه لرمله محظوظ ایدم. بو بنم ایچون چوق
قولاییدی. چونکه عربجه بنم علمی مباحثه دیلمدی. بعضاً

طبیعتمڭ آتی ترک دیلی میدانده قوشدیردم و ترکجه ده کی
سوز گوزللکریله، ترک ظریفلرینه ذوق ویردم. بو ده بنم
ایچون او قدر مشکل اولدی. چونکه ترکجه بنم **سلیقه**
اصلیه مه اویغوندی. بعضاً ده فارس دیلی ایپلگنه انجیلر
دیزدم. او دالدن ده گوڭل میوه لری طوپلادم.

...

فضولی

(نهاد سامی بانارلی، رسملی ترک ادبیاتی تاریخی)

قدرت حقه نظر قیل رونق ازهاره باق

خواب غفلتدن اویانوب زینت اشجاره باق

گوزڭ آچ گور نیجه احیا اولدی اموات زمین

حشر احیاده او منکر ایتدیگی انکاره باق

عدلی

(نهاد سامی بانارلی، رسملی ترک ادبیاتی تاریخی)

Dikkat

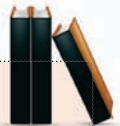
Yukarıdaki metinlerde yer alan حشر احیا، رونق ازهار، سلیقه اصلیه، تاملamaları Farsça kurallara göre yapılmış tamlamalardır. Farsça tamlama yapılırken tamlamaları ayırt edecek bir işaret ya da okutucu harf gelmez. Bu durum okumada bir güçlük doğursa da anlama dikkat edilirse bu güçlük ortadan kalkar.

Farsça ve Arapça tamlamalarda, tamlamaya anlam verilirken sondan başa doğru bir sıra takip edilir.

Sözlükten Araştırılın

Aşağıdaki beyitlerde renkli yazılan Farsça tamlamaların anlamlarını sözlükten araştırınız.

سچمه متنلر

نه يانار كييمسه بگا آتش دلدن اوزگه

نه آچار كييمسه قاييم باد صبادن غيري

فضولي

نه دندر خلقدنه هپ طول حياته بونجه رغبتلر

نه در انسانه بيلمم منفعت حفظ امانتدن

نامق کمال

جمعيت اغياري گر ايتمزسه پريشان

چرخ فلگي عكسسه گردان ايدرم بن

نفعي

هوای عشقه اويوب کوی ياره دك گيدرز

نسيم صبحه رفيقز بهاره دك گيدرز

نائلي

Yazalım

Metinlerde geçen bazı Farsça kelimeler anlamlarıyla verilmiştir. Kelimelerin anlamlarına dikkat ederek örnekte olduğu gibi Farsça tamlamalar oluşturunuz ve bunların Türkçe karşılıklarını yazınız.

Kelimeler	Farsça tamlamalar	Türkçe tamlamalar
nesim: Hafif, tatlı rüzgâr seher: Sabah vakti	nesim-i seher	seher yeli
hâb: Uyku gaflet: Habersiz olma		
zinet: Süs eşcar: Ağaçlar		
emvat: Ölüler zemin: Yeryüzü		
revnak: Parlaklık, süs ezhar: Çiçekler		

Okuyalım

Aşağıdaki "Seçme Metinler"i Farsça tamlamlara dikkat ederek okuyunuz.

سچمه متنلر

طولاشالم شو عالمك هر يانن
یدی اقلیم دورت کوشه سن دنیانك
حقیقی دوست ایچون دار دنیانك
گشت ایله مش بحر و برن دیسینلر
عاشق مجنون
(نهاد سامی بانارلی، رسملی ترك ادبیاتی تاریخی)

بیل السنه خلقی
اقلام حق ای حقی
أوگرن ادب و خلقی
مولا گوره لم نهیلر
نهیلر سه گوزل ایلر
ابراهیم حقی
(نهاد سامی بانارلی، رسملی ترك ادبیاتی تاریخی)

قانونی سلطان سلیمان

...
حالده حالداشم، سنده سنداشم، آخرت قارنداشم،
طریق حقده یولداشم ملا ابو السعود حضرتلرینه دعاء
بیحد ابلاغندن صوگره، نه در حالکز و نیجه در مزاج
لازم الامتزازجگز؟
...

قانونی سلطان سلیمان
(نهاد سامی بانارلی، رسملی ترك ادبیاتی تاریخی)

Yazalım

Metinlerde geçen Farsça tamlamaları, boş bırakılan yerlere okunuşlarıyla yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Boşlukları Dolduralım

Aşağıdaki tamlamaların anlamlarını örnekte olduğu gibi karşlarına yazınız.
(dayanak noktası, memleket arazileri, çiçeklerin kokusu, yeryüzü, nefislerin terbiyecisi, sanat hârikası)

نقطهٔ استناد	dayanak noktası
مرئی نفوس	
اراضی مملکت	
خارقهٔ صنعت	
روی زمین	
بوی ازهار	

Okuyalım

Aşağıdaki "Seçme Metinler"i, Farsça tamlamalara dikkat ederek okuyunuz.

سچمه متنلر

باد صبا سلام سويله او ياره
يا گلسين يا گيدك او دياره بز
کاتب، عرضحالم يازکه جانانه
آيريلالی دوشدک آه و زاره بز

کاتب چوق اوزاتما حرف املاي
همان ياز درديمه ايسته دواي
کرم ايت بکلمه بادصباي
عزم ايله سين او دياره تيز الدن

بايوردلی ذهني
(<http://www.siirleri.org>)

گوڭلدن گیدر مه بن دردمندی
ای بی وفا یارم دعالر سنی
باشم آلوب گیدم خورشید منندی
ماه یوزلی دلدارم دعالر سنی

اشکم ايله آسیابلر یوروتدم
تاب هجرانگله باغرم اريتدم
جور و جفالرله قائم قوروتدم
ای چشم خونخوارم دعالر سنی
عاشق شرمی

عدالت صاحبی غازي مجيد خان
شاد ايله دی باشند باشه جهانی
مرغ دل تختنی ايله دی خندان
حقیقت راهنڭ شاه سلطانی

خیالی یتمش بر تاریخ دستان
شاد اولدی عالمه عبرت شایان
توکل بانبده مولایه طایان
دور ایتمه گوڭلدن سر سبجانی

خیالی
(نهاد سامی بانارلی،
رسملی ترك ادبیاتی تاریخی)

Sözlükten Araştıralım

Metinde geçen Farsça tamlamaların anlamlarını sözlükten bularak aşağıdaki noktalı alana yazınız.

[illegible]

Cümle Kuralım

Aşağıdaki tamlamaları birer cümlede kullanınız.

چاره یکانه : Çâre-i yegânemiz çok çalışmaktır.

.....

..... : دل نالان

.....

اصحاب گزین :

.....

شجره خلقت :

.....

شهر استانبول :

.....

چهار یار :

.....

Şiir Aktaralım

Aşağıdaki beyitleri günümüz Türkçesiyle defterinize yazınız.

سچمه متنلر

باغ دهرن هم خزانن هم بهارن گورمشن
بز نشاطك ده غمك ده روزگارن گورمشن

ناي

آب گوندر گنبد دوار رنگی بيلمزم
يا محيط اولمش گوزمدن گنبد دواره صو

فضولى

هر يانه دن آياغنه آلتون آقوب گلور
اشجار باغ همت اومار جوى باردن

باق

طورور احكام نصرت اتحاد قلب ملتده
چيقار آثار رحمت اختلاف رأى امتدن

نامق كمال

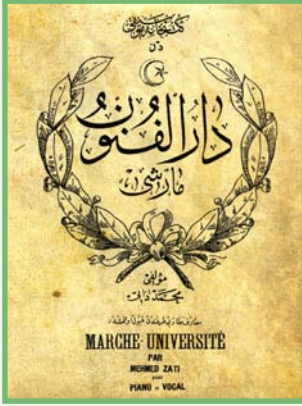
Yazalım

Yukarıdaki metinlerde geçen tamlamaları bularak tamlamaların okunuşlarını ve anlamlarını tabloya yazınız.

Tamlamalar	Anlamları

3. Arapça Tamlamaların Yapı Özellikleri

Hazırlanalım

1. "دار الفنون" tamlaması Arapça bir tamlama-
dır. Siz de Türkçede kullanılan Arapça tamlama-
lara örnekler veriniz.
2. Fuzûlî'nin eserlerinden olan "حديقة السعدا",
"انيس القلب" ve "مطلع الاعتقاد" Arapça ta-
lamadır. Siz de benzer eser isimleri bulunuz.

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri, renkli yazılan tamlamalara dikkat ederek oku-
yunuz.

کچه جی زاده عزّت ملا

يا حبيب الله يا خير البشر مشتاقم
ایله کیم لب تشنه لر یانوب دیلر همواره صو
فضولی

رفیقم ایدی بر سخنور کیشی
بگّا محرم اولسونمی یا هر کیشی
...

بو عالمده آنجق هنرور اودر
نظیرم بنم وار ایسه گر اودر
...

اوزون بویلی کوسج جسیم الوجود
جهانده عدیلی عديم الوجود
...

کچه جی زاده عزّت ملا

Dikkat

Yukarıdaki metinlerde geçen, "خير البشر، جسيم الوجود" ve "حيب الله" tamlamaları Arapça tamlama kurallarına göre yapılmış tamlamalardır. Arapça tamlamalarda ikinci kelime mutlaka (ال) takısını alır.

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri Arapça tamlamalara dikkat ederek okuyunuz.

سچمه متنلر

...

تياترونڭ ترقىسى گوزل تركجه ايله خلق وزننڭ قبولنه
باغلى ايكن موجود دار البدائع بو اساسلره كافى درجه ده
قيمت ويرمه مكدە در.

...

ضيا گوڭ آلب

...

قهوه خانه لرده و بربر دكانلرنده بعض ناسڭ
خانه سنده كى دار الندويه مماثل ايدى.
والده سلطان خبرلر گوندروب بو آغاي دار السعاده دن
دور قيلمق باعث نفع عظيمدر ديديلر.

دعواى سيادت ايدوب امير المؤمنين تلقب ايتمشدى.

...

نعيمه

...

نه بر حقيقى دار الفنون ياپايلىدلر نه بر متجانس عدليه
تشكيلاقى.

استانبولده موجود بولونان دار الالحان، دوم تك
اصولنڭ يعنى بيزانس موسيقيسنڭ دار الالحانيدر.

...

ضيا گوک آلب

خلق عالم سرتسر بيمار درد احتياج

دهر بر دار الشفا لطفڭ طبيب مهربان

نفعی

بر نوع داء الصلہ گبی داء المطبعه واردر.

جناب شهابالدين

بری آنڭ اسد الله علی در که هنوز

ذوالفقارڭ اله آلدقجه اولور خصمی دو نیم.

ناظم

Yazalım

Metinlerde geçen Arapça tamlamaların okunuşlarını ve anlamlarını yazınız.

Dâru'l-bedâyi'

Güzel Sanatlar Akademisi

Düşün-Paylaş-Yaz

Aşağıda günümüz Türkçesinde kullanılan Arapça tamlamalara örnekler verilmiştir. Siz de benzer örnekler düşününüz. Bulduğunuz örnekleri arkadaşlarınızla paylaşarak aşağıdaki noktalı alana yazınız.

Dâru'l-aceze, Abdullah

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tartışalım

Aşağıdaki metni okuyunuz. Metinde işlenen ana fikri arkadaşlarınızla tartışınız.

...

اڭ گوزل، اڭ بيوك، اڭ طوغرى شعر، بر
 حقيقت مدهشه نڭ تضييقى آلتنده، هيچ بر شى
 سويله مه مكدرد. انسان بعض كره خاطرينه گلن
 بر خيالى طانييماز، او قدر گوزلدر. ذهنندن
 اوچان بر فكره يتيشه مز، او قدر يوكسكدرد.
 قلبنده طوغان بر حسى بولاماز، او قدر دريندر.
 بو عجز ايله بر فرياد قوپارير ياخود پك قراڭلق
 بر شيلر سويلر ياخود هيچ بر شى سويله مز ده
 قلمنى آياغنىڭ آلتنه آلوب ازرد. بونلر شعردرد.

...

عبد الحق حميد طارخان

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneklerini bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi Farsça ek almış bir kelimedir?

- A) گذرگاه B) مجلس C) رغماً D) منور E) هدایت

2. Aşağıdakilerden hangisinde Farsça ek almış bir kelime yoktur?

- A) گلستان B) بی گناه C) در حال D) مردانه E) حیاتی

3. Aşağıdakilerden hangisi Farsça bir tamlamadır?

- A) نظام الملك B) دار فانی C) جهان شمول D) ردانیه E) دار البدایع

4. Aşağıdakilerden hangisi Farsça bir tamlama değildir?

- A) آتش دل B) باد صبا C) سهام قضا D) انیس القلب E) افکار عمومی

5. Aşağıdakilerden hangisi Arapça bir tamlamadır?

- A) بوی ازهار B) نسیم سحر C) ابو السعود D) خاک درگاه E) ارساله

6. Aşağıdakilerden hangisinde Farsça ve Arapça tamlama aynı seçenekte verilmiştir?

- A) اوج کمالات، دار المعلمین
B) آتش هول، زنجیر اسارت
C) کلاب ظلم، فعلا
C) بی وفا، دیدار حریت
E) دار الشفا، داء الصله

B. Aşağıdaki cümlelerin başına yargılar doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

- () Farsçada yalnızca sona gelen eklerle yeni kelimeler türetilir.
() Farsça ve Arapça tamlamalar en az üç kelimeden oluşur.
() Farsça tamlamalarda kelimeler arasında bir ünlü (okutucu) bulunmaz.
() دنیاى دون tamlaması Arapça kurallara göre yapılmış bir tamlamadır.

C. Aşağıdaki kelimeleri, verilen eklerden uygun olanlarıyla tamamlayınız.

(kâr – nâ – dâr – bî – âne – istan – gâh – hem – pür)

- pürdikkat
-fikir
-ehil
-günah
- dost.....
- hüküm.....
- seyrân.....
- lütuf.....
- Türkmen.....

D. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Okuduğunuz metinlerde Farsça eklerle türetilmiş hangi kelimeler vardır? Söyleyiniz.
2. Okuduğunuz metinlerde Farsça tamlamalar var mıdır? Varsa örnekler veriniz.
3. "Hafî" ve "lisân" kelimelerini kullanarak Farsça bir tamlama oluşturabilir misiniz? Oluşturduğunuz tamlamanın anlamı nedir? Söyleyiniz.

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri okuyunuz.

1. Okuma Metni

پاوشی طامه آتيلمق

عثمانلیر دورنده اصناف تشکیلاتی، اخیلک گله ننگنک اوزانتیسی اولارق بللی بر نظام ایچریسینده و فوق العاده صاغلقلی ایشله مشدر. هر اصناف تشکلنک بر کتخداسی بولونور و کتخدا مسلك دالنک اینجه لکلرینی، قانونلرینی، یوکتیم بیچیمینی ای بیلیر، اصنافک چالیشمه دوزننی و درستلگنی دنتلرمش. اصناف ایله کتخدا آراسنده یگیت باشی دینیلن بیلیر کیشی قونومنده بر اصناف تمثیلجیسی بولونور، صنعتنده حیلل یاپانلر اولورسه ییگیت باشی طرفندن تثبیت ایدیلرک کتخدایه بیلدیریلر و گرکلی جزائی ایشلملر باشلاتیلر مش. بو بر نوع، شیمدیکی ترک صتاندارتلیر انستیتوسی (ت.س.أ.) قونترولورلگی دیمکدر.

هرکسک مسلك اخلاق ایلکه لرله چالیشدیغی او دونغلرده بر صنعتکارک یاپدیغی ایشته اهمالی ویا حیلل صاپمسی، نادر گورولن حادثه لر دندر. چابوق بوزولان، ییرتیلان ویا چوروین ماللرده بر حیلل آرانیر، بولونورسه کتخدایه شکایتله، ایلگیلنک جزالاندریلیمسی ایستیر مش.

تقدیر ایدیلرک آفاق قابی اعمالاتی، بو تور شکایتلره آچیق بر مسلکدر. قیصه سوردهده اسکین آفاق قابینک قوللانییم خطاسیمی یوقسه اورتیم خطاسیمی اولدیغی صیق صیق طارتیشمه و شکایت ایدیلیمیه باشلانیدیغی دورلرده، چوروک چاریق یاپیلان، چابوق سوکولن یاخود دلین آفاق قابیلر طولانیسیله کتخدا، صیق صیق چاریقچیلر یگیت باشینی چاغیروب تحقیقات یاپدیریر اولمش. اگر بر اعمالات حیلل سوز قونوسی ایسه ایلگیلی اوسته چاغیریلر، اصنافک ایلری گلنلری یگیت باشی و دیگر مسلك تمثیلجیلری حضورنده

کتخدا طرفندن تکدير ايديلىر، آلدیغی اجرتک مشترییه اعادهسى صاغلانیر، دعوا قونوسى اولان آياق قابی ده قوللانيلماسق ایچون طامه آتیلیرمش.

بر اصنافک یاپدیغی آياق قابینک طامه آتيلمسی او اوسته ایچون اک بيوک عیب اولوب مسلكده کی شرف و اعتبارینی صفرلار و مشتریسنک آزالمه سنه یول آچارمش. بو او یغولامه بتون اصناف تشکیلاتی ایچون بر گنلله مه نیتله گنده اولوب بریسی حقنده ”پاپوشی طامه آتیلدی.“ دینيلمسی آرتق او مسلكدن اکمک ییمه سنک زور اولدیغنه اشارت صایيلمش، اصنافک بو تیتیزلک ایله ایش گورمسی تأمین ایديلمشدیر.

بو او یغولامه ننگ اخی اوراندن قالمه اولدیغی، داها او زمانلرده ده خطالی مالزمه أورتن صنعتکارک، اخی شیخی طرفندن مجلسدن چیقاریلوب پاپوشنک تکیه طامنه آتیلدیغی و اوینه یالین آياق گوندریلدیگنه دائر روایتلر واردیر.

اسکندر پالا، ایکی درهم بر چکردک

2. Okuma Metni

اسکی سرایده کی حیات صوی

محمد فاتح خان، طبیعت صاحبی بر پادشاه اولدیغی ایچون ”عجبا استانبولک هانگی صوی داها اییدر؟“ دییه بتون حکیملرینی طویلا یوب صوردی. اونلر ده اسکی سرایک ایچنده کی شمعون پیگارینی خفیف، معتدل و قولای سیگدیریلیر بر حیات صوی اولارق گوستردیلر. بشر مثقال پاموخی صویه قویوب صوگره او پاموخلری گونشده قوروتدیلر. بتون پاموخلر طارتیلدیغی زمان شمعون پیگارینک صوی ایله ایصلا تیلان پاموق هپسندن خفیف گلدی. حکیملرک سوزی طوغری چیقدی. فاتح حضرتلری دائما او لذتلی صودن ایچردی. شو آنه قدر گلن بتون پادشاهلر اوندن ایچرلر.

نهال آتسز

(اولیا چلبی سیاحتنامه سندن سچمه لر)

Performans Görevi

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	11
Kazanımlar	Farsça tamlamaların yapı özelliklerini kavrar. Arapça tamlamaların yapı özelliklerini kavrar. Osmanlı Türkçesiyle yazılmış düzeye uygun metinleri okur.
Beklenen Performans	Araştırma
Süre	3 Hafta
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı
Performans Görevi Konusu	
Sizden, Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserlere ulaşmanız, bu eserlerdeki metinlerden yararlanarak Farsça ve Arapça tamlamaların yapı özelliklerini gösteren bir tablo hazırlamanız ve çalışmalarınızı arkadaşlarınızla paylaşmanız beklenmektedir. Hazırlayacağınız tabloda; Farsça ve Arapça tamlamaların yapı özelliklerini maddeler hâlinde sıralamaya çalışmalı, Aynı yapı özelliğini gösteren tamlamaların her birine beş-altı örnek bulmalı, Tamlamaların anlamlarını günümüz Türkçesiyle aktarmalı, Yararlandığınız Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserlerin bibliyografik bilgilerine, fotoğrafları veya fotokopilerine yer vermelisiniz.	
Görevinizi Hazırlarken Dikkat Etmeniz Gerekenler	
Tabloyu hazırlamak için Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış antolojik veya kaynak eserler belirleyiniz. Arapça ve Farsça tamlamaların yapı özellikleri konusuna yer veren Osmanlı Türkçesi ders veya dil bilgisi kitapları hakkında bilgi edinin ve bu eserlerden bir veya birkaçına ulaşmaya çalışınız. Osmanlı Türkçesi sözlüklerinden yararlanmalısınız. Tespit ettiğiniz tamlamaları, Farsça tamlamalar ve Arapça tamlamalar şeklinde sınıflandırınız. Tablonun uygun bir konumunda, belirlediğiniz yapı özelliklerinden her birini, birkaç cümleyle anlatıp sonra örnekleri sıralayınız. Yararlandığınız eserleri, nasıl ve nereden bulduğunuzu da not ediniz. Tablonuzu, elde ettiğiniz bilgilerle Word veya Excel programlarından yararlanarak hazırlayınız. Tablonuzda, uygun görsel materyallere de yer verebilirsiniz. Çalışmalarınızı, size verilen sürede tamamlayıp arkadaşlarınızla paylaşmalısınız.	

PERFORMANS GÖREVİ DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Nitelikler	Geliştirilmeli (1)	İyi (2)	Mükemmel (3)
Kaynak Kullanma	Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserler ve metinlerden yeterli ölçüde yararlanılamamış; Arapça ve Farsça tamlamaların yapı özellikleri, tam ve doğru kavranılamamıştır.	Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış eserler ve metinlerden kısmen yararlanılmış, Arapça ve Farsça tamlamaların yapı özellikleri genel olarak kavranılmıştır.	Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış yeteri kadar esere ve metne ulaşılmış; Arapça ve Farsça tamlamaların yapı özellikleri, tam ve doğru olarak kavranılmıştır.
İçerik	Amaca uygun eserler seçilememiştir. Arapça ve Farsça tamlamaların yapı özellikleri, dikkatli ve doğru bir şekilde kavranılamamıştır.	Genel olarak amaca uygun eserler seçilmiştir. Arapça ve Farsça tamlamaların yapı özellikleri çoğunlukla doğru bir şekilde kavranılmıştır.	Amaca uygun eserler seçilmiştir. Arapça ve Farsça tamlamaların yapı özellikleri, tam ve doğru olarak kavranılmıştır.
Sunum	Görev sunumunda görsel materyallere yer verilmemiştir. Beden dili, doğru ve etkili kullanılmamıştır. Anlatım, akıcı değildir. Hazırlanan tablo da görsel açıdan istenilen özellikleri taşımamaktadır.	Görev sunumu, görsel materyallerle yeteri kadar desteklenmiştir. Beden dili, doğru ve etkili kullanılmıştır. Anlatımın akıcılığı, kısmen sağlanabilmiştir. Tablo, görsel açıdan istenilen özellikleri büyük ölçüde taşımaktadır.	Görev sunumu, zengin görsel materyallerle desteklenmiştir. Dinleyicilerle iletişim sağlanmıştır. Beden dili, doğru ve etkili kullanılmıştır. Anlatım, akıcı ve ilgi çekicidir. Tablo, görsel açıdan istenilen özellikleri taşımaktadır.

3. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNDE SIK KULLANILAN ARAPÇA MASTAR, SIFAT VE ÇOKLUK KALİPLARI

1. Osmanlı Türkçesinde Sık Kullanılan Arapça Master ve Sıfatlar
2. Osmanlı Türkçesinde Sık Kullanılan Master Kalıplarının İsm-i Fâ'il ve İsm-i Mef'ûlleri
3. Arapça Çokluk Kalıpları

1. Osmanlı Türkçesinde Sık Kullanılan Arapça Master ve Sıfatlar

Hazırlanalım

"Görmekle bakmak farklı şeylerdir." ve "Küçük evin büyük konuklarını ağırladık." cümlelerdeki altı çizili kelimeleri tür yönünden karşılaştırınız.

Okuyalım

Aşağıdaki "Özlü Sözleri" renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz

• Masterlar

أوزلى سوزلر

علمه قارشى دويديغمز ايلگى اويله بر صوسزلغه
بگزركه، ايچدكجه داها فضله صوسارز.

لورينس سيترن

حرص ايله موتليلق، بربرلرني هيچ گورمزله.

بنزامين فرانكلين

كبر انساني موتليلقدن اوزاقلاشديرير.

آفونس دو لامارتين

كيم بيوك **فكر**لر ايچون ياشايورسه، كنديني دوشونمهي
اونوتور.

ب. آورباخ

موتلى اولق ايستهيورسه ق حياتك **جسمه** دگل، روحده
اولديغنه اينانملي يز.

نيقولايه ويچ طولستوى

(عرفان طاتلى، أوزلى سوزلر)

Yazalım

Aşağıdaki noktalı alana, okuduğunuz metinden seçeceğiniz iki özdeyişin kısaca açıklamasını yapınız.

.....

.....

.....

.....

.....

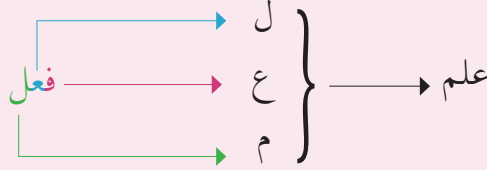
.....

.....

Dikkat

Sülâsi mücerret mastar (üçlü mastar), bir hareket veya oluşu, şahıs ve zamana bağlı olmaksızın anlatan üç harften oluşan mastarlardır. “Fe, ayın, lam” harflerinden ibaret olan **فعل** kalıbıyla gösterilir. Burada “fe”, kelimenin ilk harfini, “ayın” ikinci, “lam” ise son harfini temsil eder.

Yazalım

Aşağıda “Özlü Sözler” metninde geçen **فعل** mastar kalıbındaki kelimeler verilmiştir. Bunların okunuşlarını karşılarına yazınız.

علم

حرص

جسم

كبر

Okuyalım

Aşağıdaki metni renkli yazılan kelimeleri dikkat ederek okuyunuz.

عشق

ایشیدڭ ای یارنلر
قیمتلی نسنه در عشق
 دگمه لره بیتینمز
حرمتملی نسنه در عشق

طاغه دوشر کول ایلر
 گوڭللره یول ایلر
 سلطانلری قول ایلر
حکمتلی نسنه در عشق

کیمه کیم اوردی اوق
 غصّه ایله قایغو یوق
 فریاد ایله آهی چوق
فرقتلی نسنه در عشق

دڭزلری قایناتیر
 موجه گلیر اویناتیر
 قیالری سویلتیر
قوتلی نسنه در عشق

مسکین یونس نه یله سین
 دردن کیمه سویله سین
 وارسین دوستی طویلا سین
لذتلی نسنه در عشق
 یونس امره

Yazalım

Yukarıdaki sözlerde mastar olan kelimeler farklı bir renkle yazılmıştır. Bu mastarların okunuşlarını aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sınıflandıralım

Aşağıdaki tabloda Arapça فعل (fa'l) ve فعلت (fi'let) mastar kalıpları verilmiştir. "Özlü Sözler" metninden bu kalıplara uyan mastarları bulunuz. Aşağıdaki boş yapraklara renk ayırımına dikkat ederek örnekteki gibi yazınız.

فتح مارشی

يلكنلر بيجيله جك، يلكنلر ديكيله جك؛
طاغلردن چكديريلر، قاليونلر چكيله جك؛
كرپه تنلرله سورڭ ديشلرى سو كوله جك.

يورو، حالا نه ديهه اويونده اويناشده سڭ؟
فاتحڭ استانبولى فتح ايتديگى ياشده سڭ!

سن ده گچه بيلير سڭ ياردن، آنادن، سرددن...
سڭ ده دستانگى اوقويالم ازبردن.
خبرڭ يوق گبيدر طاشيديڭ دگردن.

"İstanbul mutlaka fethedilecektir.
Onu fetheden komutan ne güzel
komutan, onu fetheden ordu ne
güzel ordudur."

Hadis-i Şerif

الده سنسڭ، ديلده سن، گوڭلده سڭ باشده سڭ...
فاتحڭ استانبولى فتح ايتديگى ياشده سڭ!

...

دليقانليم، اشارت آلدیڭ گون آتاڭدن
يورويه جكسڭ، ملت يورويه جك آرقه گدن
سڭا سلام گتيردم اولوباتلى حسندن.

...

سنكه برجلره بايراق اولاجق قوماشده سڭ؛
فاتحڭ استانبولى فتح ايتديگى ياشده سڭ!

...

عارف نهاد آسيه

مقام: راست

(<http://www.msxlabs.org>)

Söyleyelim

Yukarıda yer alan marşı, renkli yazılmış Arapça mastarlara dikkat ederek okuyunuz. Sonra melodisine uygun bir şekilde koro/solo hâlinde söyleyiniz.

أوزلى سوزلر

بىلىملرى أۇگرغىيە، بىزى اسارتدن قورتاراجق اولان
بىلىملردن باشلايالم.

ميشل ده مونتىن

اصالت صاحى كىمسە، ويرىلنڭ دگرىنە دگل،
ويرىلىش شىكلنە أونم ويرر.

پلوتارقخوس

حىات بىوك طاورانىشلردە بولونولدىغى، صبر و متانت
گوسترىلدىگى درجە دگر قازانر.

ج. لىددىن

انسانڭ جھالتنڭ فرقنە وارمىسى، بىلگى يە آتيلان
آدىمدر.

بنجامىن دىزرەيلى

عدالت و فضىلىتدن يوقسون اولان بىلگى،
ساختە كارلقدر؛ بويلە بر بىلگىنڭ عقللە بر ايلگىسى
يوقدر.

پىلاتون

كىندى سلامتى ايچون حرىتدن وازگچمك اىستەينلر نە
سلامتى، نە دە حرىتى حق اىتمىشلردر.

فرنكلين

جسارت، تهلەكە قارشىسىندە عقلڭ و ذكانڭ
قوللانيلمىسىدر.

پىلاتون

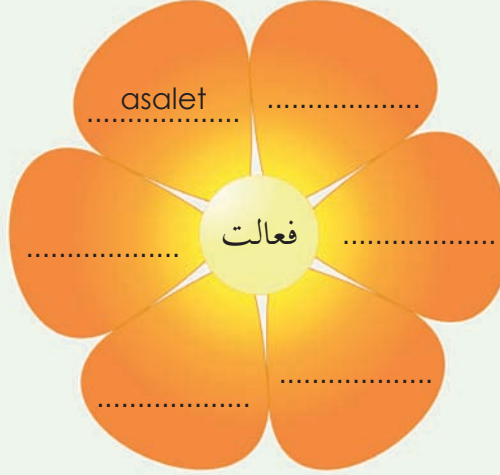
(آدم أوزباى، باشارىنڭ شفرەلىرى)

Bulalım

“Özlü Sözler” isimli metinde **فعالت** (fe'alet) kalıbında mastarlar yer almaktadır. Bu mastarları bulup aşağıdaki şemaya okunuşlarını yazınız.

Sözlükten Araştıralım

“Bulalım” bölümüne yazdığınız mastarların anlamlarını sözlükten bularak defterinize yazınız.

Dikkat

Sülâsi mücerret mastarlara, farklı anlamlar kazandırmak için ilave harfler getirilerek yapılan mastarlara “mezîdün fih mastarlar” denir.

تَفْعِيلُ mastarı **فعل** (fi'l) sülâsi (üçlû) mastar kalıbının başına **ت** ve **ع** dan sonra **ي** ilavesiyle yapılır. **فعل** (fi'l) “yapmak” anlamına gelirken **تَفْعِيلُ** ise “yaptırmak” anlamında kullanılır. Aynı şekilde **علم** (ilm) mastarı da **تعليم** (ta'lim) olur. **علم** mastarı önce, “bilmek” anlamına gelirken değişikliğe uğrayarak “öğretmek” anlamı kazanır.

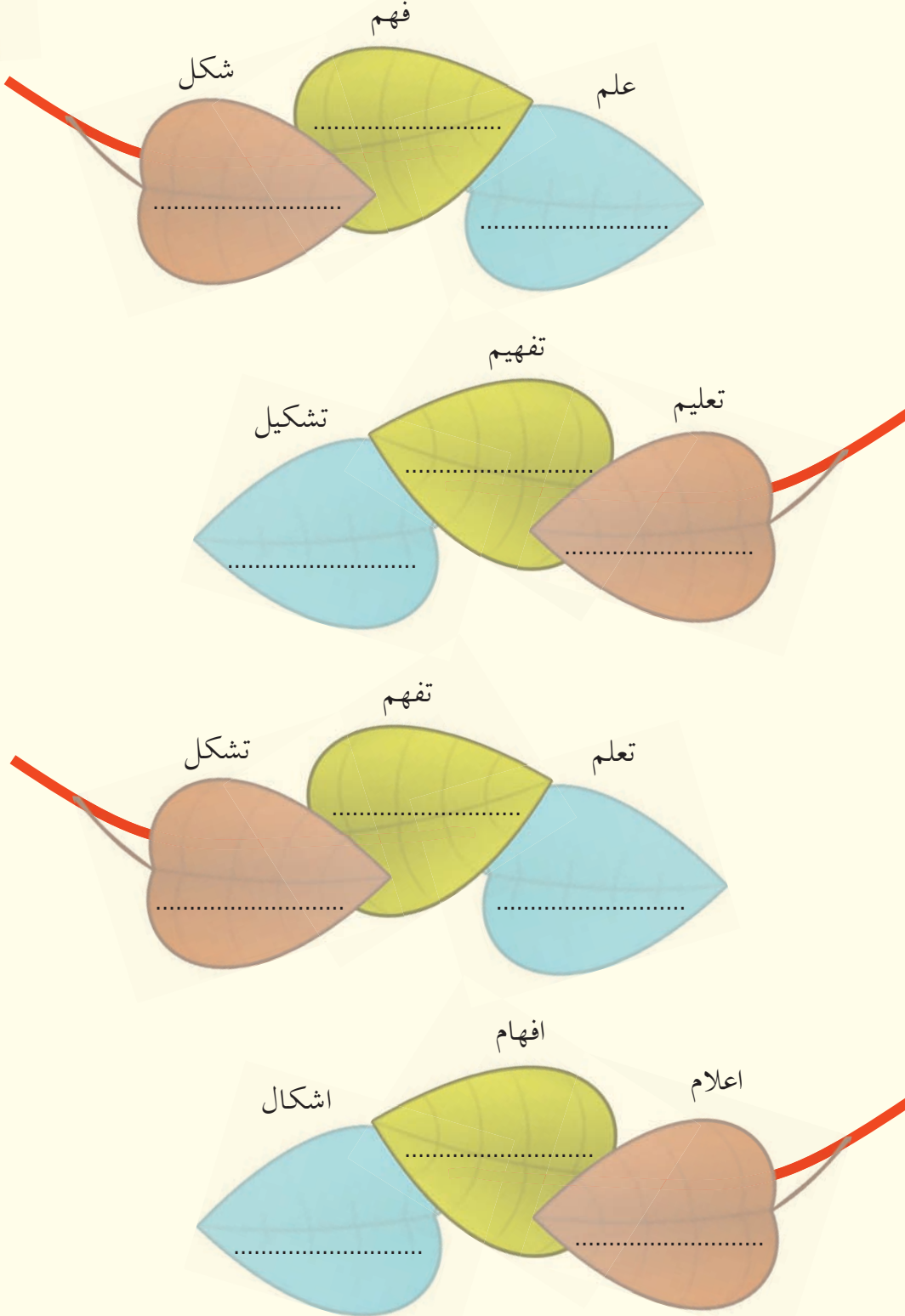
علم (ilm) **تعلم** (teallüm) şeklinde **تَفَعُّلُ** kalıbında kullanılırsa “öğrenmek” anlamına gelir. **اِفْعَالُ** (if'al) kalıbında ise **اعلام** (i'lam) olur ve “bildirmek” anlamını taşır.

Bunun gibi daha pek çok Sülâsi mücerret mastar kalıpları, bazı harf ilavele-riyle mezidün fih mastar hâline getirilerek farklı anlamlar kazanır.

Yazalım

Aşağıdaki masterların okunuşlarını yaprakların üzerindeki noktalı yere yazınız.

Okuyalım

"Seçme Metinler"i, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

ترکیب بند

ضیا پاشا

اقبال ایچون احبابی سعایت یڭی چیقدی،
بیلمز ایدک اؤل بو درایت یڭی چیقدی.

سرقّت چوغالوب لفظ صداقت موده لاندی،
ناموس تمام اولدی حمیت یڭی چیقدی.

دشمانلره احبابنی ذمّ اولدی ظرافت،
دلداردن اغیاره شکایت یڭی چیقدی.

صادقلری تحقیر ایله رد قاعده اولدی،
خیرسزلره اکرام و عنایت یڭی چیقدی

حقّ سویله یین اؤل دخی منفور ایدی گرچه،
خائنلره اّماکه رعایت یڭی چیقدی.

اوراق ایله اعلان اولونور جمله نظامات،
الفاظ ایله ترفیح رعیت یڭی چیقدی.

عاجز اولانک کتم اولونور حقّ صریحی،
محمیلری هر یرده حمایت یڭی چیقدی.

اسناد تعصب اولونور مرد غیوره،
دینسزلره توجیه رویت یڭی چیقدی.

اسلام ایمش دولته پابند ترقّی،
اؤل یوغ ایدی ایشبو روایت یڭی چیقدی.

...

گوڭنىلىمك سويلەمكىن داھا بىوك بر **التفاتدر**.
ج. مكدانىلد

جسارتك اڭ بىوك **امتحانى**، يىلىگىي اوزولمىدن قبول
ايتمكىدر.

ر. ج. اينغىرزول

اوغرىمە صنعتىڭ ايلكەلرى؛ ارادەلى، **انتظاملى** اولقى و زمانى
اي قوللانمىقدىر.

ماغىسل پوغىست
(آدم اوزباى، باشارىنك شفرەلرى)

كاذبك سكىنەسى يانسە كىمسە ايتىمز **اعتماد**
لا ادرى

بو عالم بر كتاب حكمت اندوز حقائقدر

مثالڭ هر كىم **استخراج** ايدىرسە آفرىن بادە

نابى
(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاريح و ابیات)

...

طوب تفنكىدن داھا صىق، گلە ياغان مرمىلر...

قهرمان اوردويى سىر ايتكە بو **تهديدە** گولر!

نە چليك طايپەلر اىستر، نە سىر خصمىندن؛

آلىنىر قلەمى گوگىسندەكى قات قات **ايمان**؟

هانگى قوت اونى، حاشا، ايدەجك قهرىنە رام؟

چونكە **تأسيس** الهى او متىن **استحكام**.

صارىلير، ايندىرىلير موقع مستحكملىر،

بشرك عزمى **توقيف** ايدەمز صنع بشر؛

...

طالغەلان سن دە شفقلىر گىي اى شانلى هلال!

اولسون آرتق دوكونل قانلىرىمك هپسى حلال.

ابدىا سڭا يوق، عرقمە يوق **اضمحلال**؛

حقيدىر، حر ياشامش بايراغمك حرىت،

حقيدىر، حقە طاپان ملتىمك **استقلال**!

محمد عاكف ارسوى

Sınıflandırılma

"Seçme Metinler" başlıklı parçada renkli yazılmış mastarları, kalıplarını dikkate alarak tablodaki uygun yerlere, okunuşlarıyla yazınız.

استفعال	افتعال	افعال	تفعیل

Yazalım

"Seçme Metinler" den en çok beğendiğiniz üçünün ana fikirlerini bularak aşağıda boş bırakılan yerlere yazınız.

-
-
-
-
-

-
-
-
-
-

-
-
-
-
-

Okuyalım

Aşağıdaki metni Arapça masterları dikkat ederek okuyunuz.

أوزلى سوزلر

صیره دن بر انسان زماننى ناصل خرجاياجغنى دوشونور،
عقللى بر انسان ايسه ناصل زمان تصرفى ياپاجغنى
دوشونور.

آرتور شوپنخائوه

تحمل ايتمك ظفر ايچون ايلك شرطدر.

ك. كمپيل
(آدم اوزباي، باشارينڭ شفره لرى)

شهرتڭ پشنده قوشمه يه تنزل ايتمه ينلرى، شهرت كنديسى
تعقيب ايدر.

پرسى بيش شلى
(عرفان طاتلى، اوزلى سوزلر)

موتيلق، پروبلمدن اوزاق بر حيات دگل؛ اونلرله مجادله
ايدە بيلمە يتنگيدر.

جكسين بيراون
(آدم اوزباي، باشارينڭ شفره لرى)

صلحى محافظه ايتمه نڭ اڭ ابي يولى، صاواشه حاضر
اولمقدر.

واشينكتون

روحڭ يوكسكلگى، نه ذكا نه ظفر نه ده عشق ايله
اولچولور. او، آنجق ايلكله مقايسه ايديلير.

لو قوردايه

قلبڭ، محاكمه نڭ اصلا طانيمديغى فكرلى واردر.
پاسقال

ياشاين انسانلرڭ ذكاسى، ئولمش انسانلرله اڭ ابي مناسبتى
كتابلر يوليله قورار.

بووى
(عرفان طاتلى، اوزلى سوزلر)

مفاعله / مفاعلت

- [illegible]

- [illegible]

Dikkat

Arapça mezîdün fih master kalıplarından تفاعل kalıbı da vardır. Bu kalıptan da Türkçemize kelimeler girmiştir. Örnek: تواضع (alçak gönüllü olma), تفاخر (övünme), تكاثر (çoğalma).

Eşleştirelim

Tabloda verilen mezîdün fih master kalıplarıyla bu kalıpların örneklerini eşleştiriniz.

Masterlar	
اقتصاد	
تمايز	
معامله	
اخلال	a
ترجيح	
استخفاف	
تفكر	

Master Kalıpları	
a	افعال (if'âl)
b	تفعیل (tef'îl)
c	تفعّل (tefe'ul)
d	مفاعله (müfâ'ale)
e	افتعال (ifti'âl)
f	تفاعّل (tefâ'ul)
g	استفعال (istif'âl)

Dikkat

Mezîdün fih masterlardan bazıları Türkçede anlam değişikliğine uğramıştır. Buna göre aşağıdaki örnekleri inceleyiniz.

Türkçedeki anlamı	Arapçadaki anlamı	Mezîdün fih master	Sülâsi mücerret (yalın) master
gelecek	güzelce kabul etmek	استقبال	قبول
yetenek	hazırlanmak	استعداد	عدد
tartışma	bakışmak	مناظره	نظر
izin istemek	yardım etmek	مساعدة	سعادت

Okuyalım

“Çocuk Terbiyecisi” isimli metni ve altındaki beyti, içindeki Arapça mastarlara dikkat ederek okuyunuz.

چو جوق تربيه جيسى

يالان سويله مك كوتو خويلرڭ برى
و اكثر فنا چوجوقلرڭ خويى اولوب
غاييت مذموم اولديغندن قىرنداشلىرى بيله
يالانچى ديو اونى ذم ايدر. يالانى ميدانه
چيقدقده خلق عنندنه رذيل اولور.
”بو يالانچى چوجوغڭ سوزينه **اعتماد**
اولونماز!“ ديو هر كس بد **معامله** ايدر و
بعضاً فنا جزا دخى كورور. اى اوغل،

لطيفه ايله بيله يالان سويله مكدن **اجتناب** ايتمك لازمدر. زيرا بر كره اسمڭ يالانچى چيقدقندن
صوگره طوغرى سويله سهڭ ده كيمسه اينانماز. مشهور صحبتدر: يالانچينڭ اوى يانمش،
”امان، كليڭز، اوم يانييور!“ ديو چاغيردقده كيمسه اينانماز. طوغريلق كىبى اىبى شى اولماز.
قباحتڭ بيله اولسه طوغرى سويله، عذر ديله، بلادن قورتولاسڭ. للهدن قورق؛ طوغرى
ايشله، كيمسه دن قورقما. كندىڭكه قبول ايتمديڭڭ شىئى كيمسه يه ايتمه. كلامڭى **تفكر** ايله
ايت، هر ديلڭكه كلنى سويله مه. خداى رحيم قولاغى ايكى ياراتمش دىلى بر: ايكى دىڭله،
بردن آرتق سويله مه.

سڭا بر كيمسه طوقوناقلى لاقيردى سويله سه حظ ايتمزسڭ، جانڭ صيقيلير. بونى بيلوب
سن دخى بر كيمسه يه حظ ايتمديڭى سوزى سويله مه و بر كيمسه نڭ يوزينه سويله يه ميه جڭڭ
سوزى آرقه سنده ديمه. سڭا آغير كلن شىئى باشقه سنه **تحميله** چاليشما. هر كسى كندڭ كىبى
بيل. انسانيتدن هيچ آيريلما؛ طاتلى ديل، كولر يوز ييلانى دليگندن چيقارر، مشهور صحبتدر.
كيمسه يه بد **معامله** ايله مه، آغير كلير. هر كسڭ حالنه و مزاجنه دقت ايله، دىڭله نه جڭ سوز
سويله. دائماً ائيلك اوزره اول، طوغريلقندن آيريلما. صاقين سن كلام كذب ايله بر كيمسه بى

آلدامه يه چاليشما. سوزڭ صاغلام اولسون، هر كس سنى مستقيم الاطوار بيلسين و دائما بر
قراردە كورسون. **تعليم** و **تعلم** ايله ايلك و معرفتك آرتسين. اقرانڭە دائما حلم ايله **معامله**
ايله، كندڭدن بويوگە **تواضع** و **تعظيم** ايله. فقرايه رحم و شفقت و حلم و طاتلى ديل ايله
معامله ايت. كيمسه نڭ قصوريني يوزينه اورما. بو دنياده هر كسڭ قصورى واردر، قصورسز
بر اللهدر. قصورسز دوست آرايان دوستسز قالير؛ مشهور صحبتدر.

حياتي دوهلى، عثمانلى تركجه سى قىلاغوزى

نه بجيل اول نه ده اموالڭى ايله **اسراف**

ايتمه بر كيمسه يى عمرڭده صاقين **استخفاف**

محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاريع و ابیات

Sınıflandırılım

Yukarıdaki metinlerde geçen mezdün fih mastarları, mastar kalıplarının bulunduğu yerlere okunuşlarıyla yazınız.

تفعل
(tefe'ul)

تفعیل
(tef'îl)

افعال
(if'âl)

استفعال
(istif'âl)

تفاعیل
(tefâ'ul)

افتعال
(ifti'âl)

مفاعله
(müfâ'ale)

Okuyalım

Aşağıdaki metinde Arapça sıfatlar renkli yazılmıştır. Metni, renkli kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

• Sıfatlar

سچمه متلر

بر **فقیر**ی گیدیردکدن صوگره **حقیر** گورورسهڭ اونی
تکرار صویمش گی اولورسڭ.

فایلمین

ضعیف اولدیغندن طولای ایلیک یاپانلر، بر باشقه
دورومده کوتولک ده یاپاییلرلر.

سنانقور

عدالتسزلگی ایشلهین عدالتی چیگنه یندن داها **سفیلدر**.
افلاطون

احمق مسافر، او صاحبنی آغیرلار.

آتاسوزی

(عرفان طاتلی، اوزلی سوزلر)

یاووز بلند باقیلر

غریبڭ آناسی پنجره لردن

یانیق ترکیلرله یوللره باقار.

اینجه جک یوزنده هر آقشام اوستی،

چیزگی چیزگی، نقطه نقطه بر افکار.

فقیرڭ آناسی هر صباح سسسز

اغلار چوجغڭڭ آچ چیپلاق طوردیغنه،

الری قویننده قالیر چاره سز.

...

یاووز بلند باقیلر

(<http://www.siirleri.org>)

نجیب فاضل قیصه کورک

ایچمده طامله طامله بر قورقو بریکیور؛
صانیورم، هر صوقاق باشنی کسمش دیولر...
اوستمه جاملرینی هپ سیم سیاه دیکیور؛
گوزینه میل چکیلش بر اعمی گبی اولر.

نجیب فاضل قیصه کورک
(www.siirleri.org)

علی علوی قوروجی

بر بن دگل عالم سکا حیران دییه سودم

علی علوی قوروجی
(www.ilahi.org)

سیرانینک گوزی غمله یاش ایمش

بنم دردم هر دردلره باش ایمش

بن باغریمی طوپراق صاندم، طاش ایمش

مگر طاشه تخوم اکیلمز ایمش

عاشق سیرانی
(http://tr.wikipedia.org)

Yazalım

Osmanlı Türkçesinde genellikle افعال، فعّالان، فعیل kalıplarındaki sıfatlar kullanılmıştır. Siz de metinde renkli yazılmış sıfatları افعال، فعّالان، فعیل kalıplarına göre gruplayınız. Günümüz Türkçesiyle okunuşlarını aşağıdaki uygun noktalı alana yazınız.

افعال

.....

.....

.....

.....

.....

فعّالان

.....

.....

.....

.....

.....

فعیل

.....

.....

.....

.....

.....

Cümle Kuralım

Aşağıda verilen Arapça kökenli sıfatları birer cümlede kullanınız.

hayran
 sefil
 hakir
 elim
 ahmak

Yorumlayalım

Aşağıdaki görseller çevre sorunlarını yansıtmaktadır. "ihmal, idrak, ihtiras, vahim, elim, şedid, ekber, heyelan, felaket" mastar ve sıfatlarını kullanarak bu görselleri yorumlayan kısa bir yazı yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Osmanlı Türkçesinde Sık Kullanılan Master Kalıplarının İsm-i Fâ'il ve İsm-i Mef'ûlleri

Hazırlanalım

"Müdahil, münasip, müstehak, müstakbel" kelimelerini hangi anlamlarda kullanırsınız?

Okuyalım

Günlük konuşma dilinde karşılaştığımız "alim, zalim, malum, meçhul, cahil, mazlum" kelimelerinin anlamları neler olabilir? Bu kelimeleri ortak anlam özelliklerine sınıflandırınız.

زراعت و تجارت

"واسطه ثروت" غزته سنڭ مؤسسلرينه،

زراعت تجارتك ابتداسيدر؛ تجارت زراعتك
مقتضاسيدر؛ ثروت و برکت ايسه بو ايکی فعل خيرک
نتیجه بی نهایتيدر.

زراعت بر صحرادرکه سایه سنده بر باغچه حالنه
کیرر؛ تجارت بر باغچه درکه زراعت فیضيله محصولدار
اولور؛ ثروت بردفینه درکه زراعت اکثریت اوزره او
باغچه نك آلتنده ظهور ايدر.

مجهول اولان استقبال، تجارتله تأمین اولونور؛ بیلین
ماضی، تجارتله عودت ايدر؛ بر چفتجی منسوب اولدیغی
دولته بر عسکر نفری، علم طالبی قدر خدمت ایتمگه
کافی بیلینمشدر.

ارباب زراعت، آثارینی صفحات زمین اوزرینه یازمش
ادبای طبیعه در؛ بر صاقسی چیچک زراعتدر؛ بر نباتات
سرکیسی یینه زراعتدر. باغچوان، استاد قدرتك خامه ذی
حیاتيدر! بر تاجر متعلق اولدیغی عائله یی، تاجر منتسب
بولوندیغی ملتی احیا ايدر. کوچک بر دکان ویا بر او

عبدالحق حمید طارخان

A blue armchair is shown with a dotted line indicating the backrest height. The backrest is positioned at a height that corresponds to the 'Backrest' section of the table below.

[illegible]

Öğrendiklerimizi Değerlendirelim

- “Herkes Yerine” etkinliğinde belirlediğiniz ism-i fâ'il ve ism-i mef'ûllerden üçer tanesinin anlamlarını sözlükten bularak aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- İsm-i fâ'il ve ism-i mef'ûllerden üçer örnek seçiniz. Bunları birer cümlede kullanarak aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Okuyalım

Aşağıdaki “Özlü Sözler” isimli metni okuyunuz.

أوزلى سوزلر

مسافر اون قسمتله گلیر، برینی ییر، طقوزینی بیراقیر.

ترك آتاسوزى

اسكى لباس گبی عاشقك گوڭلى

سوكولدكدن صوڭره ديكيلمز ايمش.

محمد سیرانی

انسانك نفسنه حاكم اولمسی، ظفرلك اڭ بیوگیدر.

افلاطون

جاهللىر كامىله سن يىلمەڭ دىيىوب
آنڭ ايچون غائب ايتديلر عرفانى

پير سلطان آبدال

ايىلك سورلك، عالملىرى جاهللىردن آيىران بر فرقدىر.

تيلون

نازك انسان، نزاكتى نزاكتىزدن اوگرىر.

لورد خالىفاقس

هر كسه قارشى ملايم و اويصال اولميه دقت ايدىڭز.
باخصوص اويڭزده...

فيرانسوئه دو صاله
(عرفان طاتلى، اوزلى سوزلر)

Öğrendiklerimizi Değerlendirelim

- "Özlü Sözler" başlıklı metinde kullanılan ism-i fâ'iller renkli olarak yazılmıştır. Bunları, okunuşlarıyla aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

- "Özlü Sözler" metninde geçen ism-i fâ'illerin anlamlarını sözlükten bularak aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

- Aşağıdaki noktalı alana, okuduğunuz metinden seçeceğiniz iki özdeyişin kısaca açıklamasını yapınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Anlam Verelim

Aşağıdaki ism-i fâ'illerin okunuşlarını ve anlamlarını boş bırakılan yerlere yazınız.

1 مستقیم

müstakim
dosdoğru olan

2 محافظ

3 مخبر

4 معاون

5 معارض

6 منكسر

7 مجاور

8 معلم

Okuyalım

Aşağıda yer alan metinleri okuyunuz.

اخلاقمىز يوكسلملى

هر زمان هر كسى **ممنون** ايدهمهيز، اما هر كسى ممنون
ايدهجك بيجيمده قونوشايلىرز.

وولتهيه
(عرفان طاتلى، أوزلى سوزلر)

ييليم، هر گونكى دوشونجهنك **مكمل** بر شكلده
اييلشديريلمش اولمه سندن باشقه بر شى دگلدر.
آلبت آينشتاين

موتلى اولديغم زمان انسانلرى آگلايور صانيوردوم؛
حالبوكه اونلرى آنجق فلاكت ايچنده طانيمه **مقدر** مش.

ناپوليون
(آدم اوزباي، باشارينك شفره لرى)

حياتك حقيقى ثروتنى **محبت**، فقيرلگك ده بلك تشكيل

ايدر.

آله شاندره وينت

پیامی صفا

ملتلر آراسنده ضروری کولتور **مبادلله** لری نتیجه سنده
هر دیل ییانجی دیللردن کلمه آلمشدر. هر دیل **مرکبدر**.
پیامی صفا

ساده بر سوزدر فقط حکمتلرک اڭ **مجملی**:
بر خلاص امکانی وار: اخلاقمز یوکسلملی،
یوقسه پک قورقونچ اولور قاتملرشوب خسراغمز...
چونکه هم دنیا گیدر، هم دین، اگر یاپمازسه گز.
...

مادامکه اوندن داها **ملعون** داها چرکین
بر سیئه یوقدر سگا؛ ای عنصر ایمان،
نومید اولارق رحمت **موعود** خدادن،
خسرانه رضا ویرمه... چالیش... عزمی بیراقما؛
کندڭ یاناجقسه ڭ بیله اولادیڭی یاقما!
...

محمد عاکف ارسوی
(<http://www.siirleri.org>)

ساقاریه ترکیسی

نه آغیر امتحاندر، باشکده کی، ساقاریه!
بیڭ بر باشلی قرتالی ناصل طاشیر قناریه؟

انساندر صانیورد **مقدس** یوکه حمال؛
حماللقکه، صوگنده، نه رتبه وار، نه ده مال.
یالڭز آجی بر لقمه، زهرله پیشمش آشدن؛
و آیریلق، آنه دن، وطندن، آرقداشدن.
...

نجیب فاضل قیصه کورک
<http://www.siirleri.org>

دوستلق، ایکی وجودده **مشترک** بر روحه بڭزر.
آریسطو

حقلی بر ادعا، ایر گیچ **مظفر** اولور.
(عرفان طاتلی، اوزلی سوزلر)
جون صابین

-

- [illegible]

-
- This image shows a single sheet of white, lined notebook paper. It features horizontal ruling lines across its width. A vertical margin line runs down the center of the page. The top edge of the paper has several circular punch holes, suggesting it was part of a binder or folder. The paper appears slightly aged or off-white.

Eşleştirelim

Aşağıdaki mastar ve ism-i fâ'illeri örnekteki gibi eşleştiriniz.

İsm-i fâ'il	
مُخْبِر	
مُتَعَهِّد	
مُتَجَاهِل	
مُحَافِظ	
مُدْرِس	a
مُشَاهِد	

Mastar	
a	تَدْرِيس ders vermek
b	مُحَافَظَة (sürekli) korumak
c	مُشَاهَدَة (sürekli) gözlemek
d	تَعَهُّد anlaşma yapmak
e	تُجَاهِل bilmezlikten gelmek
f	اِخْبَار haber vermek

Eşleştirelim

Aşağıdaki mastar ve ism-i mef'ûllerini örnekteki gibi eşleştiriniz.

İsm-i Mef'ûller		Mastarlar	
مُتَقَدِّم		a	تَعْلِيق askıya almak
مُنْتَظِم		b	تَقَدَّمَ öne geçmek
مُعْتَبَر		c	اِنْتِظَام düzenli olmak
مُسْتَحْكَم		d	اِعْتِمَاد güvenmek
مُعَلَّق	a	e	اِعْتَبَار saygın olmak
مُعْتَمَد		f	اِسْتِحْكَام sağlamlaştırmak

Yazalım

Osmanlı Türkçesiyle verilen cümlelerin okunuşlarını yeni Türk harfleriyle karşılıklarına yazınız.

Osmanlı Türkçesi

Günümüz Türkçesi

مرد متوکل اولور اندیشه دن آزاد.
محمد طاهر بن رفعت

اولور بر کون مساعد روزکار
اما زمان ایستر.

رشدی
محمد طاهر بن رفعت
(منتخبات مصاریع و ابیات)

متکبر ایکی عالمده ده منفور قالیر.

راشد
محمد طاهر بن رفعت
(منتخبات مصاریع و ابیات)

مجرّدر بو کیم غدار اولان دنیاده
کام آماز.

بلیغ
محمد طاهر بن رفعت
(منتخبات مصاریع و ابیات)

حل ایله یه مز مسئله عشقی مدرّس.

روحی بغدادی
محمد طاهر بن رفعت
(منتخبات مصاریع و ابیات)

Mısralarda geçen ism-i fâ'il ve ism-i mef'ûlleri bularak okunuşlarını aşağıya yazınız.

Three blank handwriting practice sheets are shown side-by-side. Each sheet has a blue border and a dotted line for tracing. The sheets are designed for practicing letter formation and handwriting skills.

Bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak aşağıdaki noktalı alana yazınız.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The top edge features a decorative green border with a series of circular punch holes. A vertical red margin line runs down the center of the page. There are faint, illegible markings on the left side of the page, possibly from a previous page or scanning artifacts.

Seçtiğiniz iki ism-i fâ'ille iki ism-i mef'ûlû birer cümlede kullanarak aşağıya yazınız.

This is a blank sheet of white paper with horizontal blue lines. A vertical red line runs down the left side, creating a margin. At the top edge, there are several circular punch holes. The paper appears to be part of a binder or folder.

3. Arapça Çokluk Kalıpları

Hazırlanalım

Türkçede yaygın olarak kullanılan Arapça kökenli “evlat, evrak ve edebiyat” kelimeleri, aslında çokluk ifade eden kelimelerdir.

Bu kelimelerin günlük dildeki karşılıklarından yola çıkarak çokluk anlamlarını tahmin edip söyleyiniz.

Okuyalım

Türkçede kullandığımız “etraf, adap, levazimat, müminat, hayrat” kelimelerinin anlamlarını tahmin ediniz. Bu kelimelerin ortak anlam özelliği ne olabilir? Söyleyiniz.

سچمه متلر

...

ایکنجی فرقه یه مأمور احمد پاشا، کموشصوبی قیشله سنده
بولونان **امرا** و ضابطان و **نفراتی** جمع ایدرک پادشاهه و قانون
اساسی **احکامنک** محافظه سنه صداقتله چالیشاجققرینه دائر
تحلیف ایتمشدیر.

...

طنین غزته سی، ۷ رجب ۱۳۲۶

میزانه اورکوروشدیگک **احبابی** ابتدا

نورس قدیم

(محمد طاهر بن رفعت منتخبات مصاریع و ابیات)

اساساً حدینى بيلمکدر انسانلر ایچون **آداب**

معلم ناجی

(محمد طاهر بن رفعت منتخبات مصاریع و ابیات)

حقّه تفویض **امور** ایت نه الم چک نه کدر.

اندرونلی واصف

(محمد طاهر بن رفعت منتخبات مصاریع و ابیات)

معلم ناجی

تحصيل کمالات کم آلات ایله اولماز.

لا ادري

(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاريع و ابیات)

صنف اصنافده يوقدر انصاف.

سنبل زاده وهبي

(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاريع و ابیات)

خاطر اغيار ايچون بن ياردن قيلمام فراغ.

شيخ غالب

(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاريع و ابیات)

اخلاق دويغومز، احتراسلريمزى قونترول ايدر.

بونيد شوو

(عرفان طاتلى، أوزلى سوزلر)

...

ای ترك استقبالنك اولادی! ايشته بو احوال و شرائط ايچنده
دخی وظيفهك؛ ترك استقلال و جمهوريتنى قورتارمقدر.

...

مصطفی کمال

مصطفی کمال

Dikkat

- Arapçada kelimeler, nicelik bakımından üç kategoride değerlendirilir.

1. Tekil (müfred): Tek bir varlığı karşılar. قلم- کتاب

2. İkili (tesniye): İki varlığı karşılar. دارين-ابوين

3. Çoğul (cemi): Üç veya daha fazla varlığı karşılar. كائنات-حاضرون

- Arapçada bazı kelimeler çoğul yapılırken tekil kelimelerin sonuna, eril kelimelerde "ون" / "ین"; dişil kelimelerde ise "ات" harfleri getirilir.

کاتبون-مسلمین-صالحات

Yazalım

Metinlerde geçen çoğul kelimelerin okunuşlarını aşağıdaki noktalı yerlere yazınız.

Araştıralım

Siz de çokluk ifade eden Arapça kökenli kelimeler bularak aşağıya yazınız.

Kelime Avı

Aşağıdaki çoğul kelimelerin okunuşlarını bulmacadan tespit ederek işaretleyiniz.

اسباب، افکار، فنون، ادبیات، مأمورین، امور، اولاد، امم، کمالات، اخلاق، عقول، ادبا، اوقات، کائنات، طلبه، رسل

U	K	U	L	M	E	A	K	İ
M	F	B	D	E	V	L	A	T
U	Ü	M	E	M	K	T	İ	A
R	R	F	V	U	A	A	N	L
K	Ü	T	N	R	T	L	A	E
E	D	E	B	İ	Y	A	T	B
S	E	F	Ü	N	U	N	H	E
B	B	K	E	M	A	L	A	T
A	A	A	H	L	A	K	S	D
B	T	R	U	S	Ü	L	G	F

Eşleştirelim

Aşağıdaki tekil kelimeleri çoğullarıyla eşleştiriniz.

Çoğul	
فنون	
تجار	
اوراق	
اوقاف	
اوصاف	
اشقيا	
علوم	
ملائكه	a

Tekil	
a ملك (melek)	
b ورق (yaprak)	
c علم (ilim)	
d وصف (vasıf)	
e شقى (yol kesen)	
f فن (tabiat ilimleri)	
g تاجر (ticaret yapan)	
h وقف (vakıf)	

Okuyalım

Metinleri, kırmızı renkle yazılmış çoğul kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

سچمه متنلر

هرج و مرج ايتديگك اءاره ده يتمز اوكتاب...

سنی آنجق ابدیتلر ایدر استیعاب.

بو، طاشکدر دییه رك كعبه یی دیکسه م باشکه؛

روحك وحینی دویسه م ده گچیرسه م طاشکه؛

صوڭره گوڭ قبه يي آلسه ده ردا ناميله،
قانايان لحدیڭه چكسه م بتون **اجراميله**؛

...

محمد عاكف ارصوى
(<http://www.siirleri.org>)

يحيى كمال بياتلى

...

معنوى افقى پك اڭگين اولو پيغمبرلر
-جڭڭ اوستنده در اونلر-لكن
خىلى مسعود ايدىلر دنيا ده؛

ياشايورلردى حواريلىرى، **اصحابيله**؛

نه افقلىر... نه گوزل روح ايمش اونلر يا رب!

...

يحيى كمال بياتلى

...

- ايشته **غرباخانه** لقلقان! ديدى. بيليڭزكه باغچه مڭ بو كوشه سى، حقيقت
شكلىنى آلمش كندى خيالمدى. بو خراب اوچ اوطه يله اونلرى چويرن باغچه
كوشه سنده عمرىمڭ بو صوڭ كونلرى، سكون و تخيل ايچنده كچييور. فرصت
بولدقجه بورايه التجا ايدىرم. زوجهم بيله بڭا بوراده رفاقت ايتىمىز. بو انزو اكاھده
آرقداشلىرىم يالڭز سقط و اختيار ليلكلردىر. بيلمىم بروسه يى كزر كن كوردىڭىز مى؟
قوافلر چارشوسنىڭ اورته سنده بر ميدان وار، بو ميدان معلول بعض حيوانلرڭ
دار **العجزه** سيدر. قنادى و باجاغى قيرىق ليلكلر، بوڭامش قارغىلر، كور و صاغير
بايقوشلر بوراده خلقڭ صدقه سيله اعاشه ايدىلر. قواف **اصنافنىڭ** آيقله طوتدىغى
يوز ياشنده، باقدىغى سقط ليلكلر قدر عملمانده بر اختيار، طوپلانان صدقه
پاره سيله هر كون اشكمبه آلىر، تمىزلر، پارچه لار و انسان مرحمتنه التجا ايدىن
زواللى، عليل قوشلر طاعتير. قوافلر چارشوسنده كى سقط ليلكلردىن بر ايكى
دانه سنى بورايه آلدىم. بن ده آرتق بر اختيار سقط ليلكدن باشقه نه يم؟ بو كوشه
اونلر و بنم ايچون بر **غرباخانه** در. صوڭ كونلرىمىزى بوراده برلكده ياشايوب
ئوله جگىز. اونڭ ايچون پايويونه ”**غرباخانه** لقلقان“ اسمنى وىردىم.

احمد هاشم

يڭى مجموعه، ۴. جلد، ۱ مائىس ۱۹۲۳

Metinlerde geçen Arapça çoğul kelimeleri aşağıya yazınız.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

Metinlerdeki anlamını bilmediğiniz kelimeleri tespit ediniz. Sözlükten, bu kelimelerin anlamlarını bulunuz. Aşağıdaki noktalı alana anlamını bilmediğiniz kelimeleri ve anlamlarını alfabetik olarak yazınız.

[illegible]

Yazalım

“Gurebahane-i Laklakan'dan” isimli metnin ana fikrini aşağıda boş bırakılan yere yazınız.

This image shows a full page of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneklerini bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi sülâsi mastarlardandır?

- A) حسرت B) احسان C) تشکر D) تکثیر E) مداخله

2. Aşağıdakilerden hangisi mezîdün fih master kalıplarından değildir?

- A) افعال B) تفعيل C) مفعل D) تفعُّل E) مفاعله

3. Aşağıdaki kelimelerin hangisi ism-i fâil kalıbına bir örnektir?

- A) مخبر B) اشارت C) مخيّر D) شهدا E) مجبر

4. Aşağıdaki kelimelerin hangisi ism-i mef'ûl kalıbında değildir?

- A) مكرم B) مكرم C) مشرف D) محسوب E) متروك

5. معلم (ism-i fâ'il) kelimesinin anlamı aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) haber verilen B) öğretan C) öğrenilen D) bilinen E) anlatılan

6. Aşağıdakilerden hangisi Arapça sıfattır?

- A) فكر B) تحسین C) مسابقه D) جميل E) انتظار

7. تدریس mastarının ism-i mef'ûlû aşağıdaki seçeneklerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) مدرّس B) مدرّس C) مدرسه D) درس E) مدرّس

8. Aşağıdaki kelimelerden hangisi çoğul değildir?

- A) رجال B) مفهوم C) اكابر D) شهدا E) مأمورين

B. Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız.

- () Mezîdün fih mastarlar, Sülâsi mücerret mastarlara harf ilave edilerek yapılan mastarlardır.
 () Arapçada çoğullar en az iki varlığı karşılar.
 () Mezîdün fih mastarlardaki ism-i fâ'il ile ism-i mef'ûl arasındaki fark, sondan ikinci harfin harekesidir.
 () صادق kelimesi, ism-i fâ'ildir.

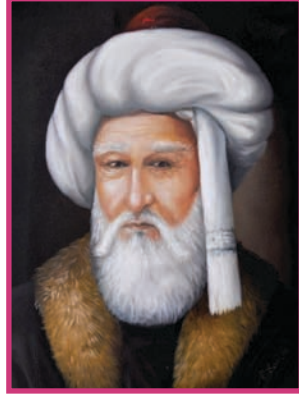
C. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Osmanlı Türkçesinde sıklıkla kullanılan mezîdün fih mastarlara üç örnek veriniz.
- استقبال، انتظام، تصدیق mastarlarının ism-i mef'ûllerini yeni Türk harfleriyle yazınız.
- انْفَعَال kalıbından üç örnek veriniz.
- Arapça eril ve dişil çoğula birer örnek veriniz.

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri okuyunuz.

1. Okuma Metni

شیخ ادبالی

عثمان غازی

شیخ ادبالینک عثمان بکه نصیحتی

...
 ”ای عثمانجق؛ تاگری گوزیگی، گوئلگی و یولگی ایشیتسین؛ بیلگکک، یورگکک
 گوجنی پکیشدیرسین؛ حقدن، عدالتدن، مرحمتدن، عزمدن، ثباتدن غریب قوماسین.“

”ای عثمانجق، بگسک. بگلگکی بیل، بگلگکی اونوتما.“

”ای عثمانجق، بگسک. بوندن صوگره اوفکه بزه، اویصاللق سکا؛ گوجنیکک بزه
 گوئل آله سکا؛ صوچلامه بزه؛ قاتلانمه سنده؛ بوندن بویله یاگیلغی بزه، خوش گورمک
 سکا؛ عجز بزه، یاردیم سکا؛ گچیمسزلکلر، اویوشمازلقلر، آکلاشمازلقلر، چاتیشمه لر بزه،
 عدالت سکا؛ کوتو گوز بزه، شوم آغز بزه، حقسز یوروم بزه باغیشلامه سکا.“

”ای عثمانجق؛ بوندن بویله، بولمک بزه، بتونله مک سکا؛ اوشنگنلک بزه، غیرت سکا؛
 اویوشوقلق بزه، راحت بزه، اویارمق، شوقلندیرمک، غیرتلندیرمک سکا.“

”ای عثمانجق؛ یوکک آغیر، ایشک چتین، گوجک قیله باغلی. تاگری یاردیمجیک اولسون؛
 بگلگکی قوتلی قیلسین؛ حق یولنه یارارلی قیلسین؛ ایشیغکی پاریلداتسین، اوزاقلره ایلتسین؛
 سکا یوککی طاشییاچق کوچ، آیاغکی سورچدیرتمیه جک عقل ویرسین.“

...

طارق بوغره، عثمانجق.

2. Okuma Metni

حكايه

جهانگیر پهلوانڭ يتيشدیردیگی چراقلردن بری اوسته سنڭ بوتون اویونلرینه واقف اولدیگی و اوسته سندن داها کنچ و قوتلی بولوندیگی کبی اوسته سندن ماعدا یگمدیگی پهلوان ده قالمامش.

طمع بو یا! جهان پهلوانلغنی قزاق اوزره یالڭز بو اوسته سنڭ ده صیرتنی یره کتیرمک املنه دوشر. واقع اولان جمعیت اثناسنده بتون پهلوانلر کور شیر. چراق اوسته سیله کورش ایتمه یه اصرار ایدر.

بالطبع طرفین موافقتیله ایرمیداننه چیقیلیر. بربرلرینه برایکی آل آتارلر. بر قاچ اویون یاپارق یکدیگرینڭ قوتلرینی آڭلارلر. آرتق ایش جدیده بینر. بربرلرینی یورمغه باشلارلر. اوسته سی شاکردینڭ هیچ ده خیالندن کچمه یین دیگر بر اویون یاپارق صیرتنی یره کتیرر.

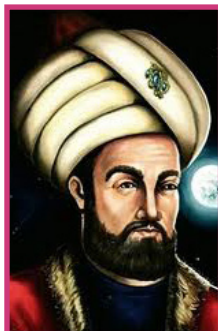
اوسته چراق آیاغه قالقوب آل آله ویردکلرنده اوسته سی:

-اولاد سڭا شیمدی یه قدر قرق اویونی صیرتڭی اوقشایارق اوگرتشدم. بونی ده میدان مصارعه ده یره کتیرمک صورتیله اوگرتدم. ایشته بو ده قرق برنجیدر. بونی ده اوگرن دیمش.

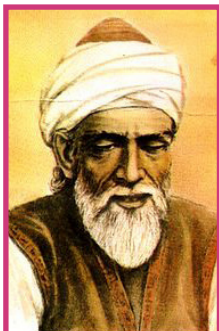
محمد خالد، لطائف خالد

3. Okuma Metni

علی قوشجی

ابو الوفا

بیرونی

ابن سینا

پیری رئیس

مسلمان بیلیم انسانلرینک ایجادلری

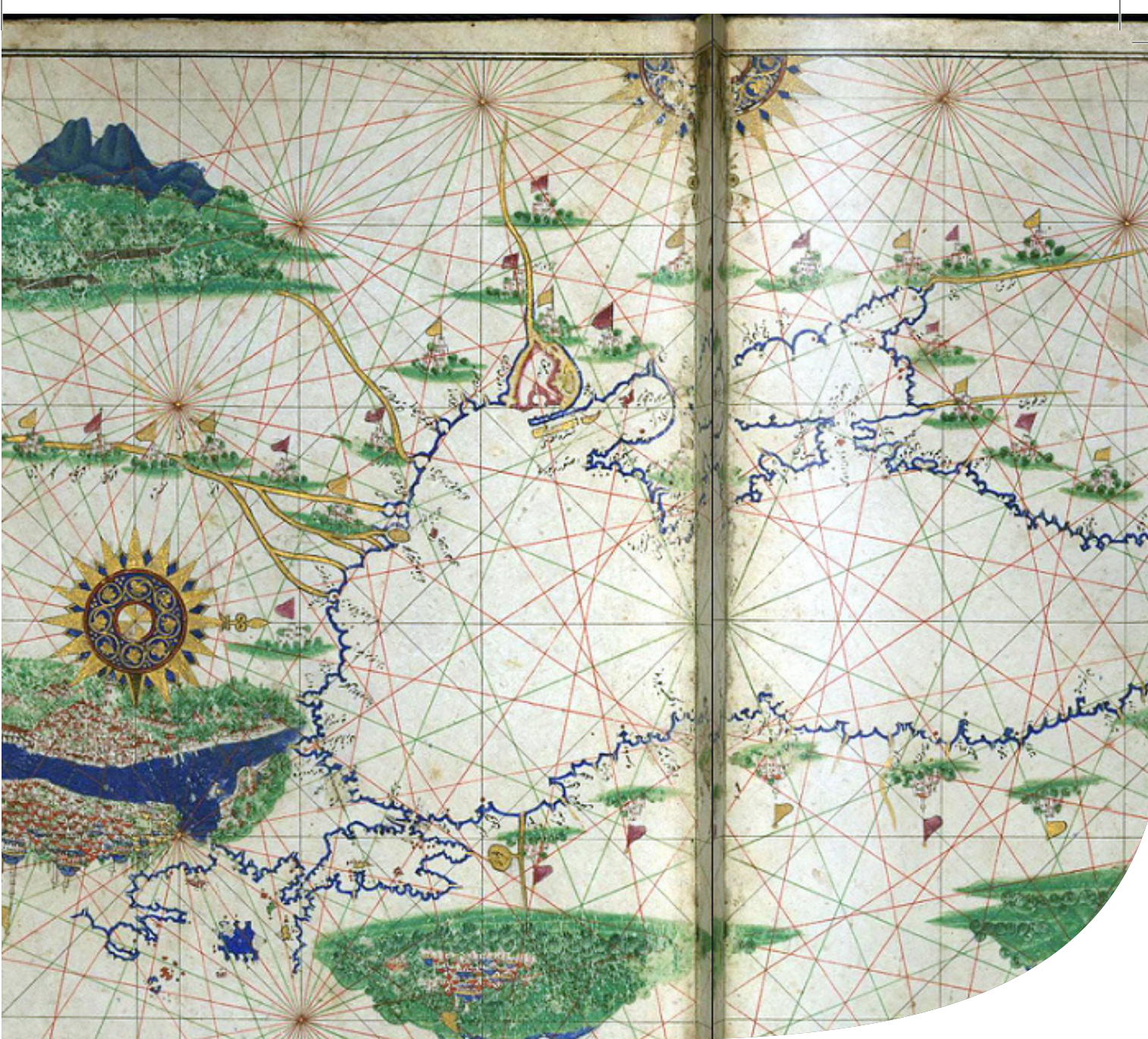
- **علی قوشجی:** بیوک آسترونومی بیلگینی. ایلک دفعه آیک شکللرینی آڭلاتان کتابی یازمشدر.
- **ابو الوفا:** تريغونومتریده طائزانت، قوطائزانت، سقانت، قوسکاندی بولان بیوک عالمدر.
- **بیرونی:** ایلک دفعه دنیانک دوندیگنی اثبات ایتمشدر.
- **ابو کامل شجعا:** آوروپایه ماتماتیگی اوگرتمشدر.
- **ابو معشر:** مد-جذر (گل-گیت) اولاینی ایلک او بولمشدر.
- **بطانی:** دنیانک اڭ بیوک کاشفیدر. تريغونومترینک کاشفیدر.
- **جابر بن حیان:** آطوم بومبیه سی فکترینک باباسی و کمیا بیلیمنک آتاسی بیوک عالم.
- **آق شمس الدین:** پاستوردن دورت یوز سنه اوڭجه میقروبی بولمشدر.
- **جزری:** سکز عصر اوڭجه اوطوماتیک سیستمک قوروجیسی و بیلگی صیارک باباسیدر.
- **دمیری:** آوروپالیلردن دورت یوز سنه اوڭجه زوئولوژی آنسیکلوپدیسی یازمشدر.
- **فارابی:** سس اولاینی ایلک دفعه فیزیکی یوڭدن آچیقلامشدر. سسک فیزیکی ایضاحنی ایلک دفعه او یاپمشدر.
- **غیاث الدین جمشید:** ماتماتیکده اوندهلک کثیر سیستمی ایلک او بولمشدر.
- **ابن جثار:** جذامک سبینی و تداویسی طقوز یوز سنه اوڭجه آچیقلامشدر.

- **ابن خطیب:** وبانك بولاشیجی بر خستهلق اولدیغنی علمی یولدن آچیقلامشدر.
- **ابن فرناس:** رایت (Wright) قرداشلردن بیك سنه اوكجه ایلک اوچاغی یاپوب اوچمه یی گرچككشدیردی.
- **ابن قرقه:** طقوز یوز سنه اوكجه خارقه بر طورنه تزگاهی یاپمشدر.
- **ابن ترك:** جبرك تملنی آتان بیلگینلردندر.
- **ادریسی:** یدی عصر اوكجه بوگونکینه چوق بگزه یین دنیا خریطه سی چیزمشدر.
- **ابن سینا:** اثرلری آروپا أونورسیتهلرنده آلتی یوز سنه درس کتابی اولارق اوقوتولمشدر. طبك باباسیدر. آروپایه گوره آدی آویسنادر.
- **قاضیزاده رومی:** یاشادیغی عصرك اڭ بیوك ماتماتیک و آسترونومی بیلگینیدر. فیزیک قورالترینی آسترونومی یه اویارلامشدر.
- **عباس وسیم:** ورم میقروبنی روبیرت قوخدن (Robert Koch) یوز اللی سنه اوكجه كشف ایتمشدر.
- **ابن النفیس:** آروپالیلردن اوج عصر اوكجه كوچك قان طولاشیمنی كشف ایتمشدر.
- **پیری رئیس:** دورت یوز سنه اوكجه بوگونکینه اڭ یاقین دنیا خریطه سنی چیزمشدر.
- **عمر خیام:** جبر علمنك قوروجیلرندندر. ایلک قتارقت عملیاتنی یاپمشدر.
- **علی بن عباس:** بیك سنه اوكجه قانسر عملیاتی یاپمشدر.
- **ابن یونس:** غلیله دن اوكجه صارقاجی بولمشدر.
- **علی بن عیسی:** ایلک دفعه گوز خسته لقلری حقنده اثر یازمشدر.

(دوزنلنمشدر)

<http://www.msxlabs.org>

4. ÜNİTE

OSMANLI TÜRKÇESİNDEKİ TAMLAMALARIN ANLAM ÖZELLİKLERİ

1. Farsça Tamlamaların Anlam Özellikleri
2. Arapça Tamlamaların Anlam Özellikleri

1. Farsça Tamlamaların Anlam Özellikleri

Hazırlanalım

"لسان حال، صدای قرآن، مکتب حقوق" tabirlerini günümüz Türkçesiyle ifade ediniz. Bu tabirleri günümüz Türkçesine aktarırken nasıl bir yol izlediniz?

Okuyalım

"Elhân-ı Şitâ" başlıklı şiiri, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

الحان شتا

بر بياض لרزه، بر دومانلی اوچوش،
اشنی غائب ايلهین بر قوش گبی قار
گچن ایام نوبهاری آرار...

ای قلوبك سرود شیداسی،
ای کبوترلرک نشیده لری،
او بهارک بو ایشته فرداسی
قاپلادی بر درین سکوته یری قارلر.

...

سزی دالرده، لانه لرده آرار.
گیتدیگز، گیتدیگز سز ای مرغان،
شیمدی بوش قالدی سرتسر یوه لر؛
یوه لرده -یتیم بی افغان!-
صوگ قالدان مائی توگلری قوغالر قارلر.

...

گوکلردن امللر گبی ریزان اولویور قار...
هر صعه خیالم گبی پویان اولویور قار...
بر باد خاموشک پر صفنده اویوقلار
طرزنده طورور بر آراق صوگره اوچارلر.

...

Dikkat

Farsça tamlamalarda, önce tamlanan sonra tamlayan gelir. Tamlamaya son kelimedenden başlanarak geriye doğru anlam verilir.

kış nağmeleri

ilkbahar günleri

çalgınca şarkılar

sessiz rüzgâr

الحن شتا

ایام نوبهار

سرود شیدا

باد خاموش

Yazalım

"Elhan-ı Şita" isimli şiirde işlenen duygu ve düşünceleri bir kompozisyon hâlinde ifade ediniz.

Sözlükten Araştırılma

Aşağıdaki tamlamalarda geçen kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak tamlamaları örnekteki gibi günümüz Türkçesine çeviriniz.

.....	راه وطن	saf, temiz	پر صف
.....	قلب ملت		یتیم بی افغان
.....	نسل کریم		حرکت ادبیه
.....	ارباب قلم		عشق صنعت
.....	خون حمیت		خاک وطن

Eşleştirelim

Aşağıdaki Farsça tamlamaları anlamlarıyla -örnekteki gibi- eşleştiriniz.

vekiller heyeti	1
İslam dini	2
adli hükümler	3
dünya yurdu	4
askerî okullar	5
geçim derdi	6
ev kapısı	7
millî ant	8
hayal kırıklığı	9
Osmanlı şurası	10

دین اسلام	
شورای عثمانی	
مکاتب عسکری	
1 هیئت وکلا	
باب بیت	
میثاق ملّی	
دار دنیا	
درد معیشت	
احکام عدلی	
سقوط خیال	

Cümle Kuralım

Aşağıda anlamları ile birlikte verilen Farsça tamlamalarla birer cümle kurunuz.

	tıp mektebi	مکتب طب	
	Osmanlı Devleti	دَوْلَت عثمانیه	
	yüksek, yüce kapı	باب عالی	
	aşk derdi	درد عشق	
	SU damlası	قطره آب	
	ağlayan göz	چشم کریان	

Okuyalım-Yazalım

Aşağıdaki beyitleri okuyunuz ve günümüz Türkçesiyle okunuşlarını yazınız.

بنده مجنوندن فزون عاشقلىق استعدادى وار
عاشق صادق بنم مجنونىڭ آنچىق آدى وار
فضولى
(اسكندر پالا، كتاب عشق)

اهل تمكىنم بنى بگرتمه اى كل بلبله
درده يوق صبرى آنڭ هر لحظه بىڭ فريادى وار
فضولى
(اسكندر پالا، كتاب عشق)

نه سليمانه اسيرز نه سليمىڭ قولى يز
كىمسه بيلمز بىرى بر شاه كريمىڭ قولى يز
حيرتى
(اسكندر پالا، كتاب عشق)

Sözlükten Araştırılma

Okuyalım-Yazalım etkinliğinde yer alan beyitlerdeki Farsça tamlamaları, farklı renkteki bir kalemle işaretleyiniz. Sözlük yardımıyla tamlamaların anlamlarını belirleyiniz. Daha sonra bulduğunuz tamlamaları ve anlamlarını aşağıya yazınız.

Farsça Tamlama	Anlamı
.....	
.....	
.....	

Okuyalım

"Elhân-ı Şitâ" başlıklı şiiri, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

سیچمه متنلر

نجاتی

چیقالی گوکلره آهم شرری دونه دونه
یاندی قندیل سپهرک جگری دونه دونه

فضولی

نی بزم غم ای ماه نه بولسهک یله ویر
اوده یانمش قورو جسممده هوادن غیری

محبی

گر حضور ایتمک دیلر سهک ای محبی فارغ اول
اولمایا وحدت جهانده کوشه عزلت گبی

ایریشوب بهاره بلبل یگیلندی صحبت گل

یینه نوبت تحمل دیل بی قراره دوشدی

شیخ غالب

[illegible][illegible][illegible]

Boşlukları Dolduralım

Aşağıdaki beyit ve cümlelerde boş bırakılan yerlere, verilen Farsça tamlamalardan uygun olanları yazınız.

روی زمین

شهر استانبول

بلای عشق

باد صبا

..... سودیگمه کیدرسهڭ

اول کونش یوزلی یه وار سلام سویله
گوهری

یا رب ایله قیل آشنا بنی

بر دم دن ایتمه جدا بنی
فضولی

بهار کلدی ده چیچکلر آچدی

عثمانلی دولتنگ پای تختی ایدی

Cümle Kuralım

"Rûy-ı zemin" ve "bâd-ı sabâ" tamlamalarını birer cümlede kullanınız.

Tamlamaları Bulalım

Farsça tamlamaların fazlaca kullanıldığı Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Ati Dönemleri'ne ait eserlerden veya Türk edebiyatında önemi olan gazete yazılarından araştırma yaparak sınıfa getiriniz. Bu yazılardaki Farsça tamlamaları tespit ederek tamlamaların anlamlarını bulunuz.

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri, renkli yazılmış kelimelere dikkat ederek okuyunuz.

سیچمه متنلر

نولا تاجم کبی باشمده کوتور سه م دائم
قدم نقشنی اول حضرت شاه رسلک
کل کلزار نبوت او قدم صاحبیدر
احمدا طورما یوزک سور قدمنه او کلک

۱. احمد
(اسکندر پالا، کتاب عشق)

حل آیله یه مز مسئله عشقی مدرس

بغدادلی روحی

(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاریع و ابیات)

چشم اعمایه کوره لیل ونهار ایکسی بر

عینی

(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاریع و ابیات)

بلبل آغلار کل کولر احوال عالم بویله در

لا ادری

(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاریع و ابیات)

نافع اولماز مرض عشقه مداوای حکیم

نوعی

(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاريع و ابیات)

Yazalım

Yukarıdaki metinlerde geçen Farsça tamlamaların okunuşlarını aşağıya yazınız. Bilmediğiniz kelimelerin anlamlarını sözlükten bularak tamlamaları günümüz Türkçesine çeviriniz.

[illegible]

Düşünelim-Yazalım

1. Ahmet'ten alınan dördlüğünü tekrar okuyunuz. Dördlükte dile getirilen düşünceleri kendi cümlelerinizle aşağıya yazınız.

[illegible]

Yapboz Yapalım

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış Farsça tamlamaların olduğu kitaplardan fotokopi çektilirip yapboz hazırlayarak sınıfa getiriniz. Yapbozu parçalara ayırınız ve bu parçaları kısa sürede birleştirerek tamlamalar oluşturunuz.

Dikkat

Az da olsa bazı Farsça tamlamalarda, tamlayan tamlanandan önce gelebilir. Bu tür tamlamalarda anlam aynen Türkçedeki gibi verilir.

گلاب (gül-ab): gül suyu

عالمتاب (âlem-tâb):
dünyayı aydınlatan

شیر پنجه (şir-pençe):
aslan pençesi

بلند بالا (bülend-bâlâ):
uzun boylu

Araştıralım

Farsça tamlamalardan tamlayan ile tamlananın yer değiştirdiği tamlamalara uygun örnekler bulunuz. Defterinize yazınız.

2. Arapça Tamlamaların Anlam Özellikleri

Hazırlanalım

نصرالدين

بيت المال

شيخ الاسلام

"Nasre'd-din, beytü'l-mal, şeyhü'l-İslam" tamlamaları Arapça tamlamalardır. Bu tamlamaların daha önce öğrendiğiniz Farsça tamlamalardan farkı ne olabilir? Söyleyiniz.

Okuyalım

Aşağıdaki metni, renkli yazılan tamlamaları dikkate alarak okuyunuz.

اسكى شعرڭ روزگاريله

ای لشکر **مفتاح الابواب** اور بوگون

...

اور ترکی گوندردن ید تقدیر عشقنه

درک ایتدیلرکه مرقد پاک محمد

روح القدسله عرش خدادن خبر گلور

...

بر تک غزل بیراقسه یتیر بر غزل سرا

هر بیتى آنجق اولملى **بيت الغزل** گبی

...

دل وارمی قهردهر ایله ویران ایدیلمدک

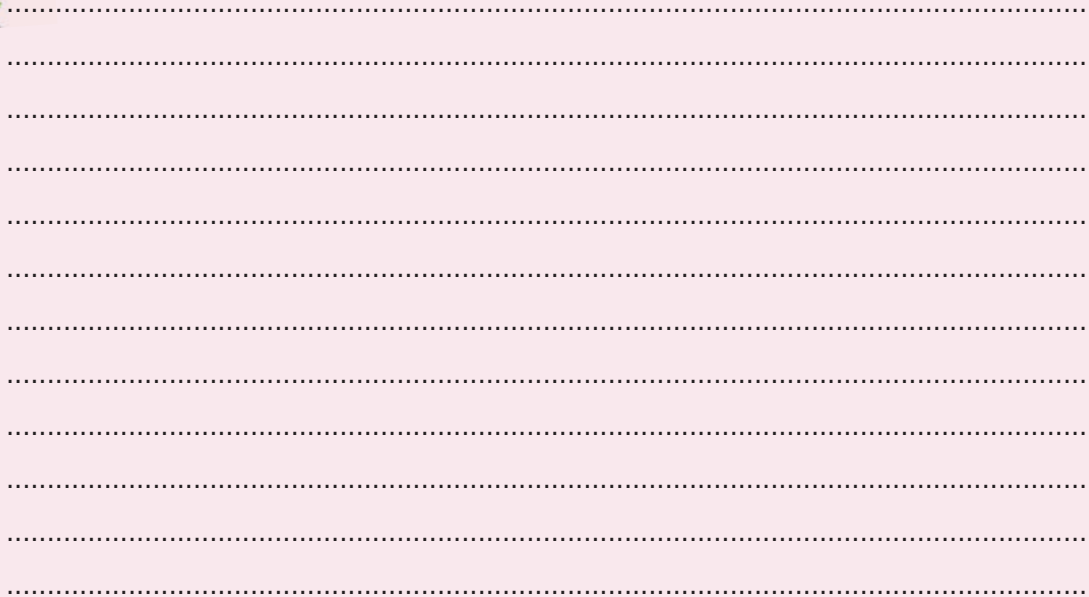
بيت الخزانة قالدی پریشان ایدیلمدک

...

تولمک قدرده وار یاشایوب کهنه مک حزین

بر چاره یوقمیدر بوڭا یا **رب العالمین**

یحی کمال بیاتلی، اسکی شعرڭ روزگاريله

Okuyalım

Aşağıdaki metni Arapça tamlamalara dikkat ederek okuyunuz.

سچمه متنلر

...

ابن سینا

عجب نه دندرکه ایکی اوچ یوز سنه دن بری
عراق، ایران و ترکستان، ابن سینالر، فخرالدینلر، محی الدینلر
یتیشدیرمیور؟

...

انسان علی العموم نه قدر عقل و احتیاط ایله مغرور ایسه
اول قدر ده جاهل و بی بصیرتدر.

ضیا پاشا
(دوچ. در. اوکدر گوچگون، ضیا پاشا)

فریدالدین عطارک اوکلی منطق الطیر آدلی تصوفی مثنویسی
هم چوق اوقونان هم ده ترک ادبیاتنه چوق اتکی ایدن بر
اثردر.

...

یونس امره

بیوک متصوف شاعر یونس امره نڭ رساله النصحیه آدلی
اثری، ... ۵۷۳ بیتلی کوچک بر مثنویدر.

...

سلیمان چلبینک ۷۳۰ بیتلک وسیلة النجات آدینی ویردیگی
مولدی، یازیلمش پک چوق مولد ایچنده اڭ طانینمش و یوز
ییللر بوینجه اڭ چوق اوقونانی اولمشدر.

دوچ. در. خلوق ایپکدن، اسکی ترک ادبیاتی نظم شکللری

Yazalım

Metinde geçen Arapça tamlamaları okunuşlarıyla aşağıya yazınız.

Tamlama Oluşturalım

Aşağıda karışık olarak verilen kelimelerden anlamlı tamlamalar oluşturarak boş bırakılan yerlere yazınız.

امير، الرشاد، الفنون، سبيل، رئيس، المؤمنین، القراء، خير، البشر، دار

dâru'l-fünûn

سچمه متنلر

سوزده ضرب المثل ایرادینه سوز یوق اما

سوز اودر عالمه سندن قالا بر ضرب مثل

نابی

بیت الحرامه وارمامش آنک صفاسی یوق

سید نسیمی

(محمد طاهر بن رفعت، منتخب مصاریع و ابیات)

بولوندم بن دخی دارالشفای باب عالیده

فلاتونی بگنمز آنده چوق دیوانه لر گوردم

ضیا پاشا

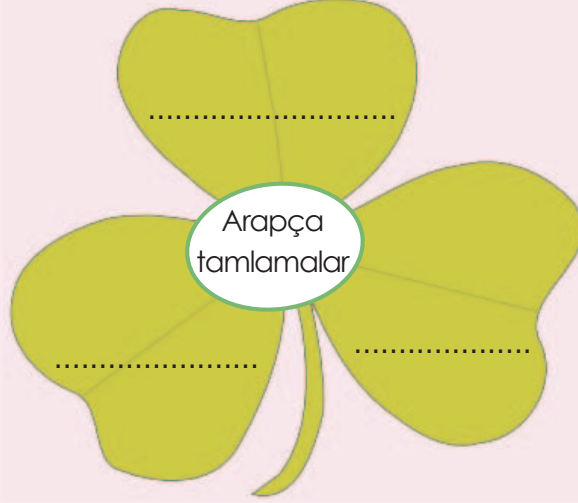
(محمد طاهر بن رفعت، منتخب مصاریع و ابیات)

Bulalım-Yazalım

1. "Seçme Metinler" başlığıyla verilen şiirleri okuyunuz. Bu şiirlerde kullanılan Arapça tamlamaları bularak günümüz Türkçesiyle aşağıya yazınız.

2. Bulduğunuz tamlamaların anlamlarını aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Nabî'ye ait beytin temasını bulunuz ve bu tema ile ilgili düşüncelerinizi aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Okuyalım

Aşağıdaki metni, renkli yazılan tamlamaları dikkate alarak okuyunuz.

سچمه متنلر

فاتح سلطان محمد

عثمانلی سلطانلرینک چشیدلی دونلرده قوللاندقلری عنوانلر
عین زمانده دولت و حکمدارلق قاوراملرینی و دولتنک گلیشمه
دونملرینی ده آچیقلا.

...

استانبول فتحندن صوگره مکه و مدینه ایله عرب مملکتلرینک
الحاقیله برنجی سلیم **خادم الحرمين الشريفین**، قانونی سلیمان
خلیفه مسلمین و خلیفه روی زمین عنوانلرینی یگلهدی.

...

ایلك عثمانلی بگلگنی قورمش اولان عثمان، غازی و بك
ویا امیر، **امیر المعظم** عنوانلریله یتینمش گورونمکدهدر.

...

اورخان، ایلك کز آدینه گوموش سکه باصیلان سلطان
عنوانی آلان عثمانلی حکمداریدر. داها اوڭجه کی تاریخلرده
کتابهلرده اورخان ایچون قوللانیلان **سلطان الغزات**، یعنی غازیلر
سلطانی عنوانی، گرچک **سلطان الاعظم** عنواننی آلامادیغی
ایچون قاقاماقلی قوللانیلمشدر.

...

یاووز سلطان سلیم

اسلامی بر عنوان اولان سلطان عنوانی گرچک مشروع
حکمدارلغی افاده ایتدیگی ایچون دائماً قوللانیلمشدر. **سلطان**
المعظم، **سلطان السلاطین** ویا سلطان اعظم، **سلطان العرب**
والعجم شکللری ترجیح اولونویوردی.

...

استانبول فاتحی، طوغی روما ایمپراطورلرینک وارثی اولمه
ادعاسیله عنوانلرینه قیصر روم عنواننی اکلهدی. عین زمانده

سلطان البرين و خاقان البحرين (ايكى قرەنڭ سىلطانى و
ايكى دڭزڭ خاقانى) عنوانيله آناتولى و روم ايلى و قرەدڭز
و آق دڭزڭ حىمىدارى عنواننى بنمىسەدى. بو عنوانى
سلطان البر و خاقان البحر شىكلندە آناتولى سىلچوقىلىرىندە
دە بولۇپورز. آتالىرى گىي فاتحڭ يىگلەدىگى بر باشقە عنوان
دە سلطان الغزات و مجاهدين عنوانىدەر.

خلىل اينالچق،

عثمانلىلر (ىمپىراتورلىق، آوروپە ايله اىلىشكىلر)

Yazalım

Yukarıdaki metinde renkli yazılmış Arapça tamlamaların okunuşlarını aşağıdaki noktalı alana yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sözlükten Araştıralım

Sözlükten de yararlanarak metindeki Arapça tamlamaların anlamlarını bulunuz ve bunları, günümüz Türkçesiyle aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Okuyalım

Aşağıdaki metni, içinde geçen tamlamaları dikkate alarak okuyunuz.

خاتمة الكتاب

ایشبو کتاب عظیم و خطاب کریمی جمع ایله یین یازیچی
اوغلی احمد بیجاندر. حق تعالی رحمت ایله سین آنه که ایشبو
کتابی جمع ایله دی و جمیع عالمک علمنی بونده درج ایله دی.

...

ایمدی سن دخی گل بو کتابکه مغارب الزماندر، ترکی
دیلندندرکه تا کیم بو بزم ایلک قومی دخی معارفدن و انوار
علمدن فائده گورسونلر.

...

بن مسکین دخی آنک مبارک سوزی ایله ایشبو کتاب کیم
آدینی انوار العاشقین ویردم، احسن البلاد و دارالجهاد گلیولیده
تمام ایله دم.

احمد یازیچی اوغلی

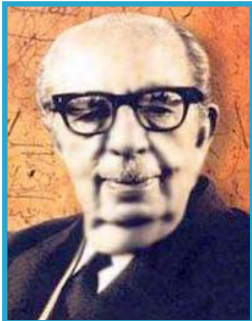
(پروف. در. فاروق قدری تیمور طاش، عثمانلی ترکجه سی متنلری)

سیچمه متنلر

ویرم سکا چک بندن الک ای ملک الموت

جانانمه نذر ایله دیگم جانیه طوقونما

عاشق عمر

اورخان سیفی اورخون

هر علی حیدر دگلدر، دینیلمز هر سیفه ذوالفقار!

کچه جی زاده عزت ملا

مدنیتک بین الملل فقط حرثک مطلقا ملی اولدیغنی اونوتما یا جغز.

اورخان سیفی اورخون

(<http://www.tdk.gov.tr>)

Yazalım

Yukarıdaki metinlerde geçen Arapça tamlamaları bularak aşağıdaki noktalı alana okunuşlarıyla yazınız.

.....

.....

.....

Cümle Kuralım

Osmanlı Türkçesiyle yazılmış bir eser, yazılı belge, kitâbe veya bir mezar taşı gördünüz mü? İzlenimlerinizi yazınız.

.....

.....

.....

Dikkat

İkinci ünite de işlendiği gibi Arapça tamlamaları Farsça tamlamalardan ayıran en önemli özellik "ال" takısıdır.

Metinlerde "Envarü'l-Âşıkîn, Hâdimu'l-Haremeyni's-Şerifeyn, Sultanu'l-A'zam" örneklerinde görüldüğü gibi Arapça tamlamaların büyük bir kısmı makam, mevki, kitap isimlerinde, bilimsel terim ve dinî tabirlerde kullanılır.

Az da olsa bazı Arapça tamlamalarda tamlayan tamlanandan önce gelir. Bu tür tamlamalarda anlam aynen Türkçedeki gibi verilir.

kabul edilmiş duâ: مستجاب الدعا

şerefli soy sahibi: كريم النسب

çok kullanılan: كثير الاستعمال

çabuk, hızlı anlayış: سريع الانتقال

az akıllı: قليل العقل

Araştıralım

Siz de yukarıdaki örnekte olduğu gibi Arapça tamlamalardan tamlayan ile tamlananın yer değiştirdiği tamlamalara örnekler bulunuz.

Okuyalım-Yazalım

Aşağıda verilen Arapça tamlamaları günümüz Türkçesine çeviriniz. Anlam-
larını sözlükten bularak karşılıklarına yazınız.

Anlamları	Okunuşları	Arapça tamlamalar
sonsuzca kadar	ilelebed	الى الابد
		في الحقيقه
		بالخاصه
		على العاده
		بين الملل
		بالذات
		بالفصيل
		والسلام

Boşlukları Dolduralım

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere, verilen Arapça tamlamalardan uygun olanları yazınız.

والسلام-امير المؤمنين-بالخاصه-على العاده-دار العجزه

عثمانليجه او قومه خيزيمزى يو كسلتمك ايجون پراتيك ياپمق كر كير.

..... بر چاليشمه يله باشارى صاغلانماز.

بو ايش بو قدر بسيطدر

استانبولده كى سلطان عبد الحميد طرفندن ياپديريلمشدر.

ايلك دونملرده خليفه لره دينيردى.

Tamlamaları Bulalım

Türk edebiyatında önemli bir yeri olan eserlerden veya gazete yazılarından araştırma yaparak Arapça tamlamaların kullanıldığı metinleri sınıfa getiriniz. Bu yazılardaki Arapça tamlamaları tespit ediniz. Sözlükten yararlanarak bunların günümüz Türkçesindeki karşılığını söyleyiniz.

Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları

A. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneklerini bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi “insanlığın fikri” tamlamasının karşılığıdır?

- A) فكر بشر B) ارباب قلم C) عشق صنعت D) ثروت فنون E) خیال انسان

2. Aşağıdakilerden hangisi, Farsça tamlama kuralına göre yapılmış bir tamlamadır?

- A) اولو الامر E) دارالفنون D) نورالدين C) سريع الانتقال B) ضرب مثل

3. Aşağıdakilerden hangisi, Arapça tamlama kuralına göre yapılmış bir tamlamadır?

- A) كل رخسار E) دل نالان D) امير المؤمنين C) نقش قدم B) شاه رسل

B. Aşağıdaki yargılardan doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına “Y” yazınız.

- () Farsça tamlamalarda her zaman önce tamlanan gelir.
 () Bazı Arapça tamlamalarda önce tamlayan gelir.
 () Osmanlı Türkçesinde genellikle Farsça tamlamalar kullanılır.
 () حسب القدر tamlaması Farsça bir tamlamadır.

C. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Arapça ve Farsça tamlamaları, günümüz Türkçesine çevirip anlamlandırırken nelere dikkat etmeliyiz?
2. Osmanlı Türkçesinde Arapça tamlamalar daha çok hangi alanlarda kullanılmıştır?

D. Aşağıdaki mısra ve beyitleri günümüz Türkçesine çevirerek Farsça ve Arapça tamlamaları işaretleyiniz.

قابل فیض اولانه اهل هنر بخل ایتمز.
بلیغ
(محمد طاهر بن رفعت، منتخب مصاریع و ابیات)

سید نوع بشر دریای درّ اصطفای
فضولی

دوستی زار و حزین دشمنی شادان ایلر
صبر قیل آیلهمه برکیمسهیه اظهار المک
سید وهبی
(محمد طاهر بن رفعت، منتخب مصاریع و ابیات)

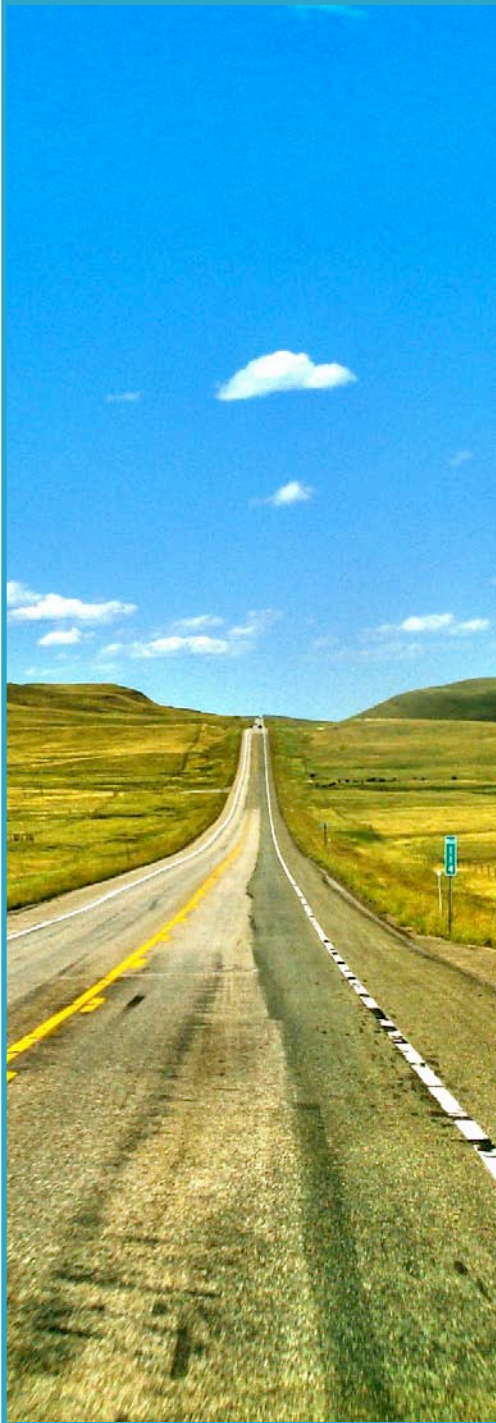
اهل دلدر دییهمم سینه سی صاف اولمایانه
اهل دل بر برینی بیلهمه مک انصاف دگل
نفعی
(محمد طاهر بن رفعت، منتخبات مصاریع و ابیات)

Okuyalım

Aşağıdaki metinleri okuyunuz.

1. Okuma Metni

يوللار

بر لامبە حزنیلە
قیصیلدی آلتون افقلردە آقشامڭ كونشی؛
سوندى كوللردە عكس كریه وشی
کیجه نڭ عودت سكونیله...

يوللار

كە كیدر كیمسە سز، تهی، ابدی
يوللار
هپ برر خطّ پر سكوت اولدی
آقشامڭ سینە غبارنده
اونلر.

هانكى بر بلدە خیاله كیدر،
بویله سسسز و كیمسە سز شیمدی؟

مفتور

و محترز بینە برنفخە خیال آسیور؛
بو نفخه داللىرى بى تاب و بى مجال اويوتور.
صوڭره ایلر كیاهی نالنده،
صوڭره آغوش افق ایچنده ئولور...

ای قلب!

سنی ئولديرمه سین برسایه شب،
ایشته بر دست ساحر و مخفی
سگا نور نجومی ایندیردی.
قورولدی ایشته، مسافات ایچنده، لال مسا
بوتون معابد حسّ و معابد خلیا
بوتون معابد مجهولە امید بشر...

غروب ایچنده بر اشکال بی حدود ذهب
زجاج صنعت و فکرته یوکسلیرلر هپ؛
بویوک دڭزلره بڭزر اُتکلرنده سکوت،
سکوت نا متناهی، سکوت نا محدود.

...

احمد هاشم

(حیاتی دوهلی، عثمانلی ترکجه سی قیلاغوزی ۲)

2. Okuma Metni

گلخانه خط همایونندن

مصطفی رشید پاشا طرفندن گلخانه ده اوقونان خط همایونڭ صورتیدر:

جمله یه معلوم اولدیغی أوزره دولت علیّه مزڭ بدایت ظهورندن بری احکام جلیله قرآنیه و قوانین شرعیه کمالیه رعایت اولوندیغندن سلطنت سنّیه مزڭ قوّت و مکت و بالجمله تبعه سنڭ رفاه و معموریتی رتبه غایت واصل اولمشکن یوز الی سنه واردرکه، غوائل متعاقبه و اسباب متنوّعه مبنی نه شرع شریفه و نه قوانین منیفه یه انقیاد و امتثال اولونماق حسبیه اُولکی قوّت و معموریت بالعکس ضعف و فقره مبدل اولمش...

۲۶ شعبان، سنه: ۱۲۵۵، یوم: بازار، ۳ قاسم ۱۸۳۹

(عرفان بیگگول، ئولکه مزده آنایاسا حرکتلری)

Proje Görevi

Dersin Adı	Osmanlı Türkçesi
Sınıf	11
Ünite Adı	Osmanlı Türkçesindeki Tamlamaların Anlam Özellikleri
Beklenen Performans	Araştırma, İş Birliği
Süre	1 Ay
Puanlama Yöntemi	Dereceli Puanlama Anahtarı
Proje Konusu	
Sizden Tanzimat, Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Ati dönemlerine ait manzum ve mensur eserlerden bazılarını belirleyip bu eserlerde geçen Farsça ve Arapça tamlamaları anlam yönünden incelemeniz ve çalışmalarınızla ilgili bir kitapçık oluşturmanız beklenmektedir. Kitapçığı hazırlarken; Yukarıda sayılan dönemlere ait eserlerin Osmanlı Türkçesi alfabesiyle yazılmış şekillerine yer vermelisiniz. Dönemlerle ilgili eserlerin ve yazarlarının görsellerini de kullanabilirsiniz.	
Projeyi Hazırlarken Dikkat Etmeniz Gerekenler	
1. Bu projeyi hazırlamak için sınıfınızdan grup hâlinde çalışabileceğiniz arkadaşlar belirlemelisiniz. 2. Araştırmalarınızı zamanında tamamlayacak ve çalışmalarınızı okulda sergileyebilecek şekilde bir plan oluşturmalsınız. 3. Grup üyeleri kendi aralarında çalışma sürecinde üstleneceği sorumlulukları belirlemelidir. 4. Adı geçen dönemlere ait eserleri belirlerken edebiyat öğretmenlerinizden yardım almalısınız. 5. Arapça ve Farsça tamlamaları anlamlandırırken ve anlamlarına göre gruplandırırken Osmanlı Türkçesi sözlükleri, kitaplar, dergiler, İnternet, kaynak kişiler vb.den yararlanabilirsiniz. 6. Projenizi okuldaki arkadaşlarınızın görebileceği bir yerde sergilemelisiniz. Kitapçığı fotokopi yoluyla çoğaltmayı da düşünmelisiniz. 7. Proje görevinizi en geç .../.../20... tarihine kadar bitirmelisiniz.	

PROJE GÖREVİ DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Nitelikler	Geliştirilmeli (1)	İyi (2)	Mükemmel (3)
Araştırma	Tanzimat, Edebiyatı Cedide ve Fecri Ati Dönemlerine ait yeteri kadar esere ulaşılmamış, bu eserlerde geçen Farsça ve Arapça tamlamalar ve anlamları ile ilgili yeterli araştırma yapılmamıştır.	Tanzimat, Edebiyatı Cedide ve Fecri Ati Dönemlerine ait manzum ve mensur eserler kısmen incelenmiş, bu eserlerde geçen Farsça ve Arapça tamlamalar ve anlamları ile ilgili belli bir araştırma yapılmıştır.	Tanzimat, Edebiyatı Cedide ve Fecri Ati Dönemlerine ait manzum ve mensur eserler gerektiği ölçüde incelenmiş, bu eserlerde geçen Farsça ve Arapça tamlamalar ve anlamları ile ilgili yeterli ve doğru araştırma yapılmıştır.
İçerik	Söz konusu dönemlerle ilgili amaca uygun eserlere ulaşılmamış, Farsça ve Arapça tamlamalar ve anlamları doğru tespit edilememiştir. Ayrıca tamlamaların seçiminde ve anlamlandırılmasında çeşitlilik sağlanamamıştır.	Genel olarak söz konusu dönemlerle ilgili amaca uygun eserlere ulaşılmış, Farsça ve Arapça tamlamalar ve anlamları çoğunlukla doğru tespit edilmiştir. Ayrıca tamlamaların seçiminde kısmen çeşitlilik sağlanmıştır.	Söz konusu dönemlerle ilgili amaca uygun eserlere ulaşılmış, Farsça ve Arapça tamlamalar ve anlamları yeterince ve doğru olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Farsça ve Arapça tamlamaların seçiminde çeşitlilik sağlanmıştır.
Görsellik	Hazırlanan kitapçık ilgi çekici değildir. Görsel öğelere yer verilmemiştir. Kitapçık tasarımı uygun şekilde yapılamamıştır.	Hazırlanan kitapçık ilgi çekicidir. Görsel öğelere kısmen yer verilmiştir. Kitapçık tasarımı bazı yönleriyle başarılıdır.	Hazırlanan kitapçık ilgi çekicidir. Görsel öğelere yer verilmiştir. Kitapçık tasarımı oldukça başarılıdır.

Sözlük

A

abgun: Su rengi.

âdâb: Töre. Yol yordam.

âdil: Eş, denk, akran, benzeri. Ölçüde, miktarda eşit olan.

âdim: Malik ve sahip olmayan. Yok olan. Bir şeyi olmayan. Fakir.

âferinbâd: Aferin! Aferin olsun.

âğûş: Kucak.

âğyâr: Başkaları, yabancılar, eller.

ahbâb: Dost. Sevilen dostlar. Sevilenler.

ahkâm: Hükümler.

ahlâk: Huy, tabiat. İnsanın davranış tarzı, tutum ve tavrı, bir cemiyette makbul ve iyi sayılan davranış kuralları.

ahvâl: Hâller.

âkil: Akıllı.

âlât: Vasıtalar. Âletler.

âlî: Yüce, yüksek.

âliye: Yüksek, yüce.

âmâ: Görme engelli.

ânın-ânı: "Onun-onu" zamirlerinin eski biçimi.

asilzâde: Soylu.

âsiyâb: Su değirmeni.

âşiyân: Kuş yuvası. *mec.* Ev, oturulan yer, mesken.

ateşgâh: Ateş yeri.

âvâre: İşsiz, güçsüz, başıboş, aylak.

avdet: Dönüş, geri gelme.

azim: Bir işteki engelleri yenme kararlılığı. Büyük. Yüce. Çok ileri.

B

bâd: Rüzgâr.

bahil: Hasis. Cimri. Tamahkâr. Hayırlı işlere malını (varsa bile) harcamayan. Avare, başıboş, serseri.

bahr: Deniz.

bâis: Gönderen. Sebep olan. İcap ettiren.

bâb: . Kapı. Kitaplarda bölüm, başlık. Konu, husus.

bâr: Yük.

basîret: Gerçekleri yanılmadan görebilme yeteneği, uzağı görüş, sezîş, uyanıklık, anlayış, kavrayış, sağgörü, önsezi, vizyon.

bed: Kötü, çirkin, tuhaf.

bedbaht: Mutsuz, bahtsız, talihsiz.

belde: İlçeden küçük, belediye ile yönetilen yer. *mec.* Mekân, yer, çevre.

ber: Toprak. Yeryüzü, yer.

beşer: İnsan.

bezmgâh: Eğlence yeri.

bîcan: Ruhsuz, cansız.

bîçâre: Çaresiz.

bidâyet: Başlama, başlangıç.

bîedep: Edebsiz. Terbiyesiz.

bîefgan: Sessiz, bağırıp çağırmadan.

bîkâr: Kârsız, işsiz kimse.

bilcümle: Bütün, hep.

bilfil: İş olarak, iş edinerek, gerçekten, eylemli olarak.

bimar: Mariz, hasta, alil.

bîmecâl: Mecalsiz, hâlsiz, dermansız, zayıf.

bînihâyet: Sonsuz, nihayetsiz, ebedî, baki, tükenmez.

bîperva: Korkusuz. Pervasız.

bîsükûn: Sükûn bulmaz, durmaz, hareketli.

bîtap: Bitkin, yorgun.

bittab': Tabiatıyla, tabîi olarak.

bîvefâ: Sevgisine bağlı olmayan, vefasız.

bostan: Sebze bahçesi. Kavun, karpuz tarlası.

buhl: Bahillik, eli dar olma, cimrilik, tamahkârlık, pintilik.

burç: Kale duvarlarından daha yüksek, yuvarlak, dört köşe veya çok köşeli kale çıkıntısı. Zodyak üzerinde yer alan on iki takımyıldız verilen ortak ad.

C

cam: Cam, şişe, bardak. Kadeh, içki.

cebir: Zor, zorlayış.

cebren: Zorla.

celele: Ulu, büyük, yüce.

cemi': Toplanmış, bütün, hep.

cesîm: Büyük, iri, kocaman.

cevher: Bir şeyin özü, maya, gevher. Değerli süs taşı, mücevher. *mec.* İyi yetenek.

cevir: Cefa, eziyet, sıkıntı, üzüntü. Zülüm.

cihangir: Dünyaya egemen olan, dünyayı zapt eden kimse.

cisim: Doğada element, bileşik veya bunların karışımları hâlinde bulunan, kütlesi ve ağırlığı olan, duyularla algılanabilen şey. Gövde, beden, vücut.

cuybar: Akarsu, nehir, dere, çay, ırmak.

cüdâ: Ayrılık. Ayrılmış.

Ç

çeşm: Göz.

çün: Zira, çünkü, mademki.

D

dâd-ı Hak: Allah vergisi, Allah'ın ihsanı.

dalâlet: Sapınç, sapkınlık, doğru yoldan ayrılma.

dâr: Yurt. Ev.

dâr'ul-fünûn: Üniversite.

dem: Soluk, nefes. Zaman, çağ.

derakap: Hemen arkasından. Çabucak.

derç eylemek: İçine almak. Katmak. Kıtaba koymak.

derdmend: Tasalı, kaygılı, dertli.

derhâtır: Hatırdâ.

deruhte: Üzerine alma, üstlenme.

destgâh: İş yeri, tezgâh.

dildâr: Sevgili, maşuk.

dîvâne: Deli, kaçı, budala. *mec.* Bir şeye çok düşkün olan.

duhan: Duman. Tütün. Kıtık ve kuraklık.

dûn: Alçak, aşağı, aşağılık.

dûr: Uzak.

dü: İki.

E

ecnebi: Yabancı.

ecrâm: Yıldızlar. Ruhsuz büyük varlıklar.

edib: Terbiyeli, saygılı, nazik kimse. 2. Edebiyatla uğraşan kimse.

edvâr: Devirler, zamanlar.

efgân: İstirap ile haykırma, bağırıp çağırma.

efkâr: Düşünceler, fikirler. Tasa, kaygı.

ehl-i maârif: Bilgi ve kültür sahibi olan.

elhân: Nağmeler, ezgiler.

elîm: Acı veren, acıtan, ağrıtan.

elsine: Diller. Lisanlar.

emvâl: Mallar, para ile alınan şeyler.

enduz: Kazanan, elde eden, biriktiren, toplayan manalarına gelir ve kelimeleri sıfat yapar.

envâr: Nurlar, ışıklar, aydınlıklar.

erkân: Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler. Yol, yöntem.

esbâb: Sebepler, nedenler.

eşk: Gözyaşı.

eşkâl: Dıştan görünüş. Biçim. Kılık.

etvâr: Tavırlar, haller, davranışlar.

evkât: Vakitler.

evlâd: Veletler. Çocuklar.

eyyâm: Günler, gündüzler. Zaman.

F

fâriğ: Vazgeçmiş, çekilmiş. Sıkıntısız, rahat.

fasîh: Açık ve düzgün (anlatış). Açık ve düzgün konuşma yeteneği olan. Açık ve düzgün bir biçimde.

fasl-ı gül: Gül mevsimi, ilkbahar.

fazilet: Erdem, meziyet, değer.

fen: Fizik, kimya, matematik ve biyolojiden elde edilen verileri iş ve yapım alanında uygulama,

ferdâ: Yarın. Gelecek zaman. Öbür dünya, ahiret.

teknik. Bilim, bilgi.

fetih: Bir şehir veya ülkeyi savaşarak alma.

feyz: Verimlilik, gürlük, ongunluk, bereket. Artma, çoğalma. İlerleme, kültürel gelişme, olgunluk. Manevi haz, mutluluk, iç huzuru.

fırka: İnsan topluluğu. Parti. Kısım olmak ve ayrılmak. Bölük.

fikret: Düşünce, fikir. Zihin, akıl.

fonetik: Ses bilgisi.

fukarâ: Yoksul, fakir.

fünûn: Fenler, ilimler.

füzûn: Çok. Fazla.

G

gâfil: Çevresinde olup bitenlerin farkına varmayan, sezmeyen (kimse), gözü bağlı.

gâib: Görünmez âlem. Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan, nerede olduğu bilinmeyen.

gam: Tasa, kaygı, üzüntü.

gavâil: Musibetler, belalar. Dertler, sıkıntılar, kederler, hüznler.

gayri: Artık, bundan böyle.

gazelhan: Gazel okuyan, gazel söyleyen kimse.

genc: Hazine, define.

geşt: Gezme, dolaşma.

ginâ: Zenginlik, bolluk. Bıkma, usanma.

giryân: Gözyaşı döken. Ağlayan.

giyah: Nebat, bitki, taze ot.

gözlerine mil çekmek: Birinin gözlerini kızgın mille kör etmek.

gubar: Toz. Sis, duman.

gurûb: Ay, güneş, yıldız vb. gök cisimlerinin ufkun altına inmesi. Güneşin batması, batış. *mec.* Çökmeye, yok olmaya yüz tutmak.

güzergâh: Geçilen yer, geçit.

H

habbe: Tahıl tanesi, evin. Su kabarcığı.

habîb: Sevgili.

hâk: Toprak.

hakâik: Hakikatler.

hakîr: Aşağı görülen, değersiz.

halâs: Bir yerden, bir şeyden kurtulma, kurtuluş.

hamdüsenâ: Allah'a olan şükran duygularını bildirme.

hâme: Yontulmuş kalem.

hâmuş: Susmuş, sessiz.

handan: Gülen, gülücü. Sevinçli.

hâr: Sıcak, kızgın, yakıcı.

harîs: Açgözlü.

hars: Kültür.

hasebiyle: Nedeniyle.

hasım: Düşman, yağı. Bir oyun, dava veya yarışta karşı taraf.

haşır: Toplanma, bir araya gelme. Kıyamet gününde ölülerin diriltip mahşere çıkarılması.

hat: Çizgi. Yazı. Yol, geçek, kanal. Yüzü biçimlendiren çizgi veya kırışıklık. Biçim.

hayme: Çadır.

hayrülbeşer: İnsanların en hayırlısı olan Hz. Muhammed (A.S.M.).

haz: Hoşa giden duygulanma, hoşlanma, zevk.

hazan: Sonbahar.

hazîn: Acıklı, üzüntü veren, dokunaklı, hüznü.

hemasır: Bir asırda yaşayan, çağdaş.

hemdem: Sıkı fıkı, canciğer arkadaş.

hemdert: Dert ortağı olan.

hemhâl: Bir hâlde bulunan, hâlleri birbirine benzeyen.

hemîşe: Daima. Her zaman.

hemvâre: Her zaman, daima.

hırs: Açgözlülük. Tamahkârlık.

hicrân: Bir yerden veya bir kimseden ayrılma, ayrılık. Ayrılığın neden olduğu onulmaz acı.

hikmet: Bilgelik. Neden, gizli neden. Allah'ın insanlarca anlaşılamayan amacı. Özlü söz, vecize.

hilm: Doğuştan olan huy yumuşaklığı. Şiddete tahammül. Nefsini heyecandan korumak. Vakar. Sükûn.

himmet: Yardım, kayırma. Çalışma, emek, gayret. Lütuf, iyilik, iyi davranma.

Hudâ: Tanrı.

hunhar: Kana susamış, kan dökücü.

Hurşit: Güneş.

huşûnet: Kabalık, sertlik, inatçılık.

hülâsa: Özet. Kısaca.

hümâyûn: Kutlu, kutsal. Padişaha özgü, hükümdarla ilgili.

hünerver: Çok ustalıklı. Becerikli. Usta. Maharet sahibi.

hüsrân: Beklenen şeyin elde edilememesi yüzünden duyulan acı, batkı. Zarar, ziyan.

İ

iblâğ: Ulaştırma, erişirme. Bir şeyin miktarını tamamlama.

icînâb: Sakınma, çekinme, kaçınma.

idrâk-i maâli: Yüksek, derin fikirleri kavrama.

iflâh: Kötü, güç bir durumdan kurtulma, iyi bir duruma gelme, onma.

ihmâl: Gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama, savsama, önem vermeme.

ihsân: İyilik etme, iyilik. Bağış, bağışlama. Bağışlanan şey.

ihtirâs: Aşırı, güçlü istek.

ihtiyât: Herhangi bir konuda ileriye düşünerek ölçülü davranma, sakınma: Gereğinden fazla olup saklanan şey, yedek.

ihyâ: Yeniden canlandırma, diriltme. Çok iyi duruma getirme, geliştirme, güçlendirme.

iktisâd: Ekonomi. Tutum.

ilhâk: Katma, bağlama, ekleme. Ege-menliği altına alma.

illâ: Ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun, her hâlde, ille, illaki. Hele, özellikle.

iltifât: Teveccüh etmek. Birine güler yüz gösterme, hatırını sorma, tatlı davranma.

imtisâl: Bir örneğe göre davranma, uyma, benzemeye çalışma. Alınan buyruğa bütünüyle uyma.

imtizâç: Karışabilme. Birbirini tutma, uyum sağlama, uygunluk. İyi geçinme, uyuşma. Kaynaşma.

inâyet: Yardım, ihsan, iyilik, lütuf. Gözetme, kayırma. İnsanları rahata kavuşturmak için Allah'ın yapmış olduğu doğaüstü bağış veya yardım.

ind: Yan, taraf, yön, kat.

inkıyâd: Boyun eğme, uyma.

intizâm: Düzenli, düzgün olma. Düzen, çekidüzen.

ibtidâ: Başlangıç. Bir işe başlama. Önceleri, en önce, ilk önce.

îrât: Gelir. Gelir getiren mülk.

irfân: Bilme, anlama, sezme. Gerçeğe ulaştırıcı güçlü sezgi. mec. Kültür.

ism-i fâil: Yapan. Özne. Kendisinden fiil, iş çıkan kimsenin sıfatı. Fail, hadim, kâtip gibi.

ism-i mefûl: İşlenmiş, yapılmış, kılınmış. Failin fiili kendi üzerine geçen kelime. Mektup, mazlum, mağdur gibi.

istidat: Yetenek.

istihrâç: Çıkarsama. Bir şeyin içinden bir şey çıkarmak.

itikât: İnanma, inan. İnanç.

izhâr: Belirtme, gösterme, açığa vurma.

izmihlâl: Yıkılma, çökme.

K

kâbil: Olanaklı.

kahr: Yok etme, ezme, perişan etme, mahvetme. Derin üzüntü veya acı, sıkıntı.

kâinât: Var edilen şeylerin hepsi. Yaratılanlar. Mevcudat. Âlemler.

kalyon: Yelkenle ve kürekle yol alan sa-vaş gemilerinin en büyüğü.

kâm: Dilek. Zevk, mutluluk, tat.

kamu: Hep, bütün.

kâmuran: İsteğine kavuşmuş olan, mutlu.

kânûn-u esasî: Temel kanun. Temel ve esasa ait kanun. Bir bünyenin aslını ve mahiyetini teşkil eden kanun.

kâşif: Var olan ancak bilinmeyen bir şeyi bulan, ortaya çıkaran kimse, bulucu.

kavânîn: Kanunlar. Devlet idare kaide-leri.

kavi: Dayanıklı, güçlü, zorlu.

kâzib: Yalancı. Yalan söyleyen.

kebuter: Güvercin.

kem: Noksan, eksik. Kötü, fena.

kemâl: Bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, erginlik, eksiksizlik. En yüksek değer.

kemâlât: Faziletler, iyilikler, mükemmellikler.

kemânçe: Kemençe.

kerem: Soyluluk. Cömertlik, el açıklığı, bağış.

kerîm: Cömert, eli açık. Ulu, büyük.

keşide: Çekilen, çekilmiş. Dizilmiş. Tertip edilmiş. Yazılmış. Arap harfli yazıda bazı harflerin baş tarafı yazıldıktan sonra süs için çekilen uzatma.

kethüdâ: Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların birtakım işlerini gören kimse, kâhya.

kevsec: Köse kişi.

kizb: Yalan. Yalan söyleme.

kulûb: Kalpler, gönüller.

L

lâ: Arapçada kelimenin başında kullanılan bir olumsuzluk edatıdır. Cevap yerine veya yersiz inkârda kullanılır. "Yoktur, değildir" gibi.

lâl: Dili tutulmuş, konuşamaz duruma gelmiş, dilsiz.

lâne: Yuva, ev.

lebteşne: Susamış.

leşker: Asker. Ordu.

lejl: Gece.

lerze: Titreme, titreyiş.

libâs: Giyilecek şey. Elbise.

M

maâbid: İbadet edilen yerler. Mabetler. Hizmetçiler. Kullar.

mâadâ: Gayrı,-den başka.

mâder: Ana, anne.

mâh: Ay.

mahfi: Gizli, saklanmış.

mahrem: Yakın akrabadan olduğu için nikâh düşmeyen (kimse). Başkalarına söylenmeyen, gizli.

mahsuldâr: Verimli.

mahzuz: Memnun. Hoşnut. Zevkli. Hoşlanmış. Hazzetmiş.

mai: Mavi.

mâil: Hevesli, istekli. Eğik, eğri. Eğilimi olan.

mamuriyet: Bayındırlık, mamurluk.

mastar: Fiilin -mak / -mek veya -ma / -me ekleri alan ve ad gibi kullanılan biçimi.

matla: Tulu edecek, doğacak yer. Gök cisimlerinin doğması. Gök cisimlerinin doğduğu yer.

matlap: İstek, istenilen şey. Halloluncak mesele.

mebnî: Yapılmış, kurulmuş, bina olunmuş. -den dolayı, -den ötürü.

mecâl: Güç, kuvvet, derman, takat.

meçhûl: Bilinmeyen, bilinmedik.

medih: Övme.

meffûr: Kederli, üzgün, bezgin.

memûrîn: Memurlar.

menend: Eş. Benzer.

merhûm: Ölmüş Müslüman (erkek), rahmetli, rahmetlik

merkat: Mezar, kabir.

mesâ: Akşam. Akşam vakti. Akşam olmak. Gamlı olmak.

mesâfât: Mesafeler. Uzaklıklar.

mesut: Mutlu, sevinçli, ongun.

meşrû: Yasaya, dine uygun olan.

metânet: Metin olma, dayanma, dayanıklılık, sağlamlık.

mevt: Ölüm.

mezmûm: Yerilmiş, beğenilmemiş, ayıplanmış. Kötü.

mihenk: Mihenk taşı. mec. Birinin değerini, ahlakını anlamaya yarayan ölçüt.

mihriban: Şefkatli, güler yüzlü, yumuşak huylu, dost.

miknet: Güç, kudret, kuvvet.

mincel: Orak. Ekin orağı.

miskal: 4,810 gram olan bir ağırlık ölçü birimi.

mizaç: . Huy, yaradılış, tabiat, karakter.

mîzan: Terazî. Tartı, ölçü aleti. Ölçü.

molla: Medrese öğrencisi. Büyük bilgin. mec.Dinî yönü ağır basan kimse.

muhâfız: Birini veya bir şeyi koruyan, kollayan, gözeten kimse, koruyucu.

muhteriz: Çekingen.

mukâyese: Kıyas etme. Ölçme. Karşılaştırma.

musâraa: Güreşme, pehlivanlık.

mutalsam: Tılsımlanmış olan. Esrârengiz hâle gelmiş olan.

mutasavvîf: Tasavvuf inançlarını benimseyerek kendini Tanrı'ya adanmış kimse, İslam gizemcisi, sufi.

mutedil: İlimli. İliman.

muvâfakat: Uygun görme, onama, kabul etme.

mübâhese: Bir şeye dair iki veya daha çok kimse arasında olan konuşma. Bir şeyin bahsini etmek. Musahabe.

mübeddel: Değiştirilmiş, değişmiş, değişmiş. Tebdil edilmiş.

müdâvi: Tedavi eden. İyileştirmeğe hizmet eden. İlaç veren.

müfret: Teklik.

müje: Kirpik.

mümâsil: Benzeyen, andıran.

münife: Meşhur, ali, yüksek, büyük, ulu, bülent.

münkir: İnkâr eden, kabul etmeyen. Tanrı'nın varlığına inanmayan.

mürg: Kuş.

mürgân: Kuşlar.

müstahkem: Belirtilmiş, tahkim edilmiş, sağlamlaştırılmış.

müstakîm: Doğru, istikametli. Eğri olmayan, düz, dik. Hilesiz, temiz.

müşkül: Güç, zor, çetin. Engel, güçlük, zorluk.

müştak: Başka bir kelime veya kökten türemiş, çıkmış. Özleyen, göreceği gelen, can atan.

müteâkip: Arkadan gelen, ardı sıra gelen, ardı sıra. -den sonra.

mütecânis: Bağdaşık.

mütenevvi: Çeşit çeşit, muhtelif, çeşitli, değişik, türlü türlü.

N

nâcâr: Çaresiz.

nâçiz: Değersiz, önemsiz.

nâfi: Yararlı.

nâhak: Haksız, gereksiz.

nâlende: İnleyen, feryat eden, inleyici.

nâmahdut: Hudutsuz, sınırsız, sonsuz.

nâme: Mektup. Aşk mektubu. Kitap, dergi.

nâmert: Korkak, alçak, mert olmayan.

nâmütenâhî: Sonsuz, ucu bucağı olmayan. Nihayetsiz.

nâs: İnsanlar, halk, herkes.

nazar: Bakış, bakma, göz atma.

nazîr: Benzer, eş, örnek.

nebâtât: Bitkiler. Bitki bilimi.

nef': Menfaat, fayda, kâr, çıkar.

neferât: Neferler, askerler, erler.

nefha: Güzel koku. Esinti.

nehâr: Gündüz.

neşat: Sevinç, neşe, şenlik.

neşide: Şiir, manzume. Atasözü durumuna gelmiş olan dize veya beyit.

nevbahar: İlkbahar.

nevmit: Umutsuz, çaresiz.

nîm: Yarım, buçuk, yarı.

nisbî: Birbirine göre (olan), önceki duruma göre. Göreceli.

niyâz: Yalvarma, yakarma. İstek, arzu. Dua.

nüans: Ayırtı. İnce ayırım.

nücûm: Yıldızlar. Doğmak. Görünmek, zuhur etmek.

O

od: Ateş.

P

pervâne: Geceleri ışık çevresinde dönen küçük kelebek. *mec.* Bir kimsenin yanından hiç ayrılmayan.

per: Kanat.

pinhan: Gizli, saklı, gizlenmiş.

pîr: Yaşlı, koca, ihtiyar kimse. Bir tarikat veya sanatın kurucusu. Adamakıllı, iyice. *mec.* Herhangi bir konuda, bir meslekte deneyim kazanmış, eskimiş kimse.

puyan: Koşan. Seğirten. Uçuşan.

pürhayâl: Hayal ile dolu.

pürheves: Çok hevesli. Heves dolu.

pürneşe: Çok sevinçli.

R

râh: Yol. Tarz. Usul. Meslek.

rahîm: Koruyan, acıyan, merhamet eden (Tanrı). Koruyarak, acıyarak, merhamet ederek.

rahm: Acıma, koruma, esirgeme, şefkat etmek.

refik: Arkadaş, yoldaş. Yardımcı.

revâ: Layık, uygun. Meydana gelmek. Gidici.

riâyet: Uymak, tabi olmak. İyi karşılamak, ağırlamak, hürmet etmek.

ridâ: Örtü.

rind: Gönül eri. Sarhoş, ayyaş kimse.

rizan: Akan, dökülen.

ruhsar: Yanak. Yüz, çehre.

rûşen: Aydın, parlak. Belli, aşikâr.

rusûl: Peygamberler, resûller. Bir kitapla gelen nebiler.

rüsvâ: Ayıplanacak durumda olan, rezil.

S

sabâ: Gün doğusundan esen hafif rüzgâr.

sadâkat: Dostluk, içten bağlılık, doğruluk, vefalılık.

sadpâre: Yüz parça. Parça parça olmuş.

safahât: Evreler, safhalar.

sâhir: Büyücü, büyü yapan, sihir yapan.

sâye: Gölge. *mec:* Himaye, sahip çıkma, koruma.

sebatkâr: Sağlam, yerinden oynamaz. Ahdine, vefakârlığına sadık ve sağlam olan.

selâmet: Her türlü korku, tasa ve tehlikeyden uzak, güvende olma durumu.

selef: Bir görevde, bir makamda kendinden önce bulunmuş olan kimse.

seniye: Yüksek. Çok mühim ve kıymetli, alî olan.

ser: Baş.

serâ: Yer, toprak. Arz. Malı çok olmak. Zengin olmak. "Söyleyen" anlamında birleşik kelimeler yapan bir söz.

serâçe: Küçük saray. Küçük konak. Saraycık.

sertâser: Baştan başa, bütün, hep.

serteser: (bkz. sertaser).

seyf: Kılıç.

seyyie: Kötülük. Yanlış veya kötü bir davranış sonucu karşılaşılan kötü durum.

sıklet: Ağırılık. Manevi sıkıntı.

sin: Ölü gömülen yer, kabir.

sîne: Göğüs. *mec:* Gönül, yürek.

su: Taraf, cihet, yan.

sulh: Barış.

sun'-ı beşer: İnsan işi, insanın elinde olan şey.

sunî: Yapay. Yapmacık.

sübhân: Allah'ın her türlü kusur, ayıp ve eksiklikten, insanlığa özgü niteliklerden uzak olması.

sühanver: Fasih bir şekilde ve düzgün konuşan.

sükût: Sessizlik, sakinlik.

sürûd: Terennüm. Şarkı, türkü.

Ş

şâd: Mutlu, sevinçli.

şâdân: Sevinçli, keyifli, hoşnut.

şâh: Hükümdar, padişah.

şâkirt: Öğrenci, çırak.

şeb: Gece.

şedit: Yeğîn, şiddetli.

şem: Mum.

şem'un: Hz. İsa'nın (A.S.) Petros veya Sen Piyer olarak da bilinen havarisi.

şemme: Bir defa koklamak. En küçük miktar.

şer': Emir ve nehiy gibi hükümleri vazetmek. Bir işe başlamak. Cenabıhakk'ın emri.

şerâit: Şartlar.

şerer: Kıvılcımlar.

şerh: Bir anlatım veya kitabı açıklama, yorumlama.

şerîfe: Şerefli, kutsal. Soylu, temiz.

şeriye: İslam hukukuyla ilgili.

şeydâ: Sevda nedeniyle aklını yitirmiş, çılgın.

şikâr: Av. Avlanan hayvan. Düşmandan ele geçirilen mal, ganimet.

şikest: Kırma, kırılma. Kıran. Yenilme.

şitâ: Kış.

şühedâ: Şehitler.

T

taahhüt: Bir işin veya bir şeyin yapılması için söz verme, üzerine almak.

tab'-ı ahâli: Halkın tabiatı, yaratılışı.

tab-ı hicrân: Ayrılığın harareti, ateşi.

tabiban: Doktorlar, tabipler, hekimler.

tabîi: Doğada olan. Olağan, alışılmış, beklenildiği gibi.

tabîi: Doğal.

tahammül: Sabretmek. Katlanmak.

tahkîr: Aşağılama, onur kırma, onuruna dokunma.

tahlîf: Ant içirme, yemin ettirme.

tahmîl: Yükleme.

tahsîl: Öğrenim. Parayı alma, toplama.

talebe: Talip'in çoğulu. İstekliler.

tâli' (talih): Şans, baht.

tamâ' (tamah): Açgözlülük.

tân: Hoş görmemek. Kötülemek. Birisinin ayıp ve kusurlarını beyan etmek.

tarafeyn: İki taraf.

tarîk: Yol.

târumâr: Dağınık, karışık, perişan.

tav: İşlenecek bir nesnede bulunması gereken ısıнын, nemin yeterli olması durumu. *mec.* En uygun durum ve zaman.

tazîm: Saygı gösterme, ululama.

tebaa: Uyrak.

tefekkü: Düşünme, düşünüş.

tefvîz: Evdirmek, acele ettirmek.

tehi: Boş.

telaffuz: Söyleyiş.

telakkub: Lakap alma. Lakaplanma.

temâyüz: Başkalarına göre üstün duruma gelme, sivrilme, seçkinleşme.

tenezzül: Kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme.

terakki: İlerleme, yükselme, gelişme.

tercüman: Çevirmen.

tersâne: Gemi yapılan yer, gemilik, tezgâh.

tevârih: Tarihler. Hadiselerin zuhur zamanını kaydeden kitaplar.

tevâzu: Alçak gönüllülük.

tevekkül: Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakma.

tevkîf: Alıkoyma, tutma.

tir: Ok.

türâb: Toprak, toz.

U**ukûl:** Akıllar.**umûr:** Emirler. İşler. Hususlar. Maddeler.**Ü****üdebâ:** Yazarlar, edipler.**ümem:** Ümmetler. Milletler.**ümerâ:** Beyler, amirler.**V****vahdet:** Bir olma, tek olma, birlik, teklik.**vahîm:** Ağır. Sonu tehlikeli. Çok korkulu.**vak'a:** Olay, hadise.**vakâyi':** Olaylar.**vâkîf:** Duran, ayakta duran. Bir şeyi elde eden, bir işten haberi olan.**vâki:** Olan, olmuş.**vâris:** Mirasçı.**vasl:** Ulaştırma, birleştirme. Kavuşma.**virâne:** Yıkılmış veya çok harap olmuş yapı. Yıkılmış veya yanmış olan yapılardan geriye kalan, yıkıntı.**vire:** Amana gelme, yenilgiyi kabul etme, üzerinde savaşılan şeyi verme.**vokal:** Ünlü.**vücûd:** İnsan veya hayvan gövdesi, beden. Var olma, varlık.**Y****yâran:** Dostlar.**yâre:** Yara.**yed:** El. mec: Kuvvet, kudret, güç.**Z****zâbit:** Rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan asker.**zâbitân:** Subaylar.**zâil:** Yok olan, ortadan kalkan. Sürekli olmayan.**zapt:** Zor kullanarak ele geçirme.**zâr:** Ağlayan, inleyen.**zebûn:** Güçsüz, zayıf, âciz.**zefir:** Göğüs geçirme. Nefes verme, soluğu dışarı verme.**zeheb:** Altın.**zem:** Bir kimseyi kötüleme, yerme, yergi.**zîhayat:** Canlı, neşeli, hayat dolu.**zuhûr:** Ortaya çıkma, görünme, belirme, baş gösterme, meydana çıkma.**zücâc:** Sırça, cam, şişe.

Kaynakça

- Ahıskalı, Yrd. Doç. Dr. Recep, Toprak, Prof. Dr. Nihat, Doğan, Prof. Dr. Muzaffer, Osmanlı Türkçesi II, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2011.
- Argunşah, Hülya, Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikayeler 2, Dergah Yayınevi, İstanbul, 1999.
- Atatürk, Mustafa Kemal, Nutuk, Atatürk Kültür Dil ve Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1997.
- Banarlı, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi 1-2, MEB Yayınları, İstanbul, 1971.
- Beyatlı, Yahya Kemal, Eski Şiirin Rüzgârıyla, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 1985.
- Bingöl, İrfan, Ülkemizde Anayasa Hareketleri, Atak Ofset, Ankara, 1993.
- Buğra, Tark, Osmancık, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1982.
- Heyet, Büyük Türk Klasikleri, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2004.
- Cenap Şahabettin, Tiryaki Sözleri, (Haz. Dr. Orhan F. Köprülü-Dr. Reyhan Erben) İnkılap Yay., İstanbul, 1998.
- Çelik, Prof. Dr. Ali, Türk Halk Şiiri Antolojisi, Timaş Yay., İstanbul, 2008.
- Develi, Hayati, Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1-2, Kesit Yayınları, İstanbul, 2010.
- Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Aydın Yayınevi, Ankara, 2010.
- Ensârî, Muhammed Ali, Osmanlıca İmlâ Müfredatı, Hayrât Neşriyat, İstanbul, 2009.
- Ergin, Prof. Dr. Muharrem, Osmanlıca Dersleri, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997.
- Ergin, Prof. Dr. Muharrem, Türk Dili, Bayrak Yay., İstanbul, 1995.
- Ersoy, Mehmet Âkif, Safahat, DİB Yayınları, Ankara, 1992.
- Erzurumlu İbrahim Hakkı, Marifetname, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1993.
- Ezop Masalları, Bordo-Siyah, İstanbul, 2004.
- Göçgün, Doç. Dr. Önder, Ziya Paşa, KTB Yayınları, İzmir, 1987.
- İnalcık, Prof. Dr. Halil, Osmanlılar, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.
- İpekten, Doç. Dr. Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2012.
- Kaplan, Prof. Dr. Mehmet, Tevfik Fikret, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986.
- Karahan, Prof. Dr. Abdülkadir, Fuzûlî, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, Kırallık Konak, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.
- Lâmi'-zâde Abdullah Çelebi, Latifeler, (Haz. Yaşar Çalışkan) MEB Yayınları, İstanbul, 1997.
- Mehmet Halit, Letaif-i Halit, Adl Matbaası, 1335.
- Mehmet Tâhir bin Rif'at, Müntehabât-ı Mesârî' ve Ebyât, Necm-i İstikbal Matbaası, İstanbul, 1328.
- Özbay, Adem, Başarının Şifreleri, Akis Kitap, İstanbul, 2009.
- Pala, İskender, Divan Edebiyatı, Kapı Yayınları, İstanbul, 2005.

- Pala, İskender, İki Dirhem Bir Çekirdek, Kapı Yayınları, İstanbul, 2010.
- Pala, İskender, Kitâb-ı Aşk, Kapı Yayınları, İstanbul, 2012.
- Safa, Peyami, Osmanlıca Türkçe Uydurmaca, Ötüken Yay., İstanbul, 1976.
- Sakaoğlu, Prof. Dr. Saim, Alptekin, Prof. Dr. Ali Berat, Nasrettin Hoca, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2009.
- Sosyal Bilimler Lisesi Osmanlı Türkçesi Dersi (10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı, MEB, 2011.
- Şeyh Sadi Şirazi, Gülistan, Timaş Yayınları, İstanbul, 2004.
- Tanin Gazetesi, 7 Recep 1326.
- Tarancı, Cahit Sıtkı, Otuz Beş Yaş, Can Yayınları, İstanbul, 2004.
- Tatlı, İrfan, Özlü Sözler, Papatya Yayınları, İstanbul, 2006.
- Timurtaş, Prof. Dr. Faruk Kadri, Osmanlı Türkçesine Giriş, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1996.
- Timurtaş, Prof. Dr. Faruk Kadri, Osmanlı Türkçesine Giriş, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1979.
- Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2012.
- Uslu, Mustafa, Yunus Emre Divanından Seçmeler, Karanfil Yay., İstanbul, 2004.
- Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, Ankara, 2009.
- Yeni Mecmua, C 4, 1 Mayıs 1923.

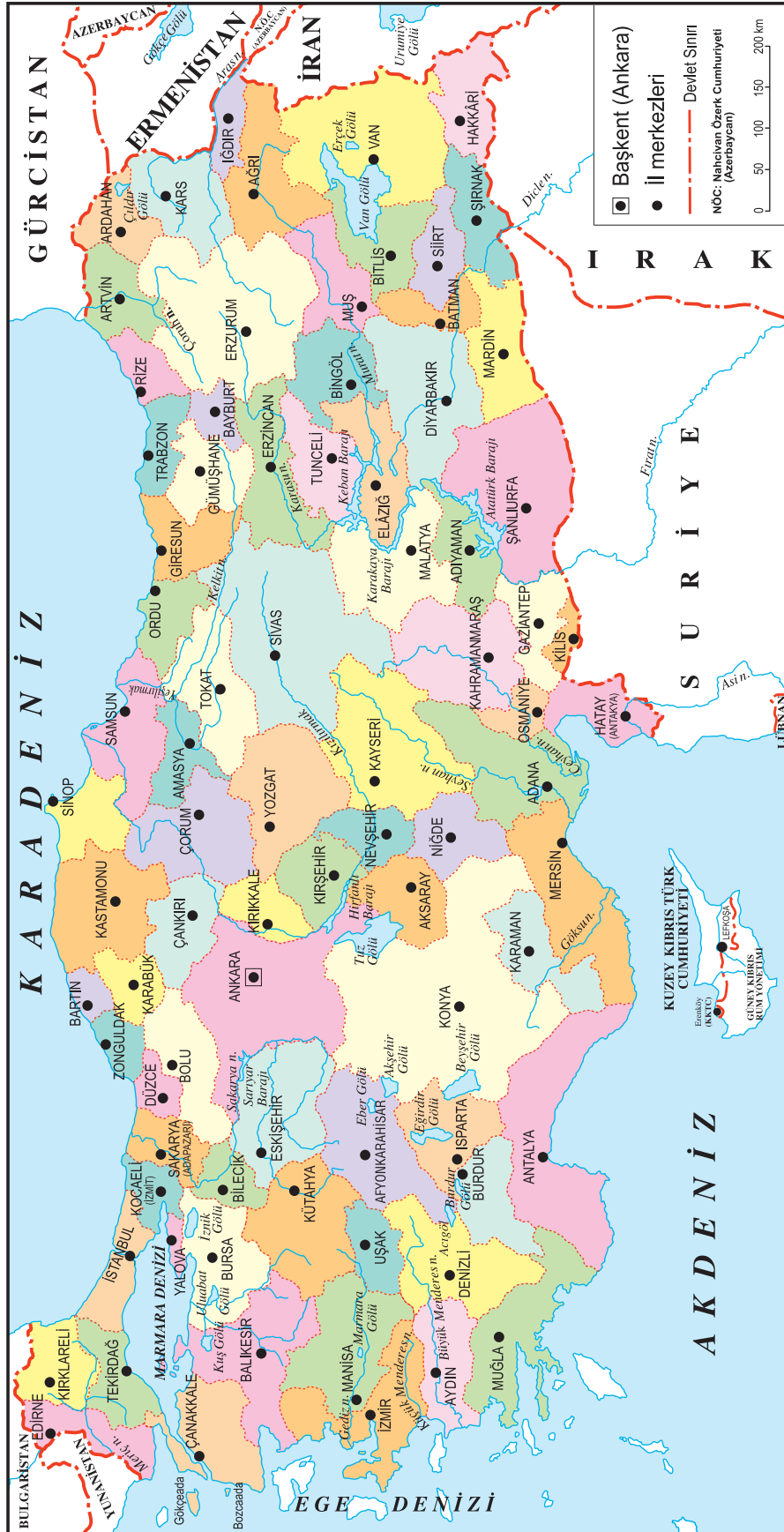
- <http://rehber.ihya.org> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://tr.wikipedia.org> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://www.diyanet.gov.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://www.forvo.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://www.ilahi.org> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://www.msxlabs.org> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://www.siirleri.org> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://www.tdk.gov.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
- <http://www.turkoloji.cu.edu.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)

Görsel Kaynakça

<http://1.bp.blogspot.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://2.bp.blogspot.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://arsiv.gundem.be> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://cdn.shiftdelete.net> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://haberkibris.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://i.istockimg.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://imageshack.us> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://img.webme.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://kalemehli.files.wordpress.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://lh4.ggpht.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://metinkilinc.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://mythfolklore.net> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://simgesiir.files.wordpress.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://skparrott.files.wordpress.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://upload.wikimedia.org> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://wallpaperstock.net> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.anadolujet.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.ankaramiz.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.arapcadagitim.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.ashaber.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.eskisehir.net.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.etkihaber.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.garnizone.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.guven-sanat.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.haberdelisi.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.haberler.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.hediyelerdiyarı.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.herrenk.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.hrdergi.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.millisuur.com.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.mizahsen.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.nasilyap.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.nettekeyif.net> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.tasavvuf.gen.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.turkudostlari.org> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.tursab.org.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.turkoloji.cu.edu.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.vahdet.info.tr> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.vipingilizce.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.yasamvesaglik.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)
<http://www.yeniansiklopedi.com> (Son erişim tarihi: 12.12.2013)

TURKIYE HARITASI

TÜRK DÜNYASI HARİTASI

1. Türkiye Türkleri
2. Balkan Türkleri
3. Gagavuz Türkleri
4. Kazaklar
5. Özbekler
6. Kırgızlar
7. Türkmenler
8. Karakalpaklar
9. Uygurlar
10. Sarı Uygurlar ve Salarlar
11. Tatarlar
12. Çuvaşlar
13. Başkurtlar
14. Kırımçaklar
15. Anıtska Türkleri
16. Azerbaycan Türkleri
17. Dağıstan Türkleri
18. Kumuklar
19. Karacaylar
20. Balkarlar (Malkarlar)
21. Nogaylar
22. Stavropol Türkmenleri
23. Saha (Yakut) Türkleri
24. Altay Türkleri
25. Hakaslar
26. Tuva Türkleri
27. Tobol Tatarları
28. Barabalar
29. Şorlar
30. Çulım
31. Kumandı
32. Kandak
33. Karagas
34. Uranhay
35. Irak Türkleri
36. Suriye Türkleri
37. Kıbrıs Türkleri
38. Kaşgaylar
39. Hamse Türkmenleri
40. Karaim Türkleri
41. Kırım Türkleri
42. Avrupa'daki Türkler
43. Kabardin-Balkar Türkleri

ÖZERK CUMHURİYETLER

a) Başkortostan C.	Ufa	g) Saha (Yakutistan) Muhtar C.	Yakutsk
b) Çuvaşistan C.	Ceboksarı	ğ) Tuva C.	Kızıl
c) Dağıstan C.	Mahaçkala	h) Uygur (D. Türkistan) C.	Urumçi
ç) Gagavuz C.	Komrat	i) Tataristan C.	Kazan
d) Kabardin-Balkar C.	Nalçik	ÖZERK VİLAYETLER	
e) Karakalpakistan C.	Nukus	a) Altay C.	Krasnoyarsk
f) Nahçıvan C.	Nahçıvan	b) Hakasya C.	Abakan
		c) Karaçay-Çerkes C.	Çerkesk

BAĞIMSIZ DEVLETLER

a) Azerbaycan C.	Bakü
b) Kazakistan C.	Astana
c) Kırgız C.	Bişkek
ç) Kuzey Kıbrıs Türk C.(KKTC)	Lefkoşa
d) Özbekistan C.	Taşkent
e) Türkiye Cumhuriyeti	Ankara
f) Türkmenistan C.	Aşgabad

İŞARETLER

- Devlet sınırı
- Özerk cumhuriyet ve vilayet sınırı
- Bağımsız Türk devletleri
- Özerk cumhuriyet, eyalet ve vilayetler
- Özerk olmayan Türk bölgeleri
- Kanal (Süveyş Kanalı)

